

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

БИБЛИОТЕКА

ГОДИНА XX. 6' 2013

ГЛАВЕН РЕДАКТОР АСЕН ГЕОРГИЕВ

РЕДАКТОР ПЕТЪР ВЕЛИЧКОВ

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ: АЛЕКСАНДРА ДИПЧИКОВА,
АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ, АНЕТА ДОНЧЕВА, АНИ ГЕРГОВА,
АНТОАНЕТА ТОТОМАНОВА, БОРЯНА ХРИСТОВА, ДОНКА
ПРАВДОМИРОВА, ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА, ЕЛИСАВЕТА МУСАКОВА,
НИНА ШУМАНОВА, СТОЯНКА КЕНДЕРОВА

КОРЕКТОР НАДЯ КАЛЪЧЕВА

ДИЗАЙН И ПРЕДПЕЧАТ ГЕОРГИ ИВАНОВ

ПЕЧАТНИ КОЛИ 6. ФОРМАТ 70×100/16. ТИРАЖ 360

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“. 1037 СОФИЯ,
бул. „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ 88

ТЕЛЕФОНИ НА РЕДАКЦИЯТА: 9183 220, абонамент и продажби 9183 152

E-mail: a.georgiev@nationallibrary.bg; peturveli4kov@abv.bg

ПЕЧАТНИЦА НА НБКМ. СОФИЯ 2013

РЪКОПИСИ НЕ СЕ ВРЪЩАТ. ISSN 0861-847X

Снимка Иван Добромиров

Списание „Библиотека“ честити на абонатите, авторите и читателите си Рождество Христово и Новата 2014 година и им пожелава здраве и успех!

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪБИТИЯ

Йорданка Тушанска

**165 години библиотека при
Народно читалище „Постоянство – 1856“ в Лом 5**

Борислава Миткова

Спокойствие 6

Уошингтон Луис Перейра де Соуза Нето

Кларисе Лиспектор и избраните ѝ разкази 10

НОВИ КНИГИ

Боряна Христова

Да преминеш по сенчестата пътека 13

ПРОФЕСИЯ

Невена Бъчварова, Таня Петрова

Библиотеката при читалище „Надежда 1869“ във Велико Търново 14

ДЕБЮТ

Яница Христова

Art Books – прераждането на книгата след края на живота ѝ 17

ПОРТРЕТИ

Людмила Хр. Малинова

Писателката Олга Кръстева 22

Олга Кръстева

Среща с Вацлав Хавел 24

КРЪГОЗОР

Кари Амирханян

**Тигран Заргарян: каквото и бъдеще да сме набелязали
на библиотеките, тях винаги ще ги има 28**

Библиографски справки 31

Ангелина Ставрева

Календар'2014 38

IN MEMORIAM

Напусна ни Савена Говедарова (1954–2013) 47

Показалци на статиите и на авторите в „Библиотека“ през 2013 г. 49

Петър Динев

Дневници 1933–1992 (продължение от брой 5) 55

Талон за абонамент '2014 96

Хонорари не се изплащат. Всеки автор получава по 1 брой от списание „Библиотека“, в който е поместен негов текст.

Приемен ден за автори – сряда от 14 до 15 часа.

Списание „Библиотека“ се издава от Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Действителен собственик – Министерството на културата на Република България.

165 ГОДИНИ БИБЛИОТЕКА ПРИ НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „ПОСТОЯНСТВО – 1856“ В ЛОМ

ЙОРДАНКА ТУШАНСКА

Библиотеката при НЧ „Постоянство – 1856“, основана от Кръстю Пишурка през 1848 г., е най-голямата библиотека на територията на община Лом. Изгражданият през годините библиотечен фонд наброява 110 179 библиотечни единици. Сред тях са 216 старопечатни, редки и ценни книги, а краеведската сбирка от 298 тома включва книги от и за края.

Библиотеката обслужва 36 000 жители на град Лом и съседните общини. Читателите са ученици, студенти, специалисти от различни отрасли, управленчески кадри, учители, работници – от всички образователни и възрастови групи на гражданите на община Лом. Библиотечният фонд е организиран в следните звена: „Заемна възрастни“, „Детски отдел“, отдел „Изкуство“, „Краезнание“, „Обработка“ и „Читалня – интернет зала“.

Библиотеката е център на културните събития в града. Организира срещи с писатели от национално и местно значение, от различни области на културата и представя творчеството им. Част от проведените културни прояви са: премиери на литературни творби, изложби, организирани съвместно с Националния литературен музей, тематични вечери, детски утрa викторини, радиопредавания, учебни часове, открити уроци и т.н.

През 2012 г. Райфайзенбанк стартира кампания „Избери, за да помогнеш“ и библиотеката бе избрана като бенефициент по проекта „Вълшебната стая“. Кампанията приключи и 74 книги занапред ще бъдат на разположение на най-малките читатели. През годините библиотеката кандидатства и по обявените проекти от Министерството на културата. С проект на тема „История на моя роден град и моето училище. Бележити личности на гр. Лом“ библиотеката участва като част от проекта „Институционално укрепване на фондация „Обществен фонд – Лом“, финансиран от фондация „Работилница за граждански инициативи“, който ще приключи през 2013 г.

През 2010 г. спечелихме проект по Глобални библиотеки – „Българските библиотеки – място за достъп до информация и комуникация за всеки“, финансиран от фондация „Мелинда и Бил Гейтс“, на стойност 12 797,26 лв. Оборудвахме с тях интернет зала, която се превърна в обучителен център за библиотекари от целия регион. През 2012 г. проведохме обучение по направление № 3–4. Съвместно с Центъра за рехабилитация и интеграция на хора с увреждания към община Лом обучихме по ИКТ хора със специални потребности. През 2013 г. направихме още 4 обучителни курса (3 за библиотекари и 1 за хора с увреждания). Интернет залата дава безплатен достъп до услуги на читателите, което значително увеличи посещенията на библиотеката. Всяка година библиотеката със свои инициативи се включва в Националната библиотечна седмица в Маратона на четенето.

През годините библиотеката при НЧ „Постоянство – 1856“ – гр. Лом, се утвърди като културен и обществен център, осигуряващ правото на всеки за пълен и равен достъп до информация. Затова библиотеката посрещна достойно своята 165-годишнина, която беше отбелязана и с документална изложба в малкия салон на читалището.

Акцент в честването на 165-годишнината бе обявяването на резултатите от седмия Национален литературен конкурс за млади автори „Яна Язова“. 152 творби участваха в конкурса, изпратени от 89 млади писатели до 35-годишна възраст от България и за пръв път и от Украйна. Жури в състав: Петър Величков – литературен критик, изследовател на творчеството на Яна Язова, и литераторите от Лом Кристина Илиева и Йорданка Маринова, определи победителите. 17-годишната Борислава Миткова от Видин спечели първото място с разказа си „Спокойствие“. Тя беше наградена лично от кмета на Лом г-н Иво Иванов. Яница Маринова от Нова Загора получи втора награда за творбата си „Сол и пипер“. Третото място остана за Елена Немска от Габрово за разказа „Школа за поети“. Специалната награда беше присъдена на Албена Паулинова от село Василовци, община Брусарци, която впечатли журито с творбата си „Селена“. Диплом за участие получиха Ирена Радева от София, Анастасия Георгиева от Пловдив, Любов Иванова и Диана Русланова от Болград, Украйна, и Росина Валериева от село Калчево, Болградски район, Украйна.

Предлагаме на вниманието на колегите разказа на Борислава Миткова.

СПОКОЙСТВИЕ

БОРИСЛАВА МИТКОВА

– Шшшт! – прошепнах и придърпах малкото телце, което започваше да се разбужда, обратно в скута си.

Детето изпъшка немошно и след миг затвори големите си кафяви очи, тялото му се отпусна и то отново се унесе в сън. Пригладих с ръка мръсната му коса и го загърнах плътно с одеялото. Мръзних в тънкото захабено палто, обвило слабите ми рамене и чаках потока от хора да излезе от метрото. Бутнах леко омачканата мазна шапка пред мен, оправяйки загънатите ѝ краища. След десетина минути множество стъпки се понесоха и се показаха десетки глави. Хората минаваха и свеждаха изпълнените си със състрадание погледи към малкото тяло в ръцете ми. Това, което виждаха, ги отвращаваше, но в същото време ги караше да изпитват състрадание. За тях аз бях просто една млада жена, просякиня, която търси пари, за да изхрани малкото си дете. Бях слаба, неугледна, с тъмни кръгове под очите, изпити бузи и къса мазна коса, стърчаща във всички посоки. Ако съм сама, щяха да ме подминат, но не и когато малкото детенце стоеше пред тях, увито в мръсно одеяло. Русата му главичка бе единственото, което се подаваше, но и това бе достатъчно. Изглеждаше като спящо ангелче, леко нацупило устни, а дългите му

мигли опираха в малките му бузки. Този му вид караше сърцата им да се свият, а портфейлите – да се отворят.

Стотинките заваляха в шапката пред мен, придружавани от някой и друг хартиен лев. Супер! Това означаваше още малко крек довечера. Тялото ми потръпна от нетърпение. Ръцете ме сърбяха, пръстите ми изгаряха от нетърпение да се доберат до кокаина. Усмивах се на всеки, който пускаше пари в шапката, казвах му някоя и друга добра дума. Скоро потокът се разреши. Дръпнах шапката към себе си и стотинките издрънчаха весело. Въздъхнах облекчено и с треперещи пръсти изсипах съдържанието в джобовете на палтото. Със сковани крака се изправих, притискайки детето до гърдите си. Бавно вървах по мръсните тъмни улици, големите красиви сгради бяха заменени от по-малки и по-неугледни, сиви и студени. Стигнах запустял склад и бутнах олющената му врата. Тя се отвори със силно скърцане. Посрещна ме позната воня на мръсно, примесена с миризмата на алкохол и цигарен дим. Запристъпвах между насядалите по каменния под скитници, повечето жени, до чиито тела лежаха малки дечица, с широко отворени очички, следейки движенията, с които те вкарваха наркотиците в тялото си. Стигнах до края на склада, където имаше черна врата. Поспях се пред нея, усещайки как страхът се надига и впримчва гърлото ми, но желанието за наркотика бе по-голямо. Влязох вътре, а там мирише на свежо и чисто, въздухът беше приятно топъл и на голяма кръгла маса бяха насядали едри мъже. Сведох глава, Никола, мозъкът на цялата организация и мой шеф, впери поглед в мен. Потръпнах! Беше висок и слаб мъж, на около 30 години, имаше добре изразени скули и усмивка с тръпчинки. Изглеждаше като шеф на компания, добър и преуспял. Но, ох, как само лъжеше външността... Стоманеносивите му очи караха вътрешностите ми да се увиват и завързваха езика ми на възел. Той отметна небрежно черната си коса и проговори:

– Е?

Спуснах се напред и бързо изпразних съдържанието на джобовете си върху масата. Той погледна парите и повдигна неодобрително едната си вежда.

– Само толкова?

– Днес бе ссстудено...

Очите му се свиха и кимна. Един от мъжете до него стана и след малко се върна, подхвърляйки на масата прозрачно пакетче с кокаин, но беше малко. Нямах да ми е достатъчно...

– Не си ли доволна, Анна? – попита ме Никола, гласът му бе подигравателен и предизвикателен.

Бързо поклатих глава и се впуснах напред, а треперещите ми пръсти се обвиха около пакетчето. Нямах търпение да си тръгна, вече предусещах вкуса на крека. Обърнах се и забързах към вратата.

– То живо ли е? – прекъсна ме глас от масата.

Спрях и се обърнах бавно. Погледнах боязливо към детето в ръцете ми, което спеше непробудно. Бях започнала да се привързвам към него...

– Хмм...

– Утре му дай по-голяма доза!

По-голяма доза! То нямаше да издържи! Отворих уста да протестирам, но сивите му очи ме изгледаха предупредително. Много добре знаех какво означава това. Кимнах и бързо се изнизих от стаята. Намерих мястото си и седнах уморено, оставяйки малкото телце до себе си. Отпуснах се и извадих прозрачното пликче от джоба, като вдигнах миниатюрните кристалчета до очите си. Толкова бяха красиви... Устата ми пресъхна и усетих болка в тялото си, истинска агония. Изпъшках и нетърпеливо всмуках. Ах, блаженство... Опрях глава на стената и затворих очи, наслаждавах се на топлината, разливаща се из тялото ми. Умората, гладът, страхът и болката – всичко бе изчезнало. Усещах се някак лека и свободна. Дръпнах си още веднъж, и още веднъж, и още...

Събудих се след няколко часа, скована и пуста. Стомахът ми стържеше, главата ми пулсираше, умората затваряше очите ми. И тогава го видях и това ме накара да забравя за всичко. Бе отворило големите си кафяви очи и ме гледаше. Лицето му бе восъчножълто, устните му бяха напукани и сини, очите му бяха мътни и пусти. А там, в ъгълчето на дясното му око, се спотайваше сълза, малка, едва забележима. Тя се плъзна по бузата му и капна на мръсния под. Сърцето ми се сви, нямаше да издържи по-голяма доза. А не можех да не му дам, трябваше да го накарам да мълчи цял ден, иначе нямаше да получа пари, а не получех ли пари – нямаше да получа и крек. Когато преди месец и половина ми го дадох, за мен то бе просто средство. Единственото, което виждах в него, бе начин да се сдобия с още дрога. Но докато го гледах как линее ден след ден, как тялото му отслабва... тогава нещо просветна в ума ми.

Утринта бе студена, въздухът хапеше голата ми кожа, докато се движех покрай складове, носейки детето. То бе отворило очи, но въпреки че не го бях дрогирала, стоеше тихо и кротко. Оглеждах се трескаво. Бързо пресичах пустите софийски улици. Малкото хора, които ме срещаха, ме подминаваха, без да си правят труда дори да вдигнат поглед... Стигнах входа на голяма болница, бутнах вратата и се насочих към голямо бяло гише. Възрастна жена с уморен вид вдигна поглед, когато заставах пред нея. Тя погледна към детето в ръцете ми и на лицето ѝ се изписа ужас. Скочи на крака и вдигна телефона, викайки име на доктор. След миг двойните врати в другия край на коридора се отвориха с трясък, от там се показва мъж, който тичаше насам заедно със сестри до себе си. Отстъпих уплашена назад, той се доближи, вперил поглед в детето. Преглътнах мъчително и срещнах кафявите очички на детето. Нежно пригладих русата му косичка и навеждайки се, го целунах по челото.

– Моля ви, помогнете му! – прошепнах и протегнах ръцете си напред.

Докторът внимателно го пое и раздавайки заръки на останалите, се скри. Останах загледана след него.

– Госпожо? – жената, която бе зад гишетото, стоеше до мен и ме гледаше подозрително. – Трябва да останете тук!

Кимнах ѝ, въпреки че няхах никакво намерение да оставам тук. Безшумно, като хищник, се измъкнах от болницата. Загърнах се плътно в палтото си и с доволна усмивка извадих пакетчето от прокъсания си джоб. Никола щеше да побеснее, когато види колко много бях откраднала, но вече щеше да е късно... Загледана

в изгряващото над София слънце, всмуквах крек след крек, докато накрая не бях завлечена във вихрушка, която ме отнасяше все по-бързо и по-бързо, теглеше ме вън от самата мен, вън от всичко и ме отправяше далеч във времето и пространството, където единственото, от което се нуждаех, бе спокойствие.

Поздравяваме най-сърдечно доц. д-р Татяна Янакиева с юбилея ѝ! Пожелаваме здраве, бодрост и успех в новите ѝ творчески планове! На многая лета!

Списание „Библиотека“

ПРЕМИЕРА НА „СЕМЕЙНИ ВРЪЗКИ“ ОТ КЛАРИСЕ ЛИСПЕКТОР

■ Г-н Едуардо Галвал, временно управляващ посолството на Федеративна република Бразилия в София, разказа накратко за предисторията на издаването на книгата

Федеративна република Бразилия и на още много хора, свързани с бразилската литература и култура.

На 16 октомври т.г. в Националната библиотека съвместно с Посолството на Федеративна република Бразилия в София беше представена новоизлязлата двуезична португалско-българска книга „Семейни връзки“ от бразилската писателка Кларисе Лиспектор. Проф. д-н Боряна Христова поздрави присъстващите и обяви, че всяко представяне на книга е празник, а когато тя е от непознат и интересен автор – то той става двоен както за Националната библиотека, така и за всички гости. Тя изказа своите благодарности към Н. Пр. Уошингтон Луис Перейра де Соуза Нето за личната му ангажираност към каузата за издаването на книгата, осъществена с любезното съдействие на президента Дилма Русеф, Правителството и Министерството на външните работи на

Отдел „Библиотечна координация“

КЛАРИСЕ ЛИСПЕКТОР И ИЗБРАНИТЕ ѝ РАЗКАЗИ

УОШИНГТОН ЛУИС ПЕРЕЙРА ДЕ СОУЗА НЕТО

Тази книга е продължение на поредицата двуезични годишни издания на бразилски автори, която Посолството на Бразилия в София започна да публикува през 2003 г. Наред с големите имена в бразилската литература като Машадо де Асис, Грасилиано Рамос и Карлос Друмонд де Андраде част от колекцията станаха и творби на не толкова утвърдени автори.

Ала всички тези писатели бяха от мъжки пол. Сетих се да предложа (и трябва да се боря за това мое предложение поради оскъдните средства, отпуснати

за културна дейност от Министерството на външните отношения на Бразилия) да бъдат публикувани през 2013 г. в България избраните разкази „Семейни връзки“ на Кларисе Лиспектор, една от най-големите бразилски авторки. В този смисъл това е първата книга от колекцията, посветена на творчеството на писател жена. И преводът естествено беше възложен на жена – Весела Иванова Минкова, наш сътрудник в Посолството.

Кларисе Лиспектор (1920–1977) е родена в Украйна и идва в Бразилия на две години. Семейството ѝ първоначално се установява в Масейо и в Ресифе, градове в бразилския Североизток, които белязват нейното детство и, по-късно, творчеството ѝ. След преждевременната смърт на родителите ѝ Кларисе заминава да живее със сестрите си в Рио де Жанейро, тогава столица на Бразилия. От 1939 г. следва в Националния правен факултет и веднага започва интензивно да работи – в адвокатска кантора, а също така като журналист. Започва да пише още от деветгодишна, а по-късно и да се опитва да публикува творбите си, което успява да постигне с идването си в Рио де Жанейро. През целия си живот пише единствено на португалски език.

През 1943 г., още студентка, публикува „Близко до дивото сърце“¹, първия си роман, незабавно и пророчески обявен от Антонио Кандидо де Мело и Соуза (най-значимия литературен критик на Бразилия през XX век) за произведение, „доближаващо се до величието“². Същата година Кларисе се омъжва за млад дипломат от кариерата и живее с него до 1959 г., през по-голямата част от това време извън Бразилия. Написва поредица от романи, разкази и хроники. „Семейни връзки“ е публикуван през 1960 г.

Нейните тревожни творби, както твърди Антонио Кандидо, представляват „един впечатляващ опит да доведат тромавия ни език до неизследвани области, принуждавайки го да се приспособи към едно мислене, изпълнено с мистерия, за което чувстваме, че фантастиката, фикцията не е упражнение или емоционално приключение, а истински инструмент на духа, способен да ни накара да проникнем в някои от най-усуканите лабиринти на съзнанието“³. В нейния стил „думите са принудени да изгубят обичайното си значение, за да се нагодят към нуждите на един фин и напрегнат изказ по такъв начин, че езикът придобива същия драматичен облик като сюжета“⁴.

По-нататък в своя анализ Антонио Кандидо твърди, че Кларисе „приема провокацията на нещата към нейната чувствителност и опитва да създаде един свят, изхождайки от собствените си емоции, от собствената си способност за интерпретация. За нея, както и за други, целта очевидно е търсенето на смисъла на живота, проникването в мистерията, обграждаща човека. Както и другите, тя постига единствено един тембър, който разкрива изключителните творби и който е най-добрият знак за духа над съпротивата на нещата“⁵.

¹ Лиспектор, Кларисе. Близко до дивото сърце. Рио де Жанейро: изд. „А нойте“, 1943.

² Кандидо де Мело и Соуза, Антонио. Brigada ligeira. Сао Пауло: книжарница-изд. „Мартинс“, 1945.

³ Кандидо де Мело и Соуза, Антонио, цит. съч.

⁴ Кандидо де Мело и Соуза, Антонио, цит. съч.

⁵ Кандидо де Мело и Соуза, Антонио, цит. съч.

През по-голямата част от краткия си живот Кларисе трудно съвместява духовни терзания и материални ограничения с един много красив и – поне за известно време – изтънчен физически облик. Има много фотографии и картини, като тази на корицата на настоящата книга, където човек би казал, че писателката преднамерено позира с цел да засили още повече мистерията и противоречията в своя живот и творчество.

Пожелавам на всички, които се интересуват от тази книга, чрез нея да постигнат напредък в изучаването на португалския език и да се стремят да се запознаят с други произведения на Кларисе Лиспектор. Не им пожелавам обаче това, което самата авторка каза на читателите си в „Часът на звездата“⁶, един от нейните най-известни романи: „Тези, които ме четат, нека почувстват един удар в стомаха, за да видят дали е хубаво. Животът е удар в стомаха“.

⁶ Лиспектор, Кларисе. Часът на звездата. Рио де Жанейро: изд. „Роко“, 1977.

ДА ПРЕМИНЕШ ПО СЕНЧЕСТАТА ПЪТЕКА

„**Д**а преминеш по сенчестата пътека“ е заглавието на новия роман на проф. дфн Боряна Христова, директор на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Томът е отпечатан от издателство „Кралица Маб“. Съвременният сюжет, който има криминална интрига, отвежда до Париж и едновременно по сенчестата пътека на тайното знание.

Виждали ли сте някога вещица? Ама истинска, „веща“ в занаята жена, която може да дои месечината, но може и да бръкне в душата ви и да погледне в сенчестата ѝ страна? Ако не сте, прочетете романа, защото той ще ви запознае с български магьосници от близкото и по-далечното минало. А ако сте виждали, ще сравните силите на тази, която познавате, със силите на известните преди близо три века български „обаялници“, както са ги наричали някога – личности, за които столетия наред са се носили легенди. Авторката отвежда назад в миналото, към първата половина на XVIII век, когато, както казва известният книжовник, преводач и основател на книжовна школа Йосиф Брадати „никъде не е имало толкова вещици и магьосници, както по земята българска“. И по онова време се е водела яростна борба между „доброто и злото“, само дето не е било ясно кое е точно добро и кое – истинско зло.

Съвременните лица и събития в книгата са измислени, а тези от миналото – истински. Томът е илюстриран с печати-амулети от автентични ръкописи от XVII и XVIII век.

БИБЛИОТЕКАТА ПРИ ЧИТАЛИЩЕ „НАДЕЖДА 1869“ ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО

НЕВЕНА БЪЧВАРОВА, ТАНЯ ПЕТРОВА

Град Велико Търново в националната ни история се свързва като столица на България през XII–XIV в. Основите на Третата българска държава се полагат тук с Учредителното събрание от 1879 г., а Първото Велико народно събрание приема Търновската конституция. Когато говорим за създаването на читалище, в основата е общобългарският стремеж за културно-просветно издигане на народа.

През 1869 г. в Българско се създават 30 читалища. Сред тях е читалище „Надежда“, основано на 8 юни 1869 г. от млади търновци – търговци, занаятчии, учители, част от тях получили образованието си в Европа и затова са привърженици на приобщаването на българската култура към европейските идеи и постижения. Първата културна дейност е създаването на библиотека с читалня, откриване на неделно училище и реализирането на театрална дейност. Голям исторически факт в тази последователност от културни събития и гордост за историята на Велико Търново е построяването на първата читалищна сграда с театрален салон в България, само девет години след Освобождението, през 1886 г. Първи в нея влизат депутатите от III Велико народно събрание (1886). Традицията е спазена и тук се провеждат IV ВНС (1893) и V ВНС (1911). От тогава до днес на фасадата се чете надписът: „Съединението прави силата“. В богатата история на читалището има още много исторически факти, но с особено удовлетворение и гордост може да се посочи, че високата култура на членовете му полагат началото на театъра, музея, художествената галерия и киното, които в следващите години се развиват като държавни институции.

Какво е едно читалище без библиотека? Още при зараждането си през 1856 г. българското читалище идентифицира като една от своите основни дейности библиотечната. Библиотеката при читалище „Надежда“ е създадена като първа в града и през годините реализира богата дейност, независимо от превратностите на времето. За това допринася и построяването на самостоятелна библиотечна сграда през 1911 г. В периода между двете световни войни (1918–1944) това е най-значимата читалищна дейност. Затова се прави и пълен абонамент за всички български вестници и списания през декември 1918 г. Книги се набавят предимно чрез дарения. Най-голямото дарение (1081 тома) е на Димо Кьорчев (1884–1928) – политик, литературен деец и публицист.

През 1933 г. читалищната библиотека първа в града открива „Детска читалня“. През 1961 г. първа в страната въвежда свободния достъп до книгите, който днес се прилага във всички наши библиотеки. Не можем да посочим завидни цифри на раздадена литература или брой читатели. Пари за закупуване на нови книги почти винаги няма, пространствените възможности не са големи, но библиотеката има своя облик и своето име в града, със свой почерк на обслужване на чита-

телите и със своя принос в българското библиотекознание. Днес библиотечният фонд е около 60 000 тома, като на лавиците се пазят книги и периодични издания, които са библиографска рядкост или уникати за страната, което я прави търсена библиотека от научни работници и висококвалифицирани специалисти. Старопечатната сбирка се състои от 246 заглавия в 420 тома, комплектувана е главно от дарения, покупки и абонамент. Най-старата книга е „Служебен миней“ (Месечник) на гръцки език, отпечатана във Венеция през 1588 г.

Във всяко време усилията на читалищното ръководство и библиотекарите са големи, непрекъснато се търси изход от трудностите. Работата с ученическата аудитория е първостепенна задача в библиотечната дейност. Традиция са установените контакти с ОУ „Христо Ботев“, Хуманитарна гимназия, Старопрестолна гимназия по икономика и с Великотърновския университет. Преподавателите водят организирано ученици и студенти в библиотеката. Тя е уютно място за учениците от турски и ромски произход. Вълнуващи са празничните срещи, авторските четения, представяне на изложби и книги, рецитали, открити уроци по журналистика за ученици и студенти и мн.др. Тук уроците по български език и литература са интересни и запомнящи се.

През 2007 г. се засилва сътрудничеството с ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ – асистентите Десислава Андреева и Теодор Иванов провеждат занятия със студентите от специалностите „Журналистика“, „Книгоиздаване“ и „Библиотечно-информационни дейности“ за възрожденския печат, като ползват богатия старопечатен фонд. Много от студентите от специалност „Библиотечно-информационни дейности“ от 2007 г. и до днес карат стаж си в библиотеката, ползват я по време на изпити. Университетските преподаватели – академик Иван Радев, доц. Тодор Галунов, доц. Николай Димитров, д-р Десислава Андреева, д-р Ния Радева са чести гости на старопечатния фонд.

През 2009 г. старопечатният фонд е подреден и описан, съставен му е електронен каталог и е включен към националния своден. През 2008 г. започва създаването на електронен каталог на библиотеката с помощта на компютърните специалисти от РНБ „П. Р. Славейков“ Калоян Здравков и Стефан Стефанов. От 2011 г. библиотеката има блог, а от 2012 и сайт като част от този на читалището. Днес в библиотеката работят Розина Георгиева и Бисера Дживодерова. Въпреки трудностите успехи има и това се дължи на успешната практика – връщането към началото. Дарителството – като възможност за обогатяване на фонда – продължава да бъде водещо. През последните 7 години е направено много, за да бъдат привлечени дарители от града и столицата – както издателства, така и частни лица. Най-големият дарител е издателство „Абагар“ – гр. Велико Търново, а от личните дарения – Иван Църв, директор на Регионалния исторически музей във Велико Търново. Много ни радва дарението на писателката Елена Алексиева. Най-много български нови книги е дарила Йорданка Слабакова. Най-богатото дарение от списания е на инж. Йорданка Пантова – Laborer del Hogar.

Библиотеката развива успешно и проектна дейност за набавяне на нова литература. Спечелени са три проекта за нови книги към Министерството на културата – през 2007 г. – за 1488 лв., 2008 г. – за 3001,64 лв., 2012 г. – за 1203,50 лв. През 2009 г.

е подаден проект за близо 5000 лв. за закупуване на книги, но всички читалищни проекти за страната са преустановени временно от Министерството на културата. През последните пет години (до 2009 г.) читалищното ръководство печели проекти и за основни библиотечни ремонти на тавани, дограма, покриви и др.

Повече от 20 години библиотеката има книгонос в дома за стари хора „Вела Благоева“, а от две години – в женското дружество „Евгения Кисимова“ към Съюза на офицерите от запаса и резерва във Велико Търново. Успешна стара практика е и книгоносът за стари и болни читатели по домовете.

Читалище „Надежда“ първо подава ръка на новосъздадената през 1922 г. Великотърновска библиотека „П. Р. Славейков“, третата депозитна библиотека след София и Пловдив. Новият културен институт остава в предоставените му две помещения в библиотечната сграда няколко месеца, но именно тук става неговото откриване. През последните десетина години изключително полезно за читалищната библиотека е сътрудничеството ѝ с Регионалната народна библиотека „П. Р. Славейков“, под ръководството на д-р Иван Александров и д-р Калина Иванова. Читалищната библиотека е обгрижвана непрекъснато с методическа помощ и дарения. Библиотекарките участват в курсове за повишаване на квалификацията към програма „Глобални библиотеки“. Правят се съвместно представяния на нови книги, изложби, срещи, дискусии.

Библиотеката разполага с два компютъра, читателите ѝ могат да ползват безплатно интернет. Библиотекарките с готовност извършват безплатни компютърни услуги за читателите си. За превръщането ѝ в истински информационен център е нужно много. Вътрешно измазване, съвременно техническо оборудване, филмиране на старопечатния фонд, повсеместно отопление. Средствата не достигат. В същото време направеното ни дава надежди. Пълната модернизация на читалището предстои.

Всекидневното на библиотеката при читалище „Надежда“ е с проблеми, но и с надежда. Трудно, но с душа и любов, с познания и упорит труд – ще се развиваме.

ART BOOKS – ПРЕРАЖДАНЕТО НА КНИГАТА СЛЕД КРАЯ НА ЖИВОТА Й

ЯНИЦА ХРИСТОВА¹

Днес, когато дигитализацията пренася книжното съдържание във виртуалното пространство и все по-често започва да се говори за спад на четенето, а дори се и предрича изчезването на книгата като явление от живота ни, редица творци (от сферата на изобразителното изкуство и скулптурата) от световен мащаб се вдъхновяват от книгите и превръщат книжното тяло в иновативно и провокативно произведение на изкуството...

В масовия културен свят, в който живеем, книгата търпи многократни трансформации и превъплъщения, за да остане конкурентоспособна при привличането на читателския интерес, разсейван от многообразието на медии днес – телевизия, радио, и, разбира се, интернет.

Част от новия облик на книгата е свързан с електронното книгоиздаване, което набира все по-голяма популярност в световен мащаб, както и с дигитализацията – сканирането, цифровизирането на вече издадени (а понякога и с многовековна история) книги и пренасянето на съдържанието им във виртуалния свят.

И заради тези съвременни явления в живота на книгата няма как да не си зададем няколко належащи въпроса, свързани с бъдещето ѝ. Как биха изглеждали книгите след време? Какво би се случило с вече съществуващите книги, когато библиотечните фондове бъдат пренесени в онлайн пространството? Дали ще бъдат събрани някъде, където да не заемат място? Или... ще бъдат унищожени?! Или забравени? Ще има ли още интерес към хартиената книга? И разбира се, *любимият* ми въпрос: „Ще изчезне ли класическата книга?“

Факт е, че всички, които са се сблъскали с книгознанието като дисциплина, знаят, че книгата е вечна, непреходна медия, която оставя отпечатък във времето. Аз също вярвам, че е така. Но ХХІ век доказва, че е динамичен и непредвидим. Какво би могло да се случи през следващите 50 или 100 години? Някоя нова технология, която тотално да промени облика не само на книгите, но и на света и разбиранията ни? Може би. Но преди да настъпи този миг, разполагаме с настоящето сега, а днес десетки творци от цял свят от сферата на изобразителното изкуство и скулптурата се вдъхновяват от книгите и превръщат книжното тяло в иновативно и провокативно произведение на изкуството. Творбите им са идейни, може би дори скандални, но едно е сигурно – не оставят никого от публиката безразличен. И предлагат алтернатива за книгите след края на класическия им живот – ново превъплъщение и прераждане в безграничния свят на изкуството...

Art Books и Paper art са част от съвременните форми за изразяване в изкуството. При тях старите книги или дори обикновеният лист хартия се трансформи-

¹ Авторката е студентка IV курс във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, специалност „Книгоиздаване“.

рат в чудати форми, изображения, скулптури или инсталации. Създателите на подобен тип изкуство се радват на голям интерес днес, подobaващо поддържан от възможностите на интернет за разпространение на информация из цял свят. Art Books творците обикновено имат доста богато портфолио със снимков материал, достъпен онлайн. Част от произведенията им предизвиква оживени дискусии в една от най-новите форми на медиите днес – блоговете; и най-честият коментар на активните блогъри е, че това, което са създали, е: „Изумително!“. Освен онлайн, Art Books творенията участват в изложби, могат да се видят из страниците на различни медии или да станат част от инсталации (също нова форма на изразяване с помощта на изкуство) на обществени места. Дори се издават албуми на вече известни творци, както и книги, посветени на това как сам да си направиш собствени Art Books произведения.

Гай Лараме (Guy Laramée) е един от най-популярните създатели на изкуство от книги и негови произведения с успех шестват из всевъзможни сайтове във виртуалното пространство. Той е с канадски произход и в своя сайт описва философията, която го мотивира да твори. Обръща особено внимание на ерозията на културите, като казва, че познатата култура замира, за да бъде заменена с нова, следващата, която ще дойде след нея. Той обръща внимание на проблема с библиотеките като посещаемо място днес, но защитава и идеята, че модерните технологии няма да решат екзистенциалните ни човешки проблеми, защото в основата си ние, като хора, все още сме примитивни и трябва да се научим да слушаме интуицията си. В основата на Art Book творбите му е залегнала мисълта, че „планини на излезли от употреба знания се превръщат точно в това, което са наистина: планини. Те ерозират после и стават хълмове. Тогава се изглаждат и се превръщат в равнини, където очевидно нищо не се случва. Купища остарели енциклопедии се връщат към това, за което не трябва да се казва нищо, това, което е просто. Мъгли и облаци ще изтрият всичко, което знаем, всичко, което мислим, че сме“.

За това и творбите на Лараме са създадени от големи, многотомни издания и енциклопедии, чиито книжни тела се превръщат в планини, пленителни пейзажи, равнини, вулкани, морета. Една от най-забележителните му композиции е инсталацията от няколко десетки тома, които се превръщат в Гранд каньон, създаден от книги.

Брайън Детмър (Brian Dettmer) е съвременен американски художник. Отделя време да проучи връзката между текст и изображение, език и кодове, включително и между Брайлово писмо и жестово-мимично общуване. В своето творчество той акцентира върху застаряващите форми на медии – като стари книги, плочи, карти, ленти и касети, които са се превърнали в символ на идеите, които представяват, и на знанието, което са съхранявали в себе си, но не са в употреба днес. Използвайки тези застаряващи вещи, той ги превръща в нов вид изкуство. Първите опити на Детмър в тази насока са свързани с употребата на стари вестници, които залепя по платна, разрязва ги и ги разкъсва, превръщайки ги в знакови фрагменти. По-късно започва да работи и със стари книги, превръщайки тежките томовете в сложни 3D конфигурации – с тази си дейност е и най-известен днес. Брайън заявява, че „когато функцията на обекта е мимолетна, възниква необхо-

димост от нов подход към формата и съдържанието“ му, за да бъде възприет. В творчеството му могат да се открият фигури и инсталации от претопени стари плочи, касети и дискети. Скулптурите, които прави от книги, са от масивни и тежки издания – стари речници и енциклопедии, които се превръщат в цял един нов миниатюрен книжен свят, изпълнен с множество компоненти и фигури. За своята работа Брайън казва, че твори в сътрудничество с материала – книгата. Първо залепя ръбовете на страниците ѝ и с помощта на нож, скалпел и други хирургически инструменти, воден от усещанията и вдъхновението си, създава ново изкуство: книжна скулптура. Не прибавя нищо странично към книгата, с която работи, само отнема пластове от страниците ѝ – за да запази автентичния ѝ дух.

Джесика Дренк (Jessica Drenk) е млад американски творец. Завършила е с отличие Помона Колидж в САЩ и списъкът ѝ с награди и участия в изложби е доста дълъг, включително и признанието ѝ за изключителен творец в областта на съвременното изкуство. Самата Джесика заявява, че в творчеството си търси връзката с природата – като извор на вдъхновение, защото точно в природата може да се открие многообразие от форми, свършени със своята простота и материал. Освен с книги, Джесика работи и с други материали – включително и с PVC тръби, восък, стъкло. Тя също така казва, че е по-интересно да се работи с нещо, което вече е обект, вместо да изрисуваш само белия лист, защото обектът изисква да си отговорен към неговата първоначална форма, съществувала във времето – като книгите например. Определенията, които се дават за творчеството ѝ, са, че в него царят хаос и красота. Скулптурите ѝ от книги са многообразни и различни една от друга. Срещат се както овални форми, цветя и феерични фигури, така и по-груби и резки скулптури.

Робърт Дъ (Robert The) е също американец. Никога не е предполагал, че ще стане творец – в университета в Уисконсин учи философия, математика, логика и език. Но след инцидент прекарва известно време извън учебното заведение и това изостря сетивата му към изкуството и преориентира посоката на изборения му преди житейски път. Книжните скулптури на Робърт са изчистени, стилни и символистични, част от тях – с ясно отправеното послание, че книгите, а и самото изкуство, са оръжие, с което човек трябва да борави изключително внимателно. При него книгите се превръщат в пистолети, насекоми или плетеници.

Майк Стилки (Mike Stilkey) е роден през 1975 г. в Лос Анджелис. Творчеството му е ориентирано към живописата, а книгите се превръщат в негово платно. Майк не разрушава целостта на книжното тяло – той запазва книгата, такава каквато е, но рисува отличителни изображения върху кориците ѝ, които правят стила му неподправен и уникален.

Прави впечатление, че авторите, на които съм се спряла сред многообразието от създатели на скулптури от книги, не са българи, дори не са от балканските страни около нас. Но вече и ние можем да се похвалим с принос към развитието на този клон на съвременното изкуството от XXI в.

През април т.г. студенти от Катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ към ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, подкрепени от Регионалната библиотека „П. Р. Славейков“ и Младежкия дом, създадоха творческа работилница, от-

ворена за всички граждани и гости на града, където с книги, отчислени от фонда на библиотеката, всеки желаещ можеше сам да създаде книжна скулптура, която да отговаря на усещанията и вижданията му за света. Събитието, без аналог до тогава в България, се проведе под надслов „Book Art – нов живот за старите книги“ и беше част от културната програма на Велико Търново. Инициативата завърши с изложба на 23 април – Международния ден на книгата и авторското право, – събрала всички създадени произведения на изкуството от книги, отразяващи идейните и нестандартните творения на студентите от специалност „Книгоиздаване“ и „Публична администрация“, на участниците в работилницата и гостите на събитието. В скулптурите им, гонещи световните висини в областта, са вплетени миди, пясък, мъниста, бои и разчупени форми, фрагменти от реалността и препратки към останалите форми на изкуството, предизвикващи разнообразни емоции и внушения.

Още едно събитие, придобиващо ежегоден характер, е Хартиеният Арт Фест, който се провежда в София в края на пролетта. Там обаче акцентът не е върху изкуството, създадено от книги, а вниманието е насочено към богатството от възможности пред хартията като материал за твореца.

Знам, че Art Books предизвиква поне две паралелни и изключващи или допълващи се реакции. Изпитвам ги и аз, едновременно една с друга, защото обичам книгата – класическата, хартиената книга, която можеш да докоснеш с ръка и да разлистиш страниците ѝ, без да е необходимо да се вираш в трептящия монитор. Едната реакция е на изумление и почуда, на преклонение пред творческия дух и иновациите, на интерес към колоритното и екзотичното в новите творчески направления в глобален план. Но втората реакция е... пределно негативна и отричаща подобен тип изкуство. Тя принадлежи в по-голяма степен на страстните книголюбители и е напълно оправдана, защото според тях книгата е създадена, за да се чете, а не да се унищожава, пък било то и с творчески цели. В една мисъл на Джон Стайнбек се казва, че е „изключително рядко явление човек да унищожи книга, освен ако наистина не я мрази“.

Но дали скулптурите от книги убиват книгата наистина? Според мен – не. Предпочитам да вярвам (а и с тази идея започнах да пиша този текст), че им вдъхват нов живот, че ги карат да се преродят след края на класическото им съществуване. Но нима може да дойде края на класическия живот на Книгата, когато тя е вечна медия, нима може да спре да бъде четена? Във време, в което дигитализацията и електронните книги настъпват с бързи крачки, отговорът някак естествено клони към „Да, може би, вероятно е“, макар и да не е точно така в настоящия момент. Напълно наясно съм, че Art Books е направление, което не може, а и не бива, да придобива масов характер, но това не пречи на различни творци от цял свят да се вдъхновяват, да постигат върхови постижения в изкуството, стига да го правят с талант и с послание. Защото времето, в което живеем, колкото и тежко да звучи, поставя книгата в неизгодно положение. И хората, масовата публика, имат нужда от нещо, което да припомня, да сигнализира, да посочва книги, за да се върнат те към четенето. И точно това е най-хубавата част от Art Books творенията – те пращат недвусмисленото послание, че книгата е част от човешкото битие, феномен,

който винаги е присъствал в живота ни и винаги ще има място в него, независимо под каква форма...

Литература

1. **Бенбасат**, А. Книгата като тяло и като дух. В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2010.
2. **Грашкина**, В. Дигитализацията в българските библиотеки и представянето им в Европа. <http://www.nalis.bg/events-bg/grashkina.pdf>
3. Статиите: Майкъл Харт, Проект Гутенберг, Brian Dettmer, Peter Callesen, Rob Gonsalves вж. в www.wikipedia.org
4. http://www.conradwildegallery.com/jessicaDrenk_08.html – Jessica Drenk – Artist Statement.
5. <http://www.guylaramee.com/index.php?/intro/> – Artist Statement.
6. <http://inspirationfeed.com/inspiration/artists/mind-blowing-book-sculptures-by-guy-laramee/> – Mind Blowing Book Sculptures by Guy Laramee.
7. <http://jessicadrenk.com/pages/Artist%20Info%20Index%202.html> – Jessica Drenk.
8. <http://magazine.seymourprojects.com/2012/03/jessica-drenk-second-nature/> – Jessica Drenk: Second Nature.
9. <http://quarterlyconversation.com/the-book-art-of-robert-the-cara-barer-and-jacqueline-rush-lee> – The Book Art of Robert The, Cara Barer, and Jacqueline Rush Lee.
10. <http://sycklv.com/issue/october-2012/article/brian-dettmer-carving-in-books> – Brian Dettmer – carving in books.
11. <http://www.telegraph.co.uk/culture/art/art-news/5931210/Amazing-artworks-created-from-old-books.html> – Amazing artworks created from old books.
12. Илюстрации към презентацията може да разгледате в www.google.com – от сайтовете на художниците или блоговете за творчеството им.

ПИСАТЕЛКАТА ОЛГА КРЪСТЕВА

ЛЮДМИЛА ХР. МАЛИНОВА

Повече от половин век творчеството на писателката Олга Кръстева вълнува деца, юноши, възрастни. Първата ѝ книга – „Само за жени“, разкази и фейлетони (1962, издание на библиотека „Стършел“), разкриваща талантлива авторка с фино чувство за хумор, е последвана от поредица книги за деца и (или) юноши: „Слънце в перална машина“ (1966), „Мигове в кибритена кутийка“ (1970), „Люлеещият се стол“ (1974), „Една година без значение“ (1978), „История с куче без куче“ (1983), „Уличка влюбените“ (1986) и др. Анета, нейната малка героиня, присъстваща в няколко от книгите ѝ, е чувствително и умно, артистично и впечатлително, понякога странно, но открито и прямо дете, което често пъти вижда повече неща от възрастните. В творбите на писателката пулсира обичта ѝ към младите хора, умениято ѝ да ги разбира и да откликва на проблемите им.

В години, когато почти не излизат книги за възпитанието и поведението в обществото, Олга Кръстева написва своята забавна, претърпяла четири издания, книга – „Така казват хората“ (1966), превърнала се в своеобразен „наръчник“ за родители и деца.

Олга Кръстева е и автор на сценарии за игрални и мултипликационни филми за деца: „Мигове в кибритена кутийка“, „История с куче без куче“, „Търси се нова майка“, „Усмивка за сто лева“ и др., някои от които заслужено са наградени през 80-те години на кинофестивала в Москва и фестивала на детския филм в Авелино.

Талантът ѝ се откроява и в драматургията, където името ѝ се вписва като автор на редица драматизации за деца и пиеси. Работата ѝ в „Балкантон“ оставя забележителна следа с драматизации като: „Оле затвори очички“, „Барон Мюнхаузен“, „Приключенията на Хъкълбери Фин“, „Д-р Дулитъл и канарчето Пипинела“, „Чудото в Мишоград“ (по единствената и непреведена в България приказка на Жул Верн) и много други, а тази в Радиотеатъра и в Телевизионния театър за юноши при БНТ – с пиеси и драматизации, свързани с живота на бележити личности като Левски („Камбаната“), Ис. Нютон („Белият лъч“), Х. К. Андерсен („Приказки от един живот“) и др.

Интересът ѝ към документалното, свързано с българската история и култура, илюстрират редица нейни пиеси за Н. Бозвели, П. Р. Славейков, Ив. Богоров и др., представени по българското радио и телевизия, както и публикации в литературната периодика. А документалната ѝ повест „Майстор Кольо Фичето“ (1985) откроява лика на големия български строител и художествено ни връща към нравствените добродетели и епохата на Възраждането.

Олга Кръстева впечатлява и като ерудиран изследовател, умееща естествено, на достъпен език да разкаже историята на човешката цивилизация. Особено силно впечатляват книгите ѝ: „Страници от камък и дърво“ (в съавторство с арх. Анг. Ахрянов, 1964), която е кратка история на архитектурата, и монографията ѝ „Театърът през вековете“ (1980), проследяваща зараждането и развитието на театъра

до XX век. Писателката задълбочено проследява творческия устрем на човека, пътя му в изкуството през вековете. Тя умело поднася огромна, полезна и аналитично осмислена информация, изискваща познания по история на света и България, история на литературата, на идеите, на обществата, на изкуството.

В последните две десетилетия изявите ѝ са основно в белетристиката. Нова страница в художествените послания на авторката е книгата ѝ „Ангели без коси“ (1998) – разтърсваща с дълбоко трагичния разказ за страданието на болните от рак, изправени пред смъртта деца. Своеобразно продължение на замисъла на тази книга е „Красив си, Александър“ (2008) – болезнено актуален текст в едно обществено в дълбока духовна криза.

Пъстрата галерия от образи в нейната проза се откроява и в книгите ѝ „Дъга над леглото“ (2005) и „Катастрофа или цвят от розов кестен“ (2011). Втората част на тази книга – „Проблясъци“, която илюстрира и нови жанрови посоки, съдържа своеобразни етюди, есеистични скици, пътеписни щрихи, съпроводени с размисли за живота, с осмисляне на проблема: ние и другите. В тези фрагменти – жанр, дефицитен в историята на българската словесност, оживяват спомени, наблюдения, дискретни послания, откроява се умението ѝ да вижда света с очите на художник и на творец със силно гражданско чувство. Срещите ѝ с Будапеща, Прага, Венеция, Варна, Лайпциг, Монтрьо, Виена, Краков, Сион, Кантон Вале и др. са срещи и с истинското лице на живота – този живот, който тя познава от времето на първите радиоапарати до епохата на Facebook, но и в който, както казва, „човек си е останал същият, непроменен от древността, със своите страсти, надежди и страхове и най-вече с вечното си лъкатушене между Доброто и Злото“.

Книгите на Олга Кръстева впечатляват с умението да се внушат важни неща по забавен начин, с живия диалог между персонажите, индивидуализиращата портретна скица, с езика, в който „просветват“ запомнящи се афоризми. Мъдрост и виталност, натрупана култура и фина ирония, горчиво и весело, документално и фикционално се преплитат в нейните експериментирани с жанра книги, които художествено внушават най-дефицитното в историята на цивилизацията – нуждата от човешката Доброта, от разбирателство между хората. И от градивен, „в ползу роду“ живот.

В такъв смисъл тя е достоен последовател на забележителните хора от рода си. Внучка на Христо Станишев – един от първите български инженери и на генерал Никола Бочев, началник на Първа пехотна дивизия, родственица на Николай Станишев, на поетесите Весела Василева, Невена Стефанова и др., а в по-далечен план и на Иван Богоров, тя също оставя своя следа.

Творчеството ѝ внася своя багра в българската литература и култура.

Някои от книгите ѝ са преведени на руски, немски, узбекски, корейски.

СРЕЩА С ВАЦЛАВ ХАВЕЛ

ОЛГА КРЪСТЕВА

Връщането на свободата в една морално напълно разложена среда предизвика явления, които можеше да се очакват, но въпреки това те надминаха очакванията.

Признавам, че културният упадък ме ужасява повече от икономическия.

Вацлав Хавел

В памет на госпожа Ш.

Животът често се подиграва с мечтите ни. Някога, когато беше момиче, госпожа Мартинек мечтаеше да стане певица. Имаше верен слух и приятен сопран. После се ожени, по любов. Всичко изглеждаше наред и изведнъж съдбата широко отвори ножицата си. Кръц! И всичко се промени. А може и да не беше виновна съдбата, а събитията, заредили се в Чехословакия.

Така, вместо певица, госпожа Мартинек стана, заедно със съпруга си, емигрантка в Швейцария. Бракът ѝ не беше лесен. Милош работеше много, но и пиеше, като ругаеше, че тази бира е далеч по-лоша от чехското пиво. Освен това играеше комар, опитваше щастието си, като залагаше на разни състезания. „Поне да бяха с коне, толкова красиви са конете“ – мислеше си госпожа Мартинек, докато миеше чинии в един високопланински хотел.

Състезанията – борби между черните рогати крави, които собствениците им уреждаха, ѝ се виждаха жестоки и груби. За родината си тя чуваше рядко, макар че жадно ловеше новини по радиото, а по-късно и по телевизията, но те бяха оскъдни.

Годините се изнизаха като пясък между пръстите. Милош се разболя, залежа и почина. Тя се усети съвсем сама в света. Чудеше се накъде да поеме, когато внезапно разбра, че съпругът ѝ е оставил пари, спечелени от ония проклетни залагания на борбите между черните крави. Не беше дори споменавал за тях. А може би бе и забравил, защото накрая загуби ума си. И така – с оскъдната си пенсия, тези средства и помощта на някои добри хора, госпожа Мартинек, вече болна и стара, попадна в Дома на стари и немощни хора в едно малко швейцарско градче. Беше скъп дом, но тя имаше своята малка стаичка, а от снимката, закачена на стената до леглото ѝ, я наблюдаваше строго нейният вечно смръщен съпруг. Все пак може би я беше обичал, но никога не се бе грижил за нея, както го правеше в Дома младият

рус, висок санитар, когото тя наричаше кой знае защо, „принц Фон Лихтенщайн“. Може би ѝ звучеше някак аристократично, макар че младежът беше родом от едно планинско село.

И ето, че случаят ме срещна именно с госпожа Мартинек. Това стана така: бях на гости при една моя близка. Състрадателна към мъките на хората тя редовно посещаваше Дома за стари и болни в малкото швейцарско градче. На третия ден след пристигането ми, предложи:

– Ела с мен. Отивам в Дома за стари хора. Там доизживява последните си дни една чехкиня. Напълно с ума си е, но копнее за някого, с когото да говори за страната си. Била си много пъти в Прага, поразкажи ѝ нещо, това ще я зарадва.

Госпожа Мартинек лежеше сред белите завивки. Приличаше на светица или по-скоро на мъченица. Имаше бледо лице и полупритворени гаснещи очи, ръцете ѝ, които почиваха спокойно, бяха жестоко белязани от артритата.

– Добър ден, госпожа Мартинек – каза моята близка.

– О, вие ли сте мила? – пошепна, без да отвори очи старицата.

– Да, но този път ви водя гостенка – гостенка, която много обича родната ви Прага.

– Прага? – трепна жената и се опита да отвори очи. Предполагам, че ме видя като през мъгла. Очите ѝ бяха хлътнали и мътни. Това нямаше значение, трябваше да вляза в ролята си. Не ми беше трудно. Наистина обичах този град.

– Красива е – казах. – Макар от няколко години да не съм била там. Казват дори, че е станала още по-красива.

– Прага – изрече отново любимото име госпожа Мартинек, – моята Прага... Вълтава... прекрасна река... Понякога излиза от бреговете си. Може да бъде и жестока, и пак е красива... Белите лебеди... Има ли ги още?

– Има ги.

– Старе место... Храдчани... Винохради... Там живеехме. Били ли сте на Винохради?

– Да, с онези улици, които се катерят нагоре...

– А гроба на Божена Немцова, а Операта? О, каква Марженка слушах там...

Старата жена се оживи, имаше с кого да говори за онези неща, в които бе зарипта младостта ѝ. Мътнината в очите ѝ сякаш се стопи.

– А Президента? – попита тя внезапно. – Виждали ли сте го?

Стреснах се. Неочаквах този въпрос. Кой президент имаше госпожата предвид? В главата ми се завъртяха имена като Бениеш, Масарик. Поради годините си може би е знаела двама. Отговорих уклончиво.

– Не съм го виждала лично, но чувала съм много за него.

– Няма как да не сте чували... – гласът на госпожа Мартинек стана по-ясен. – Та кой в Европа не знае Хавел. Дядо му някога имаше филмово ателие. През 48-а му го взеха.

Хавел? Не го очаквах. Бях го виждала, разбира се, на снимка ли, във вестник ли, кинопреглед ли? Но образът му се появи. Среден на ръст, рижокос. С живи очи. Младеж. Тогава беше още младеж. После името му ставаше все по-известно. В паметта ми спомените започнаха да се гонят. Пражка пролет, вестник „Лите-

рарни листи“. Бяхме току-що пристигнали със съпруга ми в Прага. Някъде близо до гарата беше... Опашка от хора се редеше за „Литерарни листи“, а кинооператор снимаше опашката. После отнякъде изскочиха „2000 думи“, донесохме ги скришом в София. Имаше и някаква харта. Да, да, харта 77. Кога точно беше това? Мисля след 68-а. Но какво да разкажа на жената, когато в мен нещата бяха объркани, потънали донякъде в целия порой от преживени събития.

– Защо замълчахте? – попита госпожа Мартинек. – Разкажете ми за Хавел.

Внезапно ми просветна. Ами да, разбира се.

– Гледах документален филм за него – казах и това беше самата истина. Хубав беше...

– Филм? Не знаех, че има и филм за него.

– Имаше много снимки. Бил от интелигентно, заможно семейство. Брат му... по-късно дори станал професор, но не мога да се сетя по история или нещо друго. А младият Вацлав – буен, свободолюбив, дори не можал да завърши нормално гимназия. Говорел, пишел в години, когато беше опасно да казваш какво мислиш...

– Помня го това време – промълви госпожа Мартинек. – Но той не се уплаши, нали?

– Милицията била по следите му. Влизал-излизал от участъка. Не се боял от затвор, затова завършил само вечерна гимназия. После станал сценичен работник. Мисля, че години по-късно завършил театралната академия, не съм сигурна. Бил от тези хора, които не се уморяват да мислят... Мисленето уморява мнозина, нали знаете? Затова се оставят други да мислят вместо тях. А той – не! Говорел и пишел това, в което бил убеден, и преди и след като дошлата свобода.

– Да – въздъхна дълбоко госпожа Мартинек, – казваха ми, че пишел статии. Но те не стигаха до нас. И къде ти – в това село, в този хотел. Та тия, които идваха, се интересуваха храната да е добра и пистите как са...

– Чакайте – казах. – Позабравила съм, но ще се опитам да си спомня. Да, имаше някакво „Писмо до Густав Хусак“. Кога точно е било не зная, но успях да прочета някои от есетата му.

Потях се вътрешно. Ако знаех накъде ще тръгне разговорът, щях да се подготвя, сега разчитах само на паметта си. А тя ми приличаше на стара чанта, в която безредно са нахвърляни писма от най-различно време.

– Продължавайте, моля ви – каза болната старица. – Толкова много неща съм изпуснала.

Ура! Сетих се за някои заглавия на есетата му.

– „Слово за словото“ се казваше едно есе. А друго – „Силата на безсилието“. Или беше „На безсилните“. Все едно. Дълбок смисъл има в тези думи.

– Да, хората изглеждат без сили, но силата на вярата в нещо добро ги поддържа – каза госпожа Мартинек.

– Писал е есе „Политика и съвест“. Съвест. Имал я е. Неслучайно стана Президент на Чехословакия, а след това и Първият президент на Чехия.

– Виждаш ли... – обърна се внезапно госпожа Мартинек към снимката, от която строго гледаше покойният ѝ мъж – казвах ти, че това момче ще ни прослави, а ти веднъж дори ме удари, загдето вечер все съм била залепена за радиото. И съм се

занимавала с неща, които не били за такива като мен. Нищо, простих ти. Всеки греша. – После тя загърби снимката и ме попита: – Още нещо, знаете ли още нещо за него?

– Писал е пиеси, повече от десетина: „Градинско увеселение“, „Семейна вечер“...

– Да, да, обикновено тези вечери почват кротко с една халба и после... – въздъхна госпожа Мартинек.

– Зная, че една от пиесите се казва „Ангел-хранител“.

– И аз си имам ангел-хранител – каза госпожа Мартинек. – Той ви доведе днес при мен.

– Наистина съжалявам, че не познавам пиесите му, но ще ги потърся – казах. – Помня една се казваше „Пеперуда на антената“.

– Имах някога една бяла рокля с малки сини пеперуди. Веднъж сънувах, че съм млада и облечена в тази рокля отивам на среща с Него. Човек сънува небивалици. Не зная дори какво стана с тази рокля. – Бузите на госпожа Мартинек бяха зачервени, а в очите ѝ трептеше син живот. После въздъхна: „Пеперуда на антената“. Какво ли е имал предвид? Животът към него не беше милостив. Олга, жена му умря.

– Втората му жена била актриса – казах. – После и той заболя.

– Разбрах, но с кого да споделя това, което научавах за него – тъжни нотки прозвучаха в гласа на госпожа Мартинек. – Разтревожих се, когато научих за рака.

Внезапно се сетих нещо. Беше ми направило впечатление.

Дори болен и слаб той искал като режисьор да постави последната си пиеса, само не помня как се казваше. Ракът го срази. А името му остана на политик със съвест.

– Спомените съживяват... – пошепна госпожа Мартинек. Тя започна да диша тежко, но очите ѝ още горяха.

– Умори се. Да си вървим – пошепна ми моята близка, която мълчаливо бе слушала целия ни разговор.

– Елате пак, моля, елате – тихо промълви госпожа Мартинек и притвори очи.

Бяхме почти на вратата, когато се появи младият рус санитар.

– Искате ли малко вода? – попита той старата жена.

– Вие ли сте принц Фон Лихтенщайн? – гласът на госпожа Мартинек вече беше съвсем немошен.

– Защо? Очаквате ли още някого?

– Не, не. Вацлав беше тук, но си отиде.

– Чудно – високо каза санитарят. – Не видях да идва рехабилитаторът, а и защо мисля, че името му беше друго?

ТИГРАН ЗАРГАРЯН: КАКВОТО И БЪДЕЩЕ ДА СМЕ НАБЕЛЯЗАЛИ НА БИБЛИОТЕКИТЕ, ТЯХ ВИНАГИ ЩЕ ГИ ИМА

КАРИ АМИРХАНЯН

*Стремителният прогрес в развитието на компютърната техника доведе до това, че големите библиотеки в света интензивно пренасят фондовете си в цифров формат. При това се осигуряват качество, достоверност и репрезентативност на информацията. Също толкова стремително се извършва и преходът от книжна литература към електронен вариант и в Националната библиотека на Армения, в която днес се наброяват повече от 6 700 000 названия на книги и периодични издания. Наистина ли епохата на книгите, отпечатани на хартия, завършва? С този въпрос започна разговорът ни с директора на Националната библиотека на Армения Тигран Заргарян.**

– Цялата научна и образователна литература много скоро напълно ще премине в електронна версия. Ще останат на традиционни носители художествената литература, списанията, вестниците, брошурите... Днес вече се появяват електронни книги с екрани с малък формат. Аз самият ползвам такава книга – „Киндъл“, тя е постоянно с мен и удобно се чете. Нейният екран не изисква осветяване, текстът се вижда само при външно осветяване, също както е и страницата на книгата. Така че времето препуска и светът, благодарение на интернета, става безкраен. Нужно е само да успееш да го следваш.

– *Кой може днес да отговори на въпроса всичко колко арменски книги са отпечатани в света?*

– Никой. Тъй като никога не се е водела точна сметка на всичко напечатано. Особено ако имаме предвид факта, че арменците са се занимавали с печатане на книги и периодика по целия свят. Така че нашата основна цел е да опазим арменското наследство, да съберем всички намерени материали на арменски език и да създадем електронна база данни, започвайки от 1512 г. до ден днешен.

Сега с подкрепата на правителството на Република Армения ние едновременно осъществяваме два проекта. Първият е „Арменската книга“. До този момент ние дигитализираме старопечатните арменски книги от периода от 1512 до 1800 г. и от 1801 до 1920 г. Има много старопечатни книги, които никога не са попадали в родината. Неотдавна учредихме научно-техническо сътрудничество с „Хайгзян“, Университета в Бейрут, където има наистина уникални книги и периодика. Сключихме договор за сътрудничество и с Руската национална библиотека „Сал-

* Интервю на Кари Амирханян за „Ноев ковчег“, бр. 19, октомври 2013 г.

тиков-Щедрин“ в Санкт Петербург, където са дигитализирани 26 старопечатни арменски книги, които в Армения никога не ги е имало (те са дигитализирани и са изложени в интернет за свободно ползване). Такова сътрудничество имаме и с Националната библиотека в Амстердам, с иранската, с чешката... Между другото, в Чехия има манускрипториум – хранилище за старопечатни книги, в което ще намерят мястото си и нашите манускрипти. А в Библиотеката на Конгреса на САЩ, в която действа сътрудническата си с всички големи библиотеки в света „Световна дигитална библиотека“, изпратихме „Урпадакирк“, за да имат възможност да се приобщят читателите към нашата най-древна култура. Колкото до берлинската Щатсбиблиотек, то тя любезно ни предостави дигитализирани карти от XVII–XIX в.

– *Бях приятно изненадана да видя в бившата Публична библиотека (старото наименование на Националната библиотека – бел. прев.) млади хора. Запитах се: „Какво са изгубили любителите на виртуалното пространство на интернет?“*

– Днешната ни младеж с желание влиза в библиотеката, дори само затова, че тя милее за качествена литература, но и е необходима литература и на електронни носители, ползването на които отнема минимално време. Неотдавна бях в Националната библиотека в Амстердам, отличаваща се със своя превъзходен архитектурен дизайн и най-съвременна техника. Най-вече ме учуди това, че читалните зали бяха претоварени с читатели – от малки до възрастни. Да се чуди човек – до късно вечер там хората четат и се занимават. Ето това е култура!

Но и ние не стоим на едно място. Наскоро открихме новата Таманяновска читалня – светло и просторно помещение, където младежите обичат да идват. Включихме се към безплатния интернет и читателите ни ползват своите лаптопи. Знам едно нещо: каквото и бъдеще да сме набелязали за библиотеките, те ще пребъдат. Защото са място за социални контакти и в това има несравнима аура, която застава интелектуалците да се събират заедно и да четат.

– *Проектът за дигитализация на книгите е безпримерна хуманитарна мисия и я сравняват с откриването на книгопечатането. А как стои въпросът с откриването на първия Музей на книгопечатането в Националната библиотека на Република Армения?*

– В края на октомври 2013 г. в Таманяновския корпус на нашата библиотека ще се открие Музей на книгопечатането, който ще проследи еволюцията на книгопечатането от Средновековието насам. Посетителите ще могат да се запознаят с всички технологии при отпечатването на книгите. Вече притежаваме печатарски машини от 50–60-те години на миналия век, а също и някои мулажни машини, датирани към XVI столетие. Ще представим и експонати, разказващи за началото на книгопечатането в Рим и във Венеция. Известно е, че през 1512 г. е отпечатана първата арменска книга „Урпадакирк“, издадена от Агоп Мехапарт. Исторически така са се стекли събитията, че арменските книги са се издавали извън границите на страната и едва в 1771 г., благодарение на Католикос Симеон Ереванци, за първи път на арменска територия, в Ечмиадзин, е издадена книга на арменски език.

– *Тигран Кароевич, преди две години вие поехте ръководството на Националната библиотека. Какво свързва живота ви с книгата?*

– В семейството ми имаме голяма библиотека. Майка ми беше учителка по арменски език и още от детството ми бях приобщен към четенето. Четях с удоволствие и като дете обичах да се засеждам в библиотеката. Чак след като завърших образованието си, се заех с автоматизация на компютърните мрежи. Винаги ме е увличала библиотечната „стихия“ – обичах да се ровя в архивите. Пред мен израсна огромен масив от данни и ми се прииска да изпробвам модела на библиотечния процес в електронен вид. Защиатавайки дисертацията си в Москва на тема „Автоматизация на архивите“, неуморимото ми желание ме доведе в Националната библиотека на Армения. Сега работата ми изисква обратното – крайна отговорност, и ми отнема много време и сили. Уповавам се, че хвърлените усилия са за добро.

– *И все пак, електронната информация лесно може да бъде унищожена поради техническа неизправност на оборудването или целенасочена атака в мрежата. И какво? За броени секунди може да изчезне всичко?*

– Книгите се съхраняват в специален формат. За да се избегне изгубването на материалите, така както е прието по света, от всяко издание се правят по три копия. Едно от тях се съхранява в случай на внезапен или пълен отказ на системата. Едновременно с това се извършва и архивиране на уебсайтовете, като на важни исторически извори. Има и защита – в най-краен случай, ако основният сървър е излязъл от строя, не е беда – налице е резервен. Така че дори да дойде краят на света, „ръкописите“ ще го надживеят.

Преведе Арманд Басмаджиян

БИБЛИОГРАФСКИ СПРАВКИ

001 Наука. Наукосзнание. Организация на умствения труд

Български учени, работили във Ватиканската библиотека. Книги и статии. 29 лица. Бълг. ез. Юни 2013. НБКМ

05 Списания и периодични издания с общ характер

Литературна периодика от 90-те години на XX век. Книги, статии и интернет ресурси. 1962–2012. 72 загл. Бълг. ез. Юни 2013. РБР

07 Вестници. Журналистика

Студентските медии в България и по света. 1944–2013. Периодични издания, книги, статии, дисертации. 69 загл. Бълг., англ. ез. Юли 2013. НБКМ

070.42 Редакционни работници. Журналисти

Ангел Добриков – журналист. Книги и статии. 1987–2013. 478 загл. Бълг. ез. Март 2013. РБ См

159.9 Психология

Възрастова динамика на психологическото време и его-ангажираността в темите на живота. Книги и статии. 2000–2013. 9 загл. Бълг. ез. + 36 загл. пълен текст. Англ. ез. Октомври 2013. НБКМ

Управление на мотивационните процеси. Книги и статии. 1992–2011. 56 загл. Бълг. ез. Май 2013. РБР

316 Социология. Социална психология

Развитие на лидерство и лидери. Книги и статии. 2003–2013. 73 загл. Бълг. ез. + 20 загл. пълен текст. Англ. ез. Октомври 2013. НБКМ

32 Политика

Кубинската ракетна криза от 1962 г. Книги и статии. 1990–2013. 14 загл. Бълг. ез. Август 2013. НБКМ

323 Вътрешна политика

Конституиране на Босна и Херцеговина. 1995–2005. Книги и статии. 23 загл. Бълг. ез. Май 2013. НБКМ

Югославия и Европейския съюз. Книги и статии. 1992–2000. 16 загл. Бълг. ез. Юни 2013. НБКМ

327.7 Дейност на международни и междудържавни организации

Международни преговори за глобалните климатични промени. Книги, статии и интернет ресурси. 1993–2012. 55 загл. Бълг. и англ. ез. Юли 2013. РБР

331 Труд. Работодател. Работник. Наука за труда. Икономика на труда. Организация на труда

Решаване на мотивационните проблеми. Книги, статии и интернет ресурси. 1998–2010. 32 загл. Бълг. и англ. ез. Август 2013. РБР

334.7 Промислени организационни форми. Стопански обединения

Човешки фактор и промяна в управлението. Книги и статии. 1993–2010. 32 загл. Бълг. ез. Юли 2013. РБР

336 Финанси. Митническо дело. Банково дело. Пари

Взаимодействие между органите на валутния контрол и другите контролни органи. Книги и статии. 1998–2013. 33 загл. Бълг. ез. Юли 2013. РБР

Правен режим на предприятията за колективно инвестиране. Книги и статии. 1999 – 2013. 23 загл. Бълг., англ. ез. Юли 2013. НБКМ

Управление на паричния бюджет на фирма. Книги и статии. 1998–2011. 48 загл. Бълг. ез. Август 2013. РБР

336.2 Данъци. Такси. Налози

Контрол върху данъчното облагане на доходите на физическите лица. Книги и статии. 1998–2013. 39 загл. Бълг. ез. Юли 2013. РБР

338.2 Икономическа политика. Стопанско ръководство. Управление на народното стопанство. Стопанско планиране

Теоретико-методологически и практически аспекти на фирменото планиране. Книги и статии. 1991–2011. 37 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБР

342 Държавно право. Конституционно право. Административно право

Обществен ред. Книги и статии. 1908–2012. 41 загл. Бълг. и англ. ез. Юни 2013. РБР

342.3 Върховна власт (суверенитет). Държавни форми. Форми на управление

Държавен суверенитет. Статии. 2000–2013. 22 загл. пълен текст. Англ. ез. Юли 2013. НБКМ

347.79 Морско право. Морско законодателство

Престъпления на море. Книги, статии и интернет ресурси. 1977–2013. 38 загл. Бълг. ез. Септември 2013. РБР

355/359 Военно дело. Военни науки. Народна отбрана. Въоръжени сили

Национална сигурност. България и Казахстан. Статии. 1992–2013. 28 загл. Англ.ез. Юни 2013. НБКМ

Реформа в сектора за сигурност в България и Казахстан. Книги. 1990–2013. Статии 1992–2013. 148 загл. Бълг., рус., англ. ез. Юни 2013. НБКМ

36 Социални грижи. Социално осигуряване. Застрахователно дело
Ролята на социалния работник. 2000–2013. Книги и статии. 114 загл. Бълг., англ. ез. Юни 2013. НБКМ

368 Социално осигуряване. Застрахователно дело
Взаимозастрахователна кооперация. Книги, статии, нормативни документи. 1850–2013. 31 загл. Бълг. ез. Юни 2013. НБКМ

37 Възпитание. Образование. Просвета. Организация на свободното време
Иновации в средното образование. Книги и статии. 2007–2013. 269 загл. Бълг., рус., англ. ез. Юли 2013 загл. НБКМ

Образователна политика на българските правителства (1934–1944). Книги и статии. 1980–2013. 105 загл. Бълг. ез. Август 2013. НБКМ

Проектно-базирано обучение по природни науки. Статии, дисертации. 2000–2013. 38 загл. Бълг. ез. Юли 2013. НБКМ

Социална адаптация на деца, лишени от родителски грижи. Книги и статии. 2000–2013. 44 загл. Бълг., рус., англ. Юли 2013. НБКМ

Физическо развитие, физическа дееспособност и хранителен статус на деца в риск. Книги и статии. 2000–2013. 43 загл. Бълг., англ. ез. Юли 2013. НБКМ

37.015.3 Педагогическа психология

Диагностика на самооценката и равнището на претенции на учениците в IV клас. Книги, статии и интернет ресурси. 1986–2013. 43 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБР

37.018.1 Възпитание у дома. Семейно възпитание

Стилове на семейно възпитание. Семейна педагогика. Книги и статии. 1990–2012. 43 загл. Бълг. ез. Септември 2013. РБР

372 Съдържание и форми на работа в предучилищното възпитание и в основното образование. Учебни предмети и учебници за начални и основни училища

Формиране на понятия за природните бедствия у 7–8-годишни деца като част от основите на човешката безопасност. Книги, статии и интернет ресурси. 1993–2012. 44 загл. Бълг. и англ. ез. Май 2013. РБР

372.8 Други учебни предмети. Методика на обучението на отделните учебни предмети

Интерактивни методи на обучение в часовете по музика (начална и предучилищна степен). Книги, статии и интернет ресурси. 1996–2012. 35 загл. Бълг. ез. Май 2013. РБР

Учебни планове по география. Книги, статии и интернет ресурси. 1960–2013. 34 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБР

374.28(497.2) Народни читалища

Деветдесет години читалище „Родопска просвета – 1923“ – Девин. Книги и статии. 195 загл. Бълг. ез. Май 2013. РБ См

398 Фолклор

Неразделни – между фолклора и литературата. Книги и статии. 1918–2012. 35 загл. Бълг. ез. Септември 2013. РБР

574 Екология

Състояние и перспективи за финансиране на екологични проекти във фирмите. Книги, статии и интернет ресурси. 1997–2012. 49 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБР

61 Медицина

Д-р Асен Маргаритов – почетен гражданин на Смолян (1999). Книги и статии. 1996–2012. 20 загл. Бълг. ез. Април 2013 РБ См

Професор Димитър Шишманов – почетен гражданин на Смолян (1999). Книги и статии. 1999–2009. 26 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБ См

612.67.68 Старееене. Старост. Дълголетие. Регенерация

Проф. д-р Аргир Хаджихристов, изследовател на родопското дълголетие. Книги и статии. 1967–2012. 95 загл. Бълг. ез. Февруари 2013. РБ См

62 Техника. технически науки

Публикации за Сименс в България. Книги и статии. 71 загл. Бълг. ез. Юни 2013. НБКМ

620.97 Използване на други източници на енергия. Рекуперация на енергия

Възобновяеми енергийни източници. Книги и статии. 2012–2013. 10 загл. Бълг. и англ. ез. Септември 2013. НБКМ

628.3 Отпадъчни води. Пречистване и използване на отпадъчните води

Третиране и оползотворяване на утайки от градски пречиствателни станции за отпадъчни води. Книги, статии и интернет ресурси. 1978–2012. 48 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБР

631/635 Организация и управление на селскостопанското производство. Земеделие. Градинарство

Практики за поддържане на земята в добро екологично и земеделско състояние. Книги, статии и интернет ресурси. 1994–2010. 46 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБР

Проучване на възможности за развитие на екологичното земеделие в България. Книги и статии. 1992–2012. 51 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБР

Растителни отпадъци в земеделието. Горивна ефективност. Книги, статии и интернет ресурси. 1995–2012. 45 загл. Бълг. ез. Май 2013. РБР

633.15 Царевница

Приложение на царевницата като изходна суровина за получаване на алтернативни горива и екопродукти. Книги, статии и интернет ресурси. 1982–2012. 39 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБР

636 Общо животновъдство. Развъждане на бозайници и птици. Скотовъдство. Домашни животни и тяхното развъждане

Технология за отглеждане на кози. Книги и статии. 1980–2013. 39 загл. Бълг. ез. Май 2013. РБР

65.01 Теория и практика на организацията

Анализ на бизнес процесите в организацията (фирмата). Книги, статии и интернет ресурси. 1995–2012. 42 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБР

658 Организация на промишленото производство (предприятие) и на търговията

Планиране и управление на материалните ресурси. Книги, статии и интернет ресурси. 1991–2012. 25 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБР

Практики в организационната култура на български фирми. Книги, статии и интернет ресурси. 1991–2012. 54 загл. Бълг. ез. Юни 2013. РБР

658.5 Организация на производството (на производствения процес)

Времеви процеси в производството. Производствен мениджмънт. Книги, статии и интернет ресурси. 2006–2013. 46 загл. Бълг. и англ. ез. Април 2013. РБР

737 Нумизматика

Нумизматика. Книги, статии, периодични издания. 2010–2013. 20 загл. Бълг. ез. Октомври 2013. НБКМ

78.071.1 Композитори

Композиторът Димитър Петков – почетен гражданин на Смолян (1979). Книги и статии. 1977–1990. 26 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБ См

78.071.2 Музикални изпълнители

Певецът Бисер Киров – почетен гражданин на Смолян (2012). Статии. 2005–2012. 33 загл. Бълг. ез. Май 2013. РБ См

781.7 Теория и форми на националната музика на отделните народи. Народна музика

Народната певица Златина Узунова – почетен гражданин на Смолян (2012). Книги и статии. 2003–2012. 29 загл. Бълг. ез. Май 2013. РБ См

Народната певица Надежда Хвойнева – почетен гражданин на Смолян (2012). Книги и статии. 1997–2012. 50 загл. Бълг. ез. Май 2013. РБ См

Народната певица Христина Лютова – почетен гражданин на Смолян (2008). Книги и статии. 1997–2012. 41 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБ См

787 Музика за струнни инструменти

Световноизвестният цигулар Васко Василев – почетен гражданин на Смолян (2005). Статии. 2000–2010. 37 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБ См

796 Спорт. Спортни игри. Физическа култура

История на Държавното висше училище за телесно възпитание 1942–2012 г. Книги и статии. 53 загл. Бълг. ез. Юли 2013. НБКМ

796.9 Зимни видове спорт. Бягане с кънки. Ски спорт. Спорт с шейни

Биатлонистката Екатерина Дафовска – почетен гражданин на Смолян (1998). Статии. 1998–2000. 243 загл. Бълг. ез. Април 2013. РБ См

808.67 Български език

Образът на българина в началото на XXI век по данни на българския език. Книги, статии и интернет ресурси. 1996–2013. 68 загл. Бълг. ез. Септември 2013. РБР

82 Литературознание

Езикови представи за изграждане на иронията в съвременната българска литература. Книги. 1900–2013. Статии. 1992–2013. 67 загл. Бълг. ез. Септември 2013. НБКМ

820 Английска литература

Уилям Съмърсет Моъм (1874–1965). Книги, статии, DVD и интернет ресурси. 1938–2012. 73 загл. Бълг. ез. Май 2013. РБР

886.7 Българска литература

Бай Ганьо в съвременната литературна критика (1990–2013). Книги и статии. 1994–2012. 41 загл. Бълг. ез. Юни 2013. РБР

Биографични и други документи за Димчо Дебелянов. Книги и статии. 1993–2013. 65 загл. Бълг. ез. Октомври 2013. НБКМ

Божан Ангелов като литературен историк. Книги и статии. 1903–2006. 40 загл. Бълг. ез. Юни 2013. РБР

Български автори, преведени на английски език (по списък). Книги. 212 загл. Англ. ез. Септември 2013. НБКМ

Владимир Попов. Книги, статии и интернет ресурси. 1966–2012. 29 загл. Бълг. ез. Юли 2013. РБР

Джендърни аспекти на емоционалния свят на персонажите в романите „Тютюн“ на Д. Димов и „Разруха“ на Вл. Зарев. Книги, статии и интернет ресурси. 1985–2012. 55 загл. Бълг. ез. Юли 2013. РБР

Езиковият спор между Иван Вазов и Пенчо Славейков за чистотата на българския език. Статии. 18 загл. Бълг. ез. Октомври 2013. НБКМ

Жената в разказите на Елин Пелин. Книги и статии. 1922–2012. 39 загл. Бълг. ез. Юли 2013. РБР

Здравко Кисъв. Книги, статии и интернет ресурси. 1963–2003. 35 загл. Бълг. ез. Юли 2013. РБР

Минимализмът в изкуството и в поезията. Книги, статии и интернет ресурси. 1992–2013. 38 загл. Бълг. ез. Август 2013. РБР

Пейо Яворов и жената – реална и поетическа рефлексия. Книги и статии. 1988–2012. 38 загл. Бълг. ез. Юли 2013. РБР

Поезията на Иван Методиев. Книги, статии и интернет ресурси. 1980–2013. 52 загл. Бълг. ез. Август 2013. РБР

Руденко Йорданов. Книги и статии. 1977–2006. 59 загл. Бълг. ез. Май 2013. РБР

908 Краезнание

Изследвания за българите от Западните покрайнини. Книги и статии. 65 загл. Бълг. ез. Август 2013. НБКМ

Подбрана литература за история на Кюстендил и околностите му (в частност с. Таваличево). Книги и статии. 55 загл. Бълг., англ., нем. ез. Май 2013. НБКМ

947.72 История на България

Филип Тотю – живот и обществено-политическа дейност. Книги и статии. 1900–2012. 42 загл. Бълг. ез. Юли 2013. РБР

Списък на библиотеките участници

НБКМ – Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“

РБР – Регионална библиотека „Любен Каравелов“, Русе

РБ См – Регионална библиотека „Николай Вранчев“, Смолян

Редактор В. Шардина
v.shardina@nationallibrary.bg

КАЛЕНДАР'2014

Януари

01. 125 г. от рождението на Николай Райнов (1889–1954) – български поет, литературен критик, изкуствовед, професор.
01. 135 г. от рождението на Пейо Яворов (1879–1914) – български поет и драматург.
02. 175 г. от рождението на Нешо Бончев (1839–1878) – първият български литературен критик, педагог.
02. 180 г. от рождението на Тодор Бурмов (1834–1906) – български книжовник, общественик и политик, държавен деец.
04. 205 г. от рождението на Луи Брайл (1809–1852) – френски педагог, създател на азбуката за слепи.
11. 70 г. от рождението на Татяна Янакиева (1944) – български библиотековед, доцент, дългогодишен ръководител на Катедрата по библиотекознание, научна информация и културна политика към СУ „Св. Климент Охридски“.
12. 110 г. от рождението на Георги Караславов (1904–1980) – български писател.
12. 85 г. от рождението на Коста Странджев (1929–1991) – български белетрист и драматург.
18. 135 г. от рождението на Александър Балабанов (1879–1955) – български литературен критик и историк, преводач, публицист, професор.
18. 135 г. от рождението на Симеон Радев (1879–1967) – български публицист и литературен критик.
19. 205 г. от рождението на Едгар Алън По (1809–1849) – американски поет и писател.
19. 175 г. от рождението на Пол Сезан (1839–1906) – френски живописец, импресионист.
21. 10 г. от смъртта на Йордан Радичков (1929–2004) – български писател и драматург.
21. 90 г. от рождението на Катя Попова (1924–1966) – българска оперна певица.
25. 160 г. от рождението на Георги Златарски (1854–1909) – първият български геолог, член на Българското книжовно дружество, член на чуждестранни академии на науките, професор.
25. 140 г. от рождението на Съмърсет Моъм (1874–1965) – английски писател и драматург.
25. 255 г. от рождението на Робърт Бърнс (1759–1796) – шотландски поет.
27. 180 г. от рождението на Дмитрий Менделеев (1834–1907) – руски химик, съставител на Периодичната система на химичните елементи.
31. 160 г. от рождението на Стефан Стамболов (1854–1895) – български политик и държавник, министър-председател.
31. 160 г. от рождението на Михаил Маджаров (1854–1944) – български политик и общественик, публицист, дипломат, член на Българското книжовно дружество.

Февруари

145 г. от излизането на бр. 1 на сатирично-хумористичния вестник „Тъпан“ (1869–1870), на който активно сътрудничи Христо Ботев.

01. 180 г. от рождението на Кузман Шапкарев (1834–1909) – български възрожденски книжовник, фолклорист, член на Българското книжовно дружество.
02. 245 г. от рождението на Иван Крилов (1769–1844) – руски писател, сатирик и баснописец.
02. 120 г. от рождението на Жорж Папазов (1894–1972) – български художник.
03. 205 г. от рождението на Феликс Менделсон Бартолди (1809–1847) – немски композитор, диригент и пианист.
05. 100 г. от рождението на Уилям Бъроуз (1914–1997) – американски писател.
08. 165 г. от рождението на Иван Евст. Гешов (1849–1924) – български политически и държавен деец, икономист.
09. 175 г. от рождението на Илия Блъсков (1839–1913) – български възрожденски писател, публицист и педагог.
12. 205 г. от рождението на Чарлз Дарвин (1809–1882) – английски естествоизпитател, основоположник на съвременната биология и на учението за еволюционното развитие на видовете.
14. 160 г. от рождението на Михаил Сарафов (1854–1924) – български обществен, политически и държавен деец.
15. 175 г. от рождението на Райко Жинзифов (1839–1877) – български писател, публицист и общественик.
15. 450 г. от рождението на Галилео Галилей (1564–1642) – италиански астроном, физик и механик.
22. 115 г. от рождението на Дечко Узунов (1899–1986) – български художник.
26. 150 г. от рождението на Антонин Сова (1864–1928) – чешки писател.
29. 110 г. от рождението на Васил Стоилов (1904–1990) – български живописец.

Март

01. 135 г. от рождението на Александър Стамболийски (1879–1923) – български политик и държавник, министър-председател.
01. 115 г. от рождението на Панчо Владигеров (1899–1978) – български композитор и диригент.
01. 75 г. от рождението на Цветан Тодоров (1939) – френски семиотик, лингвист и литературовед от български произход.
02. 190 г. от рождението на Бедржих Сметана (1824–1884) – чешки композитор.
04. 130 г. от рождението на Александър Беляев (1884–1942) – руски писател, фантаст.
06. 110 г. от рождението на Ценко Цветанов (1904–1960) – български писател, литературен критик, библиотековед и преводач.
07. 90 г. от рождението на Кобо Абе (1924–1993) – японски писател, драматург, поет и режисьор.
08. 150 г. от излизането на бр. 1 на в. „Будущност“ (1864) в Букурещ, редактиран от Георги С. Раковски.
09. 175 г. от рождението на Модест Мусоргски (1839–1881) – руски композитор.
10. 170 г. от рождението на Пабло де Сарасате (1844–1908) – испански цигулар и композитор.
14. 210 г. от рождението на Йохан Щраус-баща (1804–1849) – австрийски композитор, цигулар и диригент.
14. 135 г. от рождението на Алберт Айнщайн (1879–1955) – физик-теоретик, един от създателите на съвременната физика.

18. 170 г. от рождението на Николай Римски-Корсаков (1844–1908) – руски композитор.
18. 140 г. от рождението на Николай Бердяев (1874–1948) – руски философ и публицист.
20. 205 г. от рождението на Николай Гогол (1809–1852) – руски писател и комедиограф.
25. 80 г. от рождението на Христо Фотев (1934–2002) – български поет.
28. 85 г. от излъчването на първото българско радиопредаване (1929) от малка радиостанция в София.
28. 85 г. от рождението на Вера Мутафчиева (1929–2009) – български писател и историк, член на Българска академия на науките.
30. 170 г. от рождението на Пол Верлен (1844–1896) – френски поет.
30. 135 г. от рождението на Стефан Л. Костов (1879–1939) – български драматург.

Април

170 г. от излизането на бр. 1 на сп. „Любословие или периодическо повсеместно списание“ (1844–1846) – първото българско списание, издавано и редактирано от Константин Фотинов в Смирна.

03. 135 г. от обявяването на София за столица (1879).
04. 95 г. от рождението на Веселин Ханчев (1919–1966) – български поет и преводач.
04. 100 г. от рождението на Маргьорит Дюрас (1914–1996) – френска писателка, драматург и режисьор.
06. 110 г. от рождението на Любомир Пипков (1904–1974) – български композитор и музикален педагог, професор.
11. 135 г. от създаването на българската поща. На този ден през 1879 г. руският императорски комисар в България, княз Дондуков-Корсаков, публикува „Временни правила по пощенската част в България“, с което слага начало на организирания пощенски съобщения у нас.
13. 1200 г. от смъртта на хан Крум (неизв.–814) – български владетел.
15. 160 г. от рождението на Антон Безеншек (1854–1915) – словенски стенограф и публицист, създател на българската стенография.
16. 135 г. от приемането на Търновската конституция на Княжество България (1879).
16. 170 г. от рождението на Анатоли Франс (1844–1924) – френски литературен критик, романист и поет, носител на Нобелова награда за литература (1921).
21. 150 г. от рождението на Макс Вебер (1864–1920) – немски социолог, икономист и историк на културата.
22. 290 г. от рождението на Имануел Кант (1724–1804) – немски класически философ.
22. 130 г. от рождението на Ото Ранк (1884–1939) – австрийски психолог.
22. 125 г. от рождението на Христина Морфова (1889–1936) – българска оперна певица.
23. 450 г. от рождението на Уилям Шекспир (1564–1616) – английски драматург и поет.
23. 115 г. от рождението на Владимир Набоков (1899–1977) – руски писател, поет.
26. 125 г. от рождението на Лудвиг Витгенщайн (1889–1951) – австрийски философ и логик.
29. 160 г. от рождението на Жюл Анри Поанкаре (1854–1912) – френски математик, физик и астроном.

Май

01. 135 г. от пускането в обръщение на първата българска пощенска марка (1879).
07. 100 г. от рождението на Андрей Гуляшки (1914–1995) – български писател.
09. 90 г. от рождението на Булат Окуджава (1924–1997) – руски поет и прозаик.
11. 110 г. от рождението на Салвадор Дали (1904–1989) – испански живописец, график и скулптор.
13. 170 г. от рождението на Цанко Дюстабанов (1844–1876) – български революционер, търговец.
15. 95 г. от рождението на Александър Геров (1919–1997) – български поет и белетрист.
18. 100 г. от рождението на Борис Христов (1914–1993) – български оперен изпълнител.
19. 130 г. от рождението на Димо Кьорчев (1884–1928) – български политик, литературен критик и публицист.
20. 215 г. от рождението на Оноре дьо Балзак (1799–1850) – френски писател.
21. 155 г. от рождението на Джером К. Джером (1859–1927) – английски писател и драматург.
22. 155 г. от рождението на Артър Конан Дойл (1859–1930) – английски писател, класик на криминалния жанр.
25. 145 г. от рождението на Георги П. Стаматов (1869–1942) – български писател.
27. 120 г. от рождението на Дашиъл Хамет (1884–1961) – американски автор на детективски романи и разкази.
28. 165 г. от рождението на Никола Обретенков (1849–1939) – български обществен и политически деец, участник в националноосвободителното движение.
31. 195 г. от рождението на Уолт Уитман (1819–1892) – американски поет.

Юни

01. 210 г. от рождението на Михаил Глинка (1804–1857) – руски композитор.
02. 300 г. от рождението на Кристоф Глук (1714–1787) – немски композитор.
06. 215 г. от рождението на Александър Пушкин (1799–1837) – руски поет.
06. 415 г. от рождението на Диего Родригес да Силва-и-Веласкес (1599–1660) – испански живописец.
11. 150 г. от рождението на Рихард Щраус (1864–1949) – немски композитор и диригент.
12. 110 г. от рождението на Атанас Далчев (1904–1978) – български поет, преводач и есеист.
22. 50 г. от рождението на Дан Браун (1964) – американски писател.
23. 125 г. от рождението на Анна Ахматова (1889–1966) – руска поетеса.
24. 160 г. от рождението на Лука Касъров (1854–1916) – български публицист и лексикограф, енциклопедист, автор на първия български енциклопедичен речник.
25. 105 г. от рождението на Димитър Димов (1909–1966) – български писател и драматург.
28. 100 г. от Сараевския атентат – повод за започването на Първата световна война (1914–1918).

Юли

01. 210 г. от рождението на Жорж Санд (1804–1876) – френска белетристка и общественичка.
04. 210 г. от рождението на Натаниъл Хоторн (1804–1864) – американски писател.
05. 125 г. от рождението на Жан Кокто (1889–1963) – френски поет, белетрист, драматург и художник.
06. 85 г. от рождението на Тончо Жечев (1929–2000) – български литературен критик и историк.
07. 130 г. от рождението на Лион Фойхтвангер (1884–1958) – немски писател.
09. 180 г. от рождението на Ян Неруда (1834–1891) – чешки писател.
10. 135 г. от рождението на Никола Маринов (1879–1948) – български живописец.
11. 150 г. от рождението на Петър Дънов (1864–1944) – български теолог и философ.
12. 130 г. от рождението на Амедео Модилиани (1884–1958) – италиански живописец.
12. 110 г. от рождението на Пабло Неруда (1904–1973) – чилийски поет, общественик и дипломат.
15. 160 г. от рождението на Васил Радославов (1854–1929) – български политик, юрист, член на Българското книжовно дружество.
19. 180 г. от рождението на Едгар Дега (1834–1917) – френски живописец, график и скулптор.
20. 710 г. от рождението на Франческо Петрарка (1304–1374) – италиански ренесансов поет.
21. 225 г. от рождението на Васил Априлов (1789–1847) – български възрожденски просветен деец и книжовник.
22. 125 г. от рождението на Ърнест Хемингуей (1889–1961) – американски белетрист и публицист.
24. 160 г. от рождението на Константин Иречек (1854–1918) – чешки историк и славист, професор, почетен член на Българското книжовно дружество.
24. 170 г. от рождението на Иля Репин (1844–1930) – руски художник.
28. 175 г. от рождението на Васил Д. Стоянов (1839–1910) – един от основателите на Българското книжовно дружество, основател на библиотеката му, редактор на „Педагогическо списание“.
28. 135 г. от излизането на бр. 1 на „Държавен вестник“ (1879).
28. 70 г. от рождението на Донка Правдомирова (1944) – български библиограф, доцент.
28. 190 г. от рождението на Александър Дюма-син (1824–1895) – френски писател.
31. 100 г. от рождението на Камен Калчев (1914–1988) – български писател.
31. 100 г. от рождението на Луи дьо Фюнес (1914–1983) – френски актьор, киносценарист и кинорежисьор.

Август

01. 195 г. от рождението на Херман Мелвил (1819–1891) – американски писател.
04. 155 г. от рождението на Кнут Хамсун (1859–1952) – норвежки писател.
08. 80 г. от рождението на Марин Ковачев (1934) – български краевед, професор, създател на Катедрата по библиотекознание, библиография и научна информация към ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.
11. 160 г. от рождението на Михалаки Георгиев (1854–1916) – български писател.

11. 70 г. от рождението на Христо Калчев (1944–2006) – български писател.
13. 200 г. от рождението на Андерс Йонас Ангстрьом (1814–1874) – шведски физик.
28. 265 г. от рождението на Йохан Волфганг фон Гьоте (1749–1832) – немски поет, мислител и естественик.
30. 95 г. от рождението на Александър Вутимски (1919–1943) – български поет.

Септември

03. 155 г. от рождението на Жан Жорес (1859–1914) – френски политик и общественик.
04. 205 г. от рождението на Юлиус Словацки (1809–1849) – полски поет.
04. 190 г. от рождението на Антон Брукнер (1824–1896) – австрийски композитор.
13. 140 г. от рождението на Арнолд Шонберг (1874–1951) – австрийски композитор.
14. 165 г. от рождението на Иван Павлов (1849–1936) – руски физиолог.
15. 95 г. от рождението на Николай Хайтов (1919–2002) – български писател.
15. 225 г. от рождението на Джеймс Фенимор Купър (1789–1851) – американски писател.
16. 110 г. от рождението на Николай Островски (1904–1936) – руски писател.
19. 125 г. от рождението на Чавдар Петров Мутафов (1889–1954) – български белетрист, художествен критик и есеист.
20. 155 г. от рождението на Никола Начов (1859–1940) – български писател, историограф, библиограф и етнограф, автор на първата българска отраслова библиография, академик.
21. 110 г. от рождението на Стоян Венев (1904–1989) – български живописец и карикатурист.
26. 135 г. от рождението на П. Ю. Тодоров (1879–1916) – български белетрист и драматург.
29. 150 г. от рождението на Мигел де Унамуно-и-Хуго (1864–1936) – испански философ и писател.
30. 145 г. от подписването на учредителния протокол за основаването на Българското книжовно дружество в Браила (1869), по-късно Българска академия на науките (1911).
30. 90 г. от рождението на Труман Капоти (1924–1984) – американски писател.

Октомври

- 180 г. от рождението на Любен Стойчев Каравелов (1834–1879) – български писател, публицист, революционер.*
02. 110 г. от рождението на Греъм Грийн (1904–1991) – английски писател.
03. 195 г. от рождението на Евлоги Георгиев (1819–1897) – български общественик, търговец и банкер.
04. 200 г. от рождението на Жан Франсоа Миле (1814–1875) – френски художник и график.
05. 150 г. от рождението на Жан Луи Люмиер (1864–1948) – френски изобретател и кинорежисьор, родоначалник на киното.
06. 1000 г. от смъртта на Самуил (неизв.–1014) – български цар.
08. 150 г. от рождението на Бранислав Нушич (1864–1938) – сръбски писател-хуморист и комедиограф.

09. 140 г. от рождението на Николай Ръорих (1874–1947) – руски художник, писател и философ.
15. 155 г. от рождението на Александър Теодоров-Балан (1859–1959) – български езиковед, библиограф и литературен историк.
15. 180 г. от рождението на Петър Оджаков (1834–1906) – български юрист, фолклорист и публицист – член на Българското книжовно дружество.
15. 170 г. от рождението на Фридрих Ницше (1844–1900) – немски философ.
15. 200 г. от рождението на Михаил Лермонтов (1814–1841) – руски поет и писател.
16. 160 г. от рождението на Оскар Уайлд (1854–1900) – ирландски писател и драматург.
20. 160 г. от рождението на Артур Рембо (1854–1891) – френски поет.
24. 85 г. от рождението на Йордан Радичков (1929–2004) – български писател и драматург.
29. 100 г. от рождението на Максим (1914–2012) – български патриарх.
29. 100 г. от смъртта на Пейо Яворов (1878–1914) – български поет, драматург, революционер.
30. 130 г. от рождението на Павел Орешков (1884–1953) – български книговед, библиограф и библиотекар.

Ноември

01. 150 г. от рождението на Стефан Жеромски (1864–1925) – полски писател.
03. 70 г. от рождението на Надежда Захариева (1944) – българска писателка.
07. 145 г. от излизането на бр. 1 на в. „Свобода“, орган на революционната българска емиграция, редактиран от Любен Каравелов, в Букурещ (1869).
09. 100 г. от рождението на Павел Вежинов (1914–1983) – български писател.
10. 255 г. от рождението на Йохан Фридрих Шилер (1759–1805) – немски поет, драматург и естет.
15. 70 г. от рождението на Ставри Калинов (1944) – български скулптор и художник.
19. 125 г. от рождението на Димитър Шишманов (1889–1945) – български белетрист, журналист, публицист, държавен деец.
20. 110 г. от рождението на Орлин Василев (1904–1977) – български писател и драматург.
21. 320 г. от рождението на Волтер (1694–1778) – френски писател, философ и историк.
24. 155 г. от рождението на Радко Димитриев (1859–1918) – български военен деец и дипломат.
24. 150 г. от рождението на Анри де Тулуз-Лотрек (1864–1901) – френски живописец.
30. 140 г. от рождението на сър Уинстън Чърчил (1874–1965) – английски държавник.

Декември

03. 125 г. от рождението на Стоян Загорчинов (1889–1925) – български писател.
06. 170 г. от рождението на Петко Киряков (Капитан Петко Войвода) (1844–1900) – български революционер.
06. 90 г. от рождението на Павел Матев (1924–2006) – български поет.
08. 140 г. от излизането на бр. 1 на в. „Знаме“, редактирано от Христо Ботев, в Букурещ (1874–1875).
14. 125 г. от рождението на Христо Ясенев (1889–1925) – български поет.
16. 120 г. от рождението на Николай Хрелков (1894–1950) – български поет.

21. 375 г. от рождението на Жан Расин (1639–1699) – френски драматург.
24. 215 г. от рождението на Иван Селимински (1799–1867) – български възрожденец, общественик и лекар, главен организатор на доброволческите български отряди през Кримската война.
26. 110 г. от рождението на Алехо Карпентер (1904–1980) – кубински белетрист.
28. 105 г. от рождението на Никола Вапцаров (1909–1942) – български поет.
29. 135 г. от създаването на Народна библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив (1879).
29. 205 г. от рождението на Уилям Гладстон (1809–1898) – английски държавник и политически деец.
31. 120 г. от рождението на Анна Каменова (1894–1982) – българска белетристка.
31. 145 г. от рождението на Анри Матис (1869–1954) – френски живописец, график и скулптор.

През 2014 г. се навършват:

- 2565 г. от рождението на Конфуций (551–479 пр. Хр.) – древнокитайски философ.
- 2355 г. от рождението на Епикур (341–270 пр. Хр.) – древногръцки философ.
- 830 г. от рождението на Муслихидин Саади (1184–1291) – персийски поет.
- 545 г. от рождението на Васко да Гама (1469–1524) – португалски мореплавател.
- 355 г. от рождението на Хенри Пърсел (1659–1695) – английски композитор.
- 330 г. от откриването на диференциалното смятане от немския философ Лайбниц (1634).
- 145 г. от рождението на Ноел Бъкстон (1869–1948) – английски политически и обществен деец, приятел на България.
- 1370 г. от рождението на кан Аспарух (Исперих) (644–701) – основател на българската държава.
- 1150 г. от рождението на Симеон I (864–927) – български княз и цар, неговото царуване е период на културен разцвет, наречен по-късно Златен век на българската култура.
- 610 г. от смъртта на патриарх Евтимий Търновски (1330–1404) – старобългарски писател и религиозен деец.
- 275 г. от рождението на Софроний Врачански (1739–1813) – български възрожденски книжовник и учител.
- 200 г. от рождението на Захарий Княжески (1814–1877) – български учител и просветен деец, фолклорист.
- 180 г. от рождението на Драган Манчов (1834–1908) – български книгоиздател, печатар и автор на учебници.
- 190 г. от излизането на „Буквар с различни поучения“ (Рибен буквар) на д-р Петър Берон – първата българска учебна книга, в Брашов (1824).
- 145 г. от излизането на бр. 1 на сп. „Летоструй“, редактирано от Христо Г. Данов и Янко Ковачев, в Пловдив (1869–1876).
- 120 г. от издаването на „До Чикаго и назад“ – първият пътепис на Алеко Константинов (1894).
- 120 г. от първото самостоятелно издание на романа „Под игото“ на Иван Вазов (1894).
- 60 г. от излизането на бр. 1 на сп. „Библиотека“ (1954).

2014 година е:

- Международна година на малките островни развиващи се държави. Обявена с Резолюция 67/206 на Общото събрание на ООН от 5 март 2013 г. ООН насочва усилия за координирани, балансирани и комплексни действия за справяне с предизвикателствата, пред които са изправени малките островни развиващи се държави в областта на устойчивото развитие.
- Международна година на кристалографията. Обявена с Резолюция 66/284 на Общото събрание на ООН от 12 юли 2012 г. Международната година на кристалографията е обявена с цел да се подобри осведомеността на обществото за значението на кристалографията и да се насърчи достъпа до нови знания за нея.
- Международна година на фамилните ферми. Обявена с Резолюция 66/222 на Общото събрание на ООН от 28 март 2012 г. Международната година на фамилните ферми е обявена в подкрепа на малките стопанства и фермери, които осигуряват голяма част от производството на храни.

Световни десетилетия под егидата на ООН и ЕС:

- 2005–2014 г. – Международно десетилетие на образование в интерес на устойчивото развитие на ООН.
- 2005–2014 г. – Второ международно десетилетие на местните народи.
- 2005–2015 г. – Международно десетилетие за действия „Вода за живот“.
- 2005–2015 г. – Международно десетилетие на ромското включване.
- 2006–2016 г. – Десетилетие за възстановяване и устойчиво развитие на засегнатите райони.
- 2008–2017 г. – Второ международно десетилетие за премахване на бедността.
- 2010–2020 г. – Международно десетилетие на пустините и борбата против опустиняването.
- 2011–2020 г. – Международно десетилетие на инициативи за пътна безопасност.
- 2011–2020 г. – Международно десетилетие на биоразнообразието.
- 2011–2020 г. – Трето международно десетилетие за премахване на колониализма.
- 2014–2024 г. – Международно десетилетие на устойчива енергия за всички.

Използвани източници

Уикипедия – свободна електронна енциклопедия <http://bg.wikipedia.org>

Българска енциклопедия от А–Я, второ осъвременено електронно издание.

Българска книга: Енциклопедия, 2004.

Ковачев, Александър. Творци на българската библиография, 2004.

Библиотека, списание.

Изработи Ангелина Ставрева

Отдел „Методичен“

Регионална Народна библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив

IN MEMORIAM

НАПУСНА НИ САВЕНА ГОВЕДАРОВА (1954–2013)

Савена Говедарова си отиде от този свят тихо, без да дава знак за очакваното непоправимо. Сред колегията в Народна библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив, името ѝ беше синоним на изключителен професионализъм, интелигентност и ерудиция, почтеност във взаимоотношенията и действията, на деликатност и тънко чувство за хумор. Неформален лидер, това е най-точното определение за Савена. Личност, която без да има в ръцете си управленски лостове, притежаваше потенциала да определя посоката.

Савена Говедарова постъпва на работа в Пловдивската народна библиотека на 1 септември 1974 г. Оттам насетне житейският ѝ път е неизменно свързан с библиотечната професия. От 1974 до 1984 г. работи в сектор „Обществени науки“ на отдел „Обслужване на читателите“. Следват 10 силни години в професионалната ѝ биография в отдел „Методичен“ (1984–1994).

През това време тя получава възможност да разгърне потенциала си на библиотечен експерт, обучител и методист. Възложена ѝ е персонална отговорност за развитието на читалищните библиотеки в големите общини на Пловдивска област – Първомай, Карлово, Садово, Родопи. Продуктивността на Савена се дължеше на умението да изгражда и поддържа отлични професионални взаимоотношения с всички – общински ръководства, читалищни сдружения, читалищни настоятелства, служби за централизирано комплектуване, организации-партньори на библиотеките, библиотекари. Не остана чужда и на лични пристрастия и силни приятелства, продължили в годините напред.

Безценно беше участието на Савена в общите дейности и проекти. Съставител е на методични указания, инструкции, писма, подпомагащи работата на общодостъпните библиотеки в областта. И към днешния ден, методическите указания за инвентаризация на библиотечните фондове и отчисляване на библиотечни документи в общообразователните библиотеки са базисни за работата в това поле. Регулярно публикува материали в ежегодните две книжки на методичния сборник на Пловдивската народна библиотека, участва в разработката на рекламни материали в помощ на културните мероприятия на библиотеките, на схеми и разделители за организацията на фондовете им. Високо ценени от ръководствата на

библиотеките и от библиотекарите са нейните експертни оценки от регулярните комплексни проверки в общообразователните библиотеки.

Прекрасна възможност за реализиране на компетенциите на лектор и обучител Савена Говедарова получи чрез участието си в проведените курсове за придобиване на библиотечна правоспособност от библиотекари в седемте области (Пловдив, Стара Загора, Пазарджик, Смолян, Ямбол, Хасково и Кърджали), оформящи съществуващата в онези години Южна библиотечна зона, и в проведения през 1992 г. в сътрудничество с ПУ „Паисий Хилендарски“ курс за придобиване на библиотечна правоспособност от библиотекари с висше образование.

През периода 1993–1994 г. Савена участва в работните групи по съставянето на основни вътрешнонормативни документи на Народната библиотека „Иван Вазов“ – „План за прекласиране на фонда на Народна библиотека „Иван Вазов“ по УДК“, „Правилник за вътрешния ред на НБ „Иван Вазов“, „Правила за обслужване на читателите в НБ „Иван Вазов“, „Концепция за развитие на Детски отдел на НБ „Иван Вазов“.

Съществен е приносът на Савена за организирането и обработката на дарената през 1994 г. на НБ ИВ лична библиотека на акад. Петър Динеков. Тя е първият представител на библиотеката в ТК16 „Архивна, библиотечна и информационна дейност“ към Българския институт за стандартизация (1992–2006). През годините от 1994 до последните си дни Савена работи в отделите „Обслужване на читателите“ и „Комплектуване и периодични издания“.

Мястото на Савена Говедарова остава незаето и такова ще остане... Ще чувствате отсъствието ѝ все по-осезаемо – и в професионален, и в личен смисъл...

Поклон пред светлата ѝ памет.

Колегия на Пловдивската народна библиотека

ПОКАЗАЛЦИ НА СТАТИИТЕ И НА АВТОРИТЕ В „БИБЛИОТЕКА“ ПРЕЗ 2013 Г.

ТЕМАТИЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ

ПРОФЕСИЯ

- Арсенова, Искра.** За информационно осигуряване чрез информационно опониране и за още нещо... – № 2–3, 29–38.
- Бъчварова, Невена, Петрова, Тая.** Библиотеката при Читалище „Надежда 1869“ във Велико Търново. – № 6, 14–16.
- Вълчев, Христо.** Проект за някои по-важни промени в Закона за задължителното депозиране на печатни и други произведения. – № 5, 28–32.
- Дерменджиева, Татяна.** Книги и издатели в системата ISBN за 2012 г. – № 1, 11.
- Димчев, Александър.** Време на равносметка и на търсене на проекции към бъдещето. – № 2–3, 124–147.
- Димчев, Александър, Грашкина, Ваня.** Защо ни е необходим стандарт за библиотечно-информационно обслужване? – № 5, 49–61.
- Дипчикова, Александра, Тотоманова, Антоанета.** Универсална десетична класификация – съвременни направления в развитието и прилагането им в България. – № 2–3, 99–108.
- Кабаков, Иван.** Задължителното депозиране: комплектуване на фонда и/или опазване на културното наследство. – № 2–3, 109–115.
- Карачоджукова, Надя.** Приложение на комуникативния формат UNIMARC в системата COBISS. – № 5, 62–68.
- Койчева, Елена Д.** Ролята на информационния посредник в научна библиотека при осъществяване на иновативните функции на онлайн справочно-информационното обслужване. – № 2–3, 39–50.
- Лозанова-Белчева, Елица.** Информационен одит в библиотеката за оценка и подобряване на информационното осигуряване на потребителите. – № 2–3, 60–66.
- Миланова, Милена.** Електронно публикуване. – № 2–3, 78–84.
- Миланова, Милена.** Съвременната обществена библиотека в културното и информационно пространство на общността. – № 5, 69–73.
- Панчева, Цветанка.** Модерната обществена библиотека – създател и посредник в разпространението на местни електронни ресурси. – № 2–3, 67–77.
- Панчева, Цветанка.** Феноменът „Световна дигитална библиотека“. – № 5, 74–90.
- Попова, Ели.** Карьерното развитие в българските библиотеки през погледа на студентите в специалност „Библиотекознание“. – № 2–3, 148–165.
- Попова, Ели.** Карьерното развитие на служителите в българските библиотеки – реалност и перспективи. – № 5, 91–97.
- Русинова, Евгения.** Как чрез медиите да привлечем нови потребители на библиотеката. – № 1, 1–10.
- Русинова, Евгения.** Паратекстовете като източник за книгознанието. – № 5, 98–105.
- Стайков, Марио.** Дигитална реставрация на „Неделник“ на Софроний Врачански. – № 4, 141–142.

- Толева, Петя.** Конструирание на съвременната институционална идентичност на българските обществени библиотеки. – № 2–3, 116–123.
- Тотоманова, Антоанета.** Текущата национална библиография на България в периода на изменяща се информационна среда. – № 5, 106–127.
- Харизанова, Оля.** В библиотеката с усмивка. – № 2–3, 166–171.
- Янакиева, Елена.** Отново за инструментите за научно цитиране. – № 2–3, 51–59.
- Янакиева, Татяна.** Виртуална конвергенция на институциите на паметта в XXI в. – библиотеки, архиви, музеи. – № 2–3, 85–98.
- Янакиева, Татяна.** Езикът на библиографията – конструирание и валидност в полето на текста. – № 5, 134–145.

КОЛОНКА НА РЕДАКТОРА

Георгиев, Асен. – № 1, 2; № 4, 2.

СЪБИТИЯ

- Изложба „Васил Станилов – биография в театралните програми, плакати и друга книжнина“** – № 1, 19–20.
- Изложба „Непознатият Fra Diavolo“**. – № 1, 23–24.
- Кендерова, Стоянка.** Иран и неговата история във фонда на българската Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. – № 1, 12–15
- Летопис за живота и творчеството на Йордан Йовков.** – № 4, 59.
- Митева, Кремена.** Необходими думи. – № 4, 66–69.
- Миткова, Борислава.** Спокойствие. – № 6, 6–9.
- Мусакова, Елисавета.** Beati possidentes. – № 1, 16–18.
- Сарандев, Иван.** Трудните победи на таланта. – № 4, 60–66.
- Союза Нето, Уошингтон Луис Перейра де.** Кларисе Лиспектор и избраните ѝ разкази. – № 6, 10–12.
- Станилов, Васил.** По случай празника. – № 1, 20–22.
- Тушанска, Йорданка.** 165 години библиотека при Народно читалище „Постоянство – 1856“ в Лом. – № 6, 5–6.
- Черняев, Пенчо.** Училищното дело в Лом. – № 4, 70.

ЮБИЛЕЙ

- Гергова, Ани.** Нина Шуманова като авторка и университетска преподавателка. – № 2–3, 5–19.
- Величков, Петър.** Търся баланса между емоцията и ратиото. Актрисата Божидара Цекова с нова книга за юбилея си. – № 4, 88–89.
- Величков, Петър.** Справочната работа е откривателска. Интервю с Елена Янакиева. – № 5, 23–27.
- Димчев, Александър.** Юбилейни издания на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ при Софийския университет „Св. Климент Охридски“. – № 4, 11–27.
- Дипчикова, Александра.** Елена Янакиева – библиотекар и библиограф от поколението на промените. – № 5, 6–11.
- Тотоманова, Антоанета.** Мария Капитанова на 70! – № 4, 84–87.
- Христова, Боряна.** Кратко юбилейно слово. – № 5, 5.
- Цокева, Весела.** Публикации на доц. д-р Нина Шуманова. – № 2–3, 20–28.

Яначкова, Росица. Публикации на доц. д-р Елена Янакиева. – № 5, 12–22.

ДЕБЮТ

Господинова, Вероника. Дигиталната конверсия на библиотечните фондове в НБКМ. – № 4, 71–74.

Христова, Яница. Art Books – прераждането на книгата след края на живота ѝ. – № 6, 17–21.

Цанова, Жанет. Диамантената сутра. – № 4, 75–83.

СТУДЕНТСКА НАУЧНА СЕСИЯ В СУ

Даскалов, Калин. Метод за информационно моделиране. – № 4, 52–58.

Петкова, Девора. Книги, мечти и приключения или „различното четене“ през април... – № 4, 46–51.

Русков, Димитър. Обществена библиотека в Нидерландия: извор за вдъхновение на имигрантите. № 4, 37–41.

Толева, Петя. Библиотечният специалист в новата информационна среда. – № 4, 28–36.

Шабарков, Николай. Моят Еразъм разказ. – № 4, 42–45.

МИНАЛО

Георгиева, Елена. Никола Даков – русенският книжар, библиофил и дарител. – № 5, 146–154.

Гергова, Ани. Размисли и спомени за полско-българските връзки в областта на книжовността и науката за книгата. – № 5, 33–48.

Загорев, Васил. Из историята на авторското право в България (1878–1948). – № 1, 25–34.

Кендерова, Стоянка. Правната литература в библиотеката на Осман Пазвантоглу (1837). – № 5, 155–161.

Колева, Маргарита, Спасова, Веселина. Издания и архивни документи на Цветан Радославов във фонда на ПБНЧ „Еленка и Кирил Д. Аврамови – 1856“ – Свищов. – № 4, 90–96.

Людмилова, Елизабет. Цветан Радославов и музиката. – № 4, 97–99.

Младенова, Мария. Концепцията на Петър Ненков от 1906 г. за добре уредена публична библиотека. – № 5, 162–171.

Младенова, Мария. Лидия Шишманова – не само спътница, но и интелектуалка със собствен блясък. – № 2–3, 179–189.

Пенчева, Румяна. Алипия Г. Влайков и неговият речник на турските думи в Пирдопския говор. – № 4, 100–104.

Симеонова, Ружа. Неизвестни факти за живота и дейността на първия директор на Националната библиотека Георги Як. Кирков. – № 5, 172–180.

Спасов, Радослав, Шопова, Пенка. Италианският скулптор Арналдо Дзоки пресъздава българското Освобождение. – № 4, 105–108.

Ценов, Йордан. Една титулна страница... – № 4, 109–110.

Шуманова, Нина. Библиографските картотеки на Димитър Иванчев – пропуснати ползи и нанесени щети. – № 5, 128–133.

ОТКЛИК

Бодаков, Марин. Отвъд модата. – № 4, 124–125.

- Донев**, Владимир. Страниците в българската литература. – № 4, 111–113.
- Енчева**, Марина. Библиотекарите и съвременните информационни професии. – № 1, 49–50.
- Йорданов**, Александър. Когато младостта осмисля съдбата с любов и талант. – № 4, 130–134.
- Панчева**, Евгения. Нов превод на „Великите трагедии“ на Шекспир. – № 1, 51–53.
- Пенчева**, Радка. Морската тема у Яна Язова в романите „Капитан“ и „Соленият залив“. – № 4, 113–122.
- Правдомирова**, Донка. Още един справочник за руската емиграция в България. – № 4, 126–127.
- Радев**, Коста. Преди и след Великден. – № 4, 128–129.
- Стайкова**, Цветана. Уникална библиографска разработка. – № 4, 135–137.
- Томова**, Екатерина. „Всеки трябва да си пренесе времето...“. – № 4, 138–140.
- Тотоманова**, Антоанета. Алиса в дигиталния свят: по въпроса за книгата през ХХІ век. – № 4, 123–124.

НОВИ КНИГИ

- Да** преминеш по сенчестата пътека. – № 6, 13.

ЧЕТЕНЕТО

- Бенбасат**, Алберт. Библиотеката: пренареждане. – № 1, 38–41.
- Бенбасат**, Алберт. За личната библиотека на детето. – № 4, 6–10.
- Даскалова**, Красимира. Читатели, библиотеки и четене във времето на държавния социализъм: Случаят „Цола Драгойчева“. – № 2–3, 172–178.
- Цветкова**, Милена. Читателят – приоритетна позиция пред автора. – № 1, 35–37.

ПОРТРЕТИ

- Кръстева**, Олга. Среща с Вацлав Хавел. – № 6, 24–27.
- Малинова**, Людмила Хр. Писателката Олга Кръстева. – № 6, 22–23.

ПРОТОТИПИ И ГЕРОИ

- Величков**, Петър. Градешки циганин е прототип на Шибил. – № 1, 42–48.

ЗА ДЕЦАТА

- Чернокожева**, Росица. Познатото непознато. – № 1, 54–57.

КРЪГОЗОР

- Амирханян**, Кари. Тигран Заргарян: каквото и бъдеще да сме набеязали на библиотеките, тях винаги ще ги има. – № 6, 28–30.
- Недков**, Симеон. Прерастване на колекциите на Хабсбургската династия в Художествено-историческия музей във Виена. – № 2–3, 190–198.

НОВИ КНИГИ НА НБКМ

- Националната** библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ издаде монографията „Иван Милев“ от известната изкуствоведка д-р Евдокия Петева-Филова. – № 1, 60.

IN MEMORIAM

Илона Калоянова. – № 4, 152–153.

Савена Говедарова. – № 6, 47–48.

Юлия Димитрова. – № 4, 151.

БИБЛИОГРАФСКИ СПРАВКИ. – № 1, 58–59; № 4, 143–148; – № 6, 31–37.

КАЛЕНДАР'2014

Ставрева, Ангелина. – № 6, 38–46.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Динеков, Петър. Дневници 1933–1992. – № 1, 62–96; № 2–3, 201–232; № 4, 154–184; № 5, 183–239; № 6, 55–95.

Христова, Боряна. Уводни думи. – № 1, 63–65.

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ НА АВТОРИТЕ

Амирханян, К. – № 6, 28–30.

Ангелова-Пенкова, Е. – № 2–3, 20–28; № 5, 12–22.

Арсенова, И. – № 2–3, 29–38.

Бенбасат, А. – № 1, 38–41; № 4, 6–10.

Бодаков, М. – № 4, 124–125.

Бъчварова, Н. – № 6, 14–16.

Величков, П. – № 1, 42–48; № 4, 88–89; № 5, 23–27;

Вълчев, Х. – № 5, 28–32.

Георгиев, А. – № 1, 2; № 4, 2.

Георгиева, Е. – № 5, 146–154.

Гергова, А. – № 2–3, 5–19; № 5, 33–48.

Господинова, В. – № 4, 71–74.

Грашкина, В. – № 5, 49–61.

Даскалов, К. – № 4, 52–58.

Даскалова, К. – № 2–3, 172–178.

Дерменджиева, Т. – № 1, 11.

Димчев, А. – № 2–3, 124–147; № 4, 11–27; № 5, 49–61.

Динеков, П. – № 1, 62–96; № 2–3, 201–232; № 4, 154–184; № 5, 183–239; № 6, 55–95.

Дипчикова, А. – № 2–3, 99–108; № 5, 6–11.

Донев, В. – № 4, 111–113.

Енчева, М. – № 1, 49–50.

Загоров, В. – № 1, 25–34.

Йорданов, А. – № 4, 130–134.

Кабаков, И. – № 2–3, 109–115.

Карачоджукова, Н. – № 5, 62–68.

Кендерова, С. – № 1, 12–15; № 5, 155–161.

Койчева, Елена Д. – № 2–3, 39–50.

Колева, М. – № 4, 90–96.

Кръстева, О. – № 6, 24–27.

Лозанова-Белчева, Е. – № 2–3, 60–66.

Людмилова, Е. – № 4, 97–99.
 Малинова, Л. Хр. – № 6, 22–23.
 Миланова, М. – № 2–3, 78–84; № 5, 69–73.
 Митева, К. – № 4, 66–69.
 Миткова, Б. – № 6, 6–9.
 Младенова, М. – № 2–3, 179–189; № 5, 162–171.
 Мусакова, Е. – № 1, 16–18.
 Недков, С. – № 2–3, 190–198.
 Панчева, Е. – № 1, 51–53.
 Панчева, Ц. – № 2–3, 67–77; № 5, 74–90.
 Пенчева, Р. – № 4, 113–122.
 Пенчева, Р. – № 4, 100–104.
 Петкова, Д. – № 4, 46–51.
 Петрова, Т. – № 6, 14–16.
 Попова, Е. – № 2–3, 148–165; № 5, 91–97.
 Правдомирова, Д. – № 4, 126–127.
 Радев, К. – № 4, 128–129.
 Русинова, Е. – № 1, 5–10; № 5, 98–105.
 Русков, Д. – № 4, 37–41.
 Сарандев, И. – № 4, 60–66.
 Симеонова, Р. – № 5, 172–180.
 Соуза Нето, У. Л. П. де. – № 6, 10–12.
 Спасов, Р. – № 4, 105–108.
 Спасова, В. – № 4, 90–96.
 Ставрева, А. – № 6, 38–46.
 Стайков, М. – № 4, 141–142.
 Стайкова, Ц. – № 4, 135–137.
 Станилов, В. – № 1, 20–22.
 Толева, П. – № 2–3, 116–123; № 4, 28–36.
 Томова, Е. – № 4, 138–140.
 Тотоманова, А. – № 2–3, 99–108; № 4, 84–87, 123–124;
 № 5, 106–127.
 Тушанска, Й. – № 6, 5–6.
 Харизанова, О. – № 2–3, 166–171.
 Христова, Б. – № 1, 63–65; № 5, 5.
 Христова, Я. – № 6, 17–21.
 Цанова, Ж. – № 4, 75–83.
 Цветкова, М. – № 1, 35–37.
 Ценов, Й. – № 4, 109–110.
 Цокева, В. – № 2–3, 20–28.
 Чернокожева, Р. – № 1, 54–57.
 Черняев, П. – № 4, 70.
 Шабарков, Н. – № 4, 42–45.
 Шопова, П. – № 4, 105–108.
 Шуманова, Н. – № 5, 128–133.
 Янакиева, Е. – № 2–3, 51–59.
 Янакиева, Т. – № 2–3, 85–98; № 5, 134–145.
 Яначкова, Р. – № 5, 12–22.

ДНЕВНИЦИ 1933–1992

ПЕТЪР ДИНЕКОВ

5 септември 1962 г., сряда

Снощи вечерях с Вилхелм Мах¹ и Д. Икономов. Мах е за четвърти път в България – отново ще прекара няколко месеца. Изпечено от слънцето, но слабо лице, посивели коси, живи очи. Говори вече твърде свободно български; често примесва полски думи и изрази.

Бил е около два месеца в Бургас у познато семейство. Сближил се с това семейство. Разказва ми колко често със старата е оставал до късно и е разговарял, докато тя е работела. Мъдра, извънредно симпатична жена.

По повод заминаването на М. Новацки, директора на Полския център, говорим за интереса към Полша у нас и към България в Полша, където Българският център също много добре работи. Мах забелязва: „Има нещо алогично и необяснимо във взаимните наши симпатии...“. Припомням им думите на последния полски пълномощен министър в София преди войната Тарновски: „Поляците и българите повече се обичат, отколкото се познават“. Разказвам им за последната си среща с Тарновски – посещението, което му направих в легацията един ден преди заминаването през февруари 1941 г. – скъсване на отношенията, България влязла в Антикомун[истическия] пакт. Тарновски страшно огорчен от държането на нашите официални власти. На другия ден ги изпратих на Подуенската гара. Малко хора, тъжно заминаване, неизвестност за съдбата на Полша, прегазена и окупирана от германците².

Прекарал чудесно, но уморен. Трябвало е да се движи, забавлява и плава с млади хора; най-сетне това го е уморило. Сега ще замине за Нареченските бани – да почине и същевременно да поработи. Говорим за Кручковски³. Само 1–2 месеца преди смъртта му са били в едно жури – знаели за болестта му, но не са подозирали, че краят е тъй близък. Още повече, че той чел всичко, разговарял спокойно за прочетеното.

Говорим за драмите му. Разказвам за спомените на Доброволски⁴ (в Nowa Kultura) за първите дни след напускането на германския лагер и за действителните случки, послужили за основа на драмата „Първият ден на свободата“.

¹ Пол. писател, фантаст.

² П. Д. пропуска да спомене, че Полша е „прегазена и окупирана“ и от Червената армия, която разбива „белополяците“.

³ Леон Кручковски – пол. писател, починал през 1962 г.

⁴ Може би става дума за Анджей Доброволски, изследовател на Антарктида или композитора със същото име.

Пита наистина ли е починал Фокнър? Извънредно високо го цени. Един от най-големите писатели на Америка, по-голям от Хемингвей. Мъчен, сатанински мрачен. Може би това е най-голямата загуба след смъртта на Томас Ман.

Съобщавам му, че в току-що излязлата книжка на „Пламък“ е напечатано интервю на Путрамент⁵. Още при първия отговор Путрамент се изказва положително за неговия роман „Планини край Черно море“ – „Да, Путрамент може да бъде лоялен“. Отношенията им не са добри, принадлежат към различни групи. За първи път се е видял с Путрамент в Краков през август 1945 г. Бил студент по полонистика (преди войната завършил педагогика). Беден, окъсан, с дървени обувки. Един ден К. Вика⁶ (говори за него с голям възторг и голямо уважение) го попитал иска ли да стане секретар на *Twórczosc* – новото списание, което току-що почва да излиза. Разбира се, изненадан и зарадван от предложението. Но Вика му казва, че трябва да се яви при Путрамент, тогава още в униформа, майор, завеждащ целия печат. Отива при него. Путрамент го пита: „Член ли сте на партията?“ – „Не“. – „Какво е вашето отношение към нова[та] действителност в Полша?“ – „Имам известни резерви.“ – „Защо?“ – „Много мои близки приятели от *Armia Krajowa*⁷ са в затвора.“ – Известно време мълчи, после казва: „Добре“. Мах не разбрал дали това е знак на съгласие или не. Не може да отговори и на Вика, когато го запитва. Но все пак е назначен и започва с Вика *Twórczosc* – само двама[та], редакторът и секретарят на редакцията.

Цени у Вика високата култура с острия усет за съвременността. Още в самото начало Вика поискал да са на „ти“. Следния път Мах отново се обръща към него с *Panie Doktorze*. Вика се засяга, пият „брудершафт“ и вече окончателно са на „ти“.

Говори за Брандис⁸ – миналата неделя си е заминал за Полша. Били в Рилския манастир и Боровец. Питал за Блага – останал с много добри впечатления след разговора с нея в издателство „Народна култура“.

Късно – изпращам го до Ректората, отива на ул. „Г. Деж“, дето е настанен в полско семейство.

8 септември 1962 г, събота

В сряда вечер в Клуба на журналистите – вечеряме с Пантелеев и Фурнаджиев. При нас сядат и Валя Брезинова-Найденова, с която разговаряме за слабостите на нашето Черноморие – липсва подготвен апарат за обслужване, неуредици с чужденците във варненското „ТАБСО“. Силната конкуренция на румъните в Мамаля.

Връщаме се с Фурнаджиев и дълго разговаряме покрай канала.

Зарев представил в „Септември“ статия за Пенчо Славейков. Много интересна, при все че не е много добре написана. Казал много нови неща за Пенчо Славейков,

⁵ Йежи Путрамент – пол. поет.

⁶ Казимеж Вика – първият главен редактор на най-старото пол. литературно списание.

⁷ Най-голямата нелегална армия по време на ВОВ. АК е вярна на некомунистическото правителство в изгнание. Под командата на руснаците комунистите организират *Armia Ludowa*. Най-голямата операция на АК е Варшавското въстание. По заповед на Сталин Червената армия изчаква германците да се разправят с въстаниците и АК, за да се отърват от антикомунистическите сили.

⁸ Казимеж Брандис – пол. сценарист.

особено за неговите поеми с общочовешка тематика – почти напълно ги реабилитира⁹. Добавям: „Смятам, че това е правилно.“

Фурнаджиев говори за Цанев¹⁰ – не е за организационна работа, би трябвало да напусне директорството на Литературния институт. „Всъщност, той именно би трябвало [да каже] тия нови неща за Пенчо Славейков. Зарев е изпреварил в много отношения неговата статия за Пенчо Славейков, далече е отишъл напред и се е откъснал от някогашните си позиции.“ И по мое мнение, добавям, Зарев е умен и проникателен, може да каже интересни неща. Неговата слабост е чисто човешка – егоцентризъм, бягство от всякаква обществена работа.

За Пантелеев: някога започнал като много добър поет. Всичко, което пише сега, е плитко. Притежава известно версификаторско умение, прибави ниви, полета, небе – получава се стихотворение. Няма нищо ярко, нищо не се запомня.

Говори за Радевски. Оскърбен и потиснат. В редакцията на „Септември“ проявява голяма толерантност, печата много неща, с които не е съгласен.

*

Вчера в 4 ч. в Съюза. Заседание за честването на Паисий: Калчев, Мл. Исаев, Н. Ланков, Д. Талев, Е. Каранфилов. Талев взема малко участие, бърза. Всички приемат моето предложение: да се уреди вечер, в която неколцина писатели да говорят за Паисий, за своето отношение към неговото дело.

Следобед долу в салона – тържество за Девети септември¹¹. До мене сядат Далчев. Много огорчен от нападка срещу него в „Септември“ – в рецензията на Ат[анас] Славов¹² за Б. Божилов. Смята, че това е отново проява на някаква дискриминация. Остро се изразява за Радевски и Фурнаджиев, особено за поезията на Фурнаджиев.

След това с Камен Калчев отиваме у Л. Стоянови, от там в Руския клуб. Грубешилева разказва клюки, крайно несправедливо напада Бл. Димитрова за показната на Пабло Неруда да посети Чили – не може да потисне своята завист. Говори за нови прояви на Кр. Белев¹³ и Даскалов. В Норвегия, според Калчев, Даскалов давал изявления, в които нападал Караславов (бил се провалил като култовец и бил отстранен от Съюза.)

Вечерта късно чета „Септември“, кн. 9 – интересни интервюта за романа – Д. Талев, Даскалов, Др. Асенов¹⁴, Г. Марков¹⁵. Много личен елемент в изявленията, никой не признава нищо хубаво у другите (само едно изключение Марков за Ем. Станев), но изобщо изказванията са на твърде високо равнище и се четат с интерес.

⁹ Комунистите снизходили и „реабилитирали“ буржоазния поет...

¹⁰ Става дума за акад. Георги Цанев – бъл. литер. историк и критик.

¹¹ Запазен е правописът на П. Д.

¹² Атанас Славов – бълг. писател, по-късно „невъзвращенец“, известен като „американец“ от Сливен.

¹³ Кръстьо Белев – бълг. писател, функционер на БКП.

¹⁴ Драгомир Асенов – псевдоним на бълг. писател Жак Меламед.

¹⁵ Георги Марков – бълг. писател, „невъзвращенец“, убит по заповед на Тодор Живков с т. нар. „български чадър“, предоставен от КГБ на „братската служба“ ДС.

Две интересни рецензии за Б. Божилов от Ат. Славов и Л. Георгиев¹⁶. И двете еднакви в оценката си, по същество верни, написани добре. Обаче в първата известна претенциозност и маниерност; втората духовита, находчива, но на места излишно остра.

Би трябвало така открито да се пише за поезията и поетите, разбира се – по-справедливо. Тогава поетите ще има над какво да се замислят.

11.IX.62, вторник

Снощи в 7:20 на летището с Мл. Исаев и П. Караангов¹⁷ посрещнахме полските писатели Антони Олка и Ян Мария Гисгес. С тях пристигна като гост на Комитета и Янина Бжостовска. Едра, руса, възрастна писателка; не успяхме да разговаряме с нея.

С Олка и Гисгес на Копитото, където ще нощуват. Вечеряме с тях в ресторанта на Копитото. Първи впечатления: смятали София по-малка; красотата на Витоша и изгледа към града.

Олка и Гисгес на еднаква възраст (родени в 1914 г.); Гисгес повече издава полския интелегент, по-нервен в движения и жестове; Олка по-открит, по-спокоен, усмихнат. Роден в с. Направа, там издава списанието *Nowa Wieś*. Свързан с най-лявото крило на людовците (земяделците). Гисгес също людовец. Олка си спомня началото на 30-те години в Краков, когато с Кручковски, Полевка и др. е участвал в литературни четения пред студентите. Олка говори за своите професори във Варшавския университет – Кшижановски, Борови, Шмитова (тогава асистентка), Дорошевски (два пъти пропадал на полска описателна граматика), Слонски (държал при него изпит по старобългарски).

Олка разпитва за самодейната театрална дейност. Сега е редактор на сп. *Teatr ludowy*.

16.IX.1962 г., неделя

В четвъртък вечер, след мач в стадиона, вечеряхме заедно с Пенчо Данчев, Ем. Манов¹⁸ и Л. Тенев¹⁹. Научавам подробности за заседанията на Академическия съвет на Театралното училище и поведение[то] на Ст. Каракостов²⁰. Предложение да бъде отстранен за една година, прието единодушно – слаба защита само от П. Пенев²¹ и П. Русев. Говорим за сектанството, невежеството, безчестието и грандоманията на Каракостов. Грешката на Д. Б. Митов²², който привлича в Театралното училище своите приятели от „Литературен глас“. Д. Б. Митов беше безогле-

¹⁶ Любен Георгиев – бълг. литературен критик.

¹⁷ Петър Караангов – бълг. поет, функционер на БКП.

¹⁸ Емил Манов – бълг. писател, функционер на БКП.

¹⁹ Проф. Любомир Тенев – бълг. театрален критик и педагог.

²⁰ Стефан Каракостов – бълг. театрален критик и педагог.

²¹ Пенчо Пенев – доцент в Театралното училище.

²² Димитър Б. Митов – издател на в. „Литературен глас“, който се явява конкуренция на сп. „Златорог“, пръв ректор на Театралното училище, новопокръстен и ревностен комунист.

ден в това отношение, крайно субективен, винаги лично и грубо заинтересуван в преценките и действията си.

*

В петък с[лед] обяд в 5 ч. в Съюза подписване на спогодбата между полските и българските писатели. Подписват К. Калчев и Олка.

След това долу среща с група писатели. Приветства поляците Мл. Исаев, аз ги представям. Присъстват Калчев, Мл. Исаев, Багряна, Дора Габе, Бл. Димитрова, Марангозов²³, Овадия²⁴, П. Караангов, Ил. Волен, Т. Стоянов²⁵, Мар. Пенчева, В. Йосифов.

Гисгес говори много хубаво за своето творчество, за романа и стиховете си, в които иска да нарисува „обсадените“ както физически по време на окупацията, така и от наследството на възпитание, навици, нужди от преди войната, които интелигенцията носи със себе си.

А. Олка разказва за средата, в която е отраснал: с. Направа до Краков, в. Nowa Wieś, в който сътрудничат Кручковски, Виктор и др. Чудесно, при това без никакво самоизтъкване, със забележителна искреност и скромност обрисова тая среда.

Вечера в двора на Руския клуб.

*

Снощи у нас дойде Бл. Димитрова. Чела до 7 ч. в Народната библиотека във връзка [с] доклада си „Поетически паралели“ за празника на поезията и срещата със съветските поети. Връща се отново към съветската поезия. Извънредно интересни неща у младите поети. Както винаги много мисли, много пориви, много надежди и много съмнения. Силната традиция на Маяковски – гражданската линия продължава и при нови художествени и формални търсения.

*

Днес цял ден чета Nowa kultura и Zycie literackie. Интересни статии за Фокнър, спомени за него, разговори. Прочетох и разказа Małpiak. Действително много интересен и дълбок писател. Интересни статии за А. Мороа²⁶ и Р. Ролан²⁷ – кореспонденции от Париж и рецензии за нови книги (писмата на Р. Ролан).

Вечерта у Л. Стоянови. Грубешлиева чете ново стихотворение, замислено първоначално като ирония над стиховете на Ат. Славов (в „Лит[ературни] новини“). Опит за модерно писане. Развлеченост. Съветват я да включи съдържанието в традиционните стихови форми – повече ще ѝ подхожда.

²³ Николай Марангозов – бълг. поет.

²⁴ Давид Овадия – бълг. поет, функционер на БКП.

²⁵ Може би става дума за режисьора Тодор Стоянов.

²⁶ Андре Мороа – псевдоним на фр. писател Емил Ерцог.

²⁷ Ромен Ролан – фр. писател, пацифист, носител на Нобеловата награда за 1915 г.

След това в Руския клуб. След 10 ч. дохожда и Радой Ралин, на връщане от филма „Пленено ято“. Много разговори за стиховете на Славов, за Далчев. Написал това лято нови стихотворения. Едно за червеното чадърче, под което вървят двама млади влюбени; друго за Съв[етския] съюз – за девойката, която в метрото се изкачва нагоре по ескалатора с книга в ръка.

Изпращахме се дълго с Радой. Написал нови хумористични стихове във Варна (за аквариума, подобен на парламент с рибите, които мълчат). Не може да напечата епиграмите и стихотворенията си – редакциите се боят. За кариеризма на Бож. Божилов.

Радой говори за ученичеството си в Сливен и за първите хора, които са чели стиховете му: Ат. Стойков²⁸ и Дучо Мундров²⁹. Ат. Стойков е по-голям от него, бил ученик в гимназията. Дал му да чете стиховете на Фурнаджиев.

17 септември 1962 г., понеделник

Бих искал да напиша книга на тема „Хуманистични традиции в българската литература“. Тя ще се състои от увод и десет глави. В увода ще трябва да се поясни терминът „хуманизъм“, да се разкрие неговото съдържание в историята на културата и литературата, да се изтъкне като характерна черта в развитието на българската литература. Три глави ще бъдат посветени на старата литература, две – на Възраждането, пет – на литературата след Освобождението. Ето темите на отделните глави (надсловите не са окончателни):

Борба за една нова култура. – Зараждането на славянската писменост и култура, делото на Кирил и Методий и техните ученици, разцвет на българската литература през XIX–X в., съдбата на старобългарската литература, влияние върху други славянски литератури.

Богомилство и апокрифи. – Демократичното начало в развитието на българската литература; съдбата на народните маси в центъра на литературата; своеобразни форми на изображението на тая съдба. Разбира се, главното внимание в тая глава трябва да бъде насочена към хуманизма на богомилството.

От Средновековие към Ренесанс. – Това ще бъде трудна глава, но извънредно интересна. Ще започне с идейните течения през XIV в. – появата на исихазма, борба между мистицизъм и рационализъм. След това – Евтимий и неговата школа. Страшният удар, който нанася турското нашествие. Литературата през робството – от XV в. нататък нови явления, сближение с действителността до победата на народния език в дамаскините. При едно разширяване на книгата тая глава би могла да се раздели на две – XIV в. и началото на XV в. с център Търновската школа и друга глава от – XV в. нататък. Но това разделяне има опасност да доведе да изменение на характера на книгата. Това ще бъде една своеобразна история на литературата, но по линията на синтеза, а не чрез разкриване и хронологическо изреждане на фактите. Затова главите трябва да бъдат по-цялостни, да засягат само основните, най-характерните явления, да представят обобщения.

²⁸ Атанас Стойков – бълг. изкуствовед.

²⁹ Бълг. режисьор, „Пленено ято“.

Големите идеи на Възраждането. – Основни тенденции в българската литература през XVIII в., делото на Паисий и Софроний, просветното движение, борбата за език, създаването на самата литература, разцъфтяване на просвета[та], очертаване на големите фигури – носители на новите идеи.

Борба за свобода. – Литературата в служба на националноосвободителното движение. От Чинтулов до Ботев.

Хуманизмът на Вазов и неговото поколение. (Да се търси друго заглавие!) Възторзите, тревогите, мислите през 80-те и 90-те години. Борба между възрожденски идеализъм и буржоазни порядки и морал. Народничество. Критически реализъм. Да се засегне творчеството на Вазов, Величков, Михайловски, Влайков, Страшимиров, Церковски, Ал. Константинов, Ел. Пелин и др.

От Пенчо Славейков до Дебелянов – новите идеи на века. (Заглавието – допълнително.) Да се намери хуманизмът в новата ни поезия – П. Славейков, Яворов, Дебелянов, Лилив, Ем. п[оп] Димитров, Траянов, Л. Стоянов, Д. Бояджиев; прозата – П. Тодоров, Н. Райнов. Трудна глава, но много благодарна! Да се погледне на индивидуализма и символизма по нов начин.

Пролетарска литература – Полянов, Смирненски, септемврийска поезия, тридесетте години, Вапцаров. Потокът на революционната пролетарска и антифашистка литература.

Да се обедини творчеството на Йовков, Багряна, Стаматов, Ст. Л. Костов, Св. Минков, Далчев, Загорчинов, Каралийчев и др. – между двете световни войни – да се посочи хуманистичното в него.

Бъл[арската] литература след 9 септември. Социалистическият хуманизъм.

Това са само схематични бележки; дори не навсякъде са ясни бъдещите надслово на главите. Не бива да се вземат само литературни, художествени факти, но да се разкрива идейното съдържание на епохата, да се използва критика и философия и да се следи навсякъде въздействието на литературата върху живота, хората, ролята, която играе в съдбата на народа.

Трябва много да се мисли върху проблемите, за да бъдат разкрити в дълбочина. Книгата трябва да бъде написана много задълбочено и с много хубав език, с вдъхновение.

22 септ[ември] 1962 г., събота

В Театъра на младежта – премиера на „Изпращане на белите нощи“ от В. Панова. В пиесата няколко хубави образи, но композиционно не е написана добре. Авторката не знае как да я завърши – и избира „хепиенд“. Режиурата е слаба, търсени са външни ефекти, излишни самоцелни затъмнявания, лутания из сцената.

Темата на пиесата извънредно интересна – съдбата на младото съветско поколение. Създава се една безотговорна млада интелигенция, неспособна на жертви, произхождаща от семейства, които могат да обезпечат децата си. Лекомислие и аморалност – ето какво характеризира главния герой на пиесата Валерик (Н. Бинев³⁰). Добре очертани образи на няколко млади хора; добре ги играят В. Минко-

³⁰ Николай Бинев – бълг. актьор.

ва³¹, К. Цонев³², Н. Бинев, Щ. Кунев³³. Две много хубави сцени във второ действие, където се разкриват напълно Валерик и Нинка. Играят много добре всички, включително келнерката (Керанова³⁴).

Но най-хубавото в цялото представление е играта на Лилия Райнова. Млада артистка, която виждам за първи път. Играе основната женска роля – Нинка, която в една нощ спечелва любовта и загубва всичко. Има чудесно изработени моменти, почти неповторими. И в цялата игра на Райнова има нещо естествено, просто, свежо, привлекателно. Със своята непосредственост в началото ми напомни за Ю. Борисова³⁵. Вникнала е в същината на образа, разкрила е цялото негово очарование. Удоволствие да се следи играта ѝ. На нашата сцена се явява нов талант – дано пътят на Райнова да бъде широк и открит, да я изведе далече.

В театъра сме с Калчев, Л. Стоянов и Грубешлиева. Говорим за празника на поезията – много слаби стихове в готвения сборник.

24 септ. 1962 г., понеделник

Вчера сутринта с Бурин³⁶ и Цв. Минков³⁷ на Витоша на надпяването от Софийско „Витоша пее“. В планината е студено, по върховете мъгли. Облачно, може би ще вали. Съборът става [в] местността Офелиите на хижа „Фонфон“.

Най-интересно – представя[не] на коледуване от Обеля. Има напълно характера на театрално представление. На естрадата седят около селска маса трима: стопанинът, жената, дъщерята с една голяма торба краваи. Влизат коледари: водачът с големи звънци на мишниците, бабата – със специална украса на главата – висока и разноцветна; неколцина коледари, гайдар. Главната роля водачът – извънредно жив и подвижен, остроумен, непрекъснато играе и подскача, най-често с бабата. Коледарите пеят в началото и накрая. Главното действие – диалог между водача и домакина; дава пари, за да му представят как някога моми и момци са се любили на кладенците, как мъжът се връща пиян вкъщи и как го посреща жена му. Водачът благославя; благословиите се примесват с духови[ти]те, пълни със закачки характеристики на селяните от различните софийски села. Водачът говори извънредно бързо, много находчив. Думите му намират жив отзвук сред публиката. Представлението трае може би повече от половин час, разнообразно и интересно, не досажда никому.

*

Днес в 4 ч. заседание на Атестационната комисия. Обретенов прочете много добър доклад за Ем. Стефанов – изложи точно както положителните страни на

³¹ Виолета Минкова – бълг. актриса.

³² Коста Цонев – бълг. актьор.

³³ Щилян Кунев – бълг. актьор.

³⁴ Лора Керанова – бълг. актриса.

³⁵ Юлия К. Борисова – съв. актриса.

³⁶ Иван Бурин – бълг. поет.

³⁷ Цветан Минков – бълг. писател.

неговите работи, така и грешките му – бъркотия на понятията, липса на доказателства, пресилени оценки и т.н. Не го препоръчва за професор. Всички гласуваха против с изключение на Ж. Ошавков³⁸.

Човек си мисли за Ем. Стефанов. Би могъл да направи нещо, да издири документи, да изясни някои конкретни въпроси. Даже в търсенето му има нещо хубаво. Но – слабо начетен, грандоман, забъркан – не признава никого, смята, че прави открития – и стига до безизходица.

*

Вечеря с Роже Бернар³⁹ на „Добруджа“²⁴⁰. Говорим за Париж, за преводите му от Йовков, Елин Пелин и Вазов. На масата сядат Бож. Божилов. Току-що се е върнал от Югославия. Чудесни впечатления от Загреб, Дубровник, Сараево. Смесца на италианско и ориент, което придава своеобразна красота на пейзажа, селата, градовете. Весна Парун⁴¹ го е придружавала навсякъде – до Белград.

*

На обед разговарях с полската студентка Карпинска. Четох работата ѝ „Българската проза в Полша 1945–1961 г.“ – направена много добре.

26.IX.1962, сряда

Днес следобед дойде у дома Фани Попова-Мутафова⁴². Преди няколко дни е минала и ми е оставила новото издание на „Дъщерята на Калояна“. Твърде оживена, довольна, че книгата е излязла и че има такъв успех – изчерпа се моментално, не може да се намери в никоя книжарница. Би желала да излязат и другите два тома на трилогията. Новият ѝ роман е почти готов. Говорим за нейното връщане в Съюза на писателите – необходимо е вече това да стане.

Отиде си тихо и безшумно така, както дойде и както много пъти е идвала – без предупреждение, да поседи малко, да каже няколко думи и да си отиде. Има нещо привлекателно в нейната малка фигура, с безшумни движения, с тих и бавен, мелодичен глас, с живи очи. Винаги облечена грижливо, но не претенциозно, спретната и малко тържествена.

Никога не съм бил в близкия кръг на тая жена, но съм чувствал някакво уважение към нея (не към идеите ѝ), може би поради славата на първите ѝ разкази, поради особената писателска двойка, каквато представя с интересния и несъмнено културния и талантлив Чавдар Мутафов⁴³.

³⁸ Живко Ошавков – бълг. социолог.

³⁹ Френски българист.

⁴⁰ Адресът на „Руския клуб“, преименуван от режима на „Крим“.

⁴¹ Хърв. поетеса.

⁴² Бълг. писателка, осъдена от народния съд след преврата на 9.IX.1944 за фашистка дейност, помилвана след 11 месеца, но е премълчавана до този момент, за който говори П. Д. За да излязат книгите, я принуждават да нанесе „поправки“ в текстовете.

⁴³ Бълг. архитект, писател модернист и критик.

Тая вечер в зала „България“ тържествено четене по случай празника на поезията. Салонът не е пълен, но публиката е сериозна и внимателна. Накрая на четенето докарват отнякъде младежи, за да напълнят салона.

Банално слово от Мл. Исаев⁴⁴. Не много хубаво слово на Ламар⁴⁵; липсва привичната живописност на мисълта му. Присъстват: Ал. Сурков⁴⁶, вече значително побелял, с наедряла фигура; публиката го посреща с дълги аплодисменти; Вера Инбер⁴⁷, също побеляла, със сбабено лице, нисичка – когато се приближава до катедрата, почти се изравнява с нея; връща се и чете от масата; Слуцки⁴⁸, висок, с нещо селско-толстоистко във фигурата и лицето; разказва за първото си посещение в България по време на войната със съветската армия през септември 1944 г.; видял в Шумен шапкарница „На дне“ (Людмила Исаева⁴⁹ ми подшушва, че това е било общарница и собственика ѝ наричали „Наднето“); Рождественски⁵⁰, висок, тънък, стегнат. Павличко⁵¹ – млад, нисък, украински поет, чете на украински; Шестински⁵², значително напълнял, със закръглено лице, започва на български. Присъства и критикът Турнов – висок, млад. Русите четат не особено интересни стихотворения. Някои от нашите стихотворения са несъмнено по-интересни: чудесната „Молитва към революцията“ от Вес. Ханчев⁵³, „Защита на поезията“ от Вал. Петров⁵⁴, „Първата среща“ от Л. Стоянов, „Добрият човек“ от Германов⁵⁵. Лесно направени са стихотворенията на Мл. Исаев и Л. Стефанова⁵⁶, старомодна е изповедта на Д. Методиев⁵⁷, прозаично е стихотворението на Бож. Божилов за трите елемента на приказката.

Вечерта има твърде конвенционално-тържествен характер. Би било много хубаво, ако макар и пред по-ограничена публика, се прочетяха нови стихотворения – действително да се види какво ново са написали поетите. И то да се прочете не едно стихотворение, а няколко. За читателя тогава би било наистина празник на поезията.

28.IX.1962, петък

⁴⁴ Младен Исаев – бълг. поет и функционер на БКП.

⁴⁵ Псевдоним на Лалю Пончев – бълг. поет.

⁴⁶ Алексей Сурков – рус. поет, самоук.

⁴⁷ Рус. поетеса.

⁴⁸ Борис Слуцки – рус. поет.

⁴⁹ Съпруга на М. Исаев.

⁵⁰ Роберт Рождественски – рус. поет.

⁵¹ Дмитро Павличко – укр. поет.

⁵² Олег Шестински – рус. поет.

⁵³ Веселин Ханчев – бълг. поет.

⁵⁴ Валери Петров – бълг. поет.

⁵⁵ Андрей Германов – бълг. поет.

⁵⁶ Лиляна Стефанова – бълг. поетеса.

⁵⁷ Димитър Методиев – бълг. поет и функционер на БКП.

Вчера сутринта в Академията започна обсъждането на поезията. Отивам късно. Пенчо Данчев завършва доклада си – чувам само частта за свободния стих – против лекотата, с която пишат младите поети. Следваше докладът на Бл. Димитрова „Поетически паралели“. Очаквах повече. Чудесни отделни места, но механично разделяне на поетите на поколения. Трябваше да се открият общите явления и за тях да се говори. Много често позоваване на актуалната поезия, без да се изтъкне нейната същност. Хубава мисъл за класическия и свободния стих: влак и самолет. При липса на поетическо съдържание римите и ритмиката може да прикрият пустото поле, през което минаваш; при свободния стих свърши ли се горивото – падаш и се разбиваш.

Докладът на Б. Божилов за стиха започва с твърде дълга защита на новаторството, но когато стига до конкретния анализ – нищо, съвършено повърхностни наблюдения, неверни примери, никакви изводи.

В салона малко хора. На сцената Сурков и Вера Ибнер. Председателства Л. Стоянов.

Обядваме в Руския клуб с Дана Хронкова⁵⁸ и В. Раковски⁵⁹.

*

Вечерта на концерта на филхармонията: Прокофиев (Класическа симфония), Бетовен (Концерт за пиано № 5, солист Ант. Динов), Стравински (Пролетно тайнство). Дирижира К. Илиев. Публиката приема с голям интерес Стравински, много аплодисменти.

Когато човек слуша Бетовен, собственият живот му се вижда празен, нищо не е успял да направи, времето му е минало в заседания и излишни срещи. Да можеше човек да има вдъхновението, което е породило музиката на Бетовен, за да напише поне една книга с такова дълбоко, упойващо и същевременно разтърсващо вътрешно въълнение, с такава пълнота на чувството и мисълта. Какво се иска за това? Разбира се, преди всичко талант, умения, знания. Но също така и време, изолиране от всекидневието, съсредоточаване в една цел, творческо отшелничество. И в такива моменти мечтаеш за бягство от града, от телефоните, от събрания, дори за пенсиониране, за напускане на всичко – за да се върне човек само към едно – творческия труд.

На концерта е Радевски с Мила и Кунка Баева⁶⁰. През паузата разговаряме. Радевски е огорчен⁶¹ – не е поканен да се срещне със съветските поети, дошли за празника на поезията. Тежко му е пълното пренебрежение. Мисля си: реакция на всичко в миналото, на съсредоточаването на цялото обществено внимание върху неколцина писатели – преди всичко Радевски и Караславов. Времето, обстоятелствата си отмъщават – все едно справедливо или не.

⁵⁸ Чешка българистка.

⁵⁹ Вътьо Раковски – бълг. поет и преводач от чешки и словашки.

⁶⁰ Бълг. актриса.

⁶¹ Известно е, че Радевски е мразил Живков, който му е връщал със същата монета.

Днес сутринта продължава обсъждането на поезията. Отивам късно, чувам само края на изказването на Сурков. Приема се без особен ентузиазъм (говореше за лъженоваторството). Много добре се посрещна изказването на Вера Ибнер. Говори много, главно спомени. Връща се към времето преди революцията, когато издала първата си книга (1912 г.). След това говори за един от литературните салони, в който за първи път е видяла и Маяковски⁶². Там са ходили Блок⁶³, Пастернак⁶⁴. Помни даже Вяч. Иванов⁶⁵. Споменава с много хубави думи Манделщам⁶⁶. Изобщо за писателите от своята младост говори с много хубаво чувство.

1 октомври 1962 г., понеделник

Днес в 9:10 ч. излетяхме за Москва с Леков⁶⁷, Стойков⁶⁸ и Ем. Георгиев⁶⁹ на съвещанието на Международния славистичен комитет. Вл. Георгиев⁷⁰ замина вчера – трябваше да пътувам с него, но се върнах от летището поради грешка в местата.

На летището в Букурещ Ел. Петровиц⁷¹ и М. Новиков⁷². Разговаряме с Новиков за рум[ънската] литература – там сега се дискутира за характера на конфликтите в социал[истическата] поезия. На моята бележка, че у нас се дискутира за поезията, отговаря: „Вече свършихме с поезията. Оставихме поетите да пишат както си искат“. С Новиков е и жена му – тя казва, че е написал пиеса. Той добавя: „Която никой театър няма да играе, защото е дълга.“

През Киев в 3 без 10 (бълг. време) сме в Москва. В хотел „Украйна“ виждам Лихачов⁷³, Якобсон⁷⁴, Богатиров⁷⁵, Коновалов⁷⁶.

Вечерта с Владимир Георгиев, жена му и Ем. Георгиев бродим из Москва, опитваме се да отидем в театъра на Образцов – късно, няма билети. В новото кино „Россия“ – огромна, полукръгла зала, гледаме цветния филм „Хусарска балада“.

Москва, 5.X.1962 г., петък

⁶² Владимир Маяковски – рус. поет.

⁶³ Александър Блок – рус. поет.

⁶⁴ Борис Пастернак – рус. поет, получил Нобелова награда за литература през 1958 за трагичния роман „Д-р Живаго“, което докарва новия водач и учител на народите в Кремъл Хрущов до бяс.

⁶⁵ Вячеслав Иванов – рус. поет-символист.

⁶⁶ Осип Манделщам – рус. поет, репресиран.

⁶⁷ Проф. Иван Леков – бълг. езиковед.

⁶⁸ Проф. Стойко Стойков – бълг. езиковед.

⁶⁹ Акад. Емил Георгиев – бълг. езиковед.

⁷⁰ Акад. Владимир Георгиев – бълг. езиковед.

⁷¹ Елена Петровиц – рум. езиковедка.

⁷² Михай Новиков – рум. езиковед.

⁷³ Акад. Дмитрий Лихачов – рус. езиковед, изследва делото на светите братя Кирил и Методий и Търновската школа.

⁷⁴ Роман Якобсон – рус. езиковед, структуралист.

⁷⁵ П. Г. Богатиров – рус. етнограф.

⁷⁶ Н. И. Коновалов – рус. етнограф.

Три преминаха в заседания; снощи завършихме. Във вторник сутринта от 11 ч. заседание на комисията по устава на [улица] „Волхонка“ в Отделение езика и литература. Присъстват Р. Лалич⁷⁷, А. Стендер-Петерсен⁷⁸, Долански⁷⁹, Храпченко⁸⁰. Работата върви добре; постигаме съгласие по всички пунктове – включително представителството на славянските страни (по трима) и начина на гласуването (има право на глас всеки член, а не само отделните страни, както стои в проекта). Във вторник сл[ед] об[яв]я тържествено откриване в Президиума на Академията. Виноградов⁸¹, Федосеев⁸², Георгиев. Виноградов говори дълго и казва всичко, което трябваше да каже Георгиев. Вечерта в голямата конгресна зала в Кремъл на балет: „Пахита“, „Семь красавиц“, „Болеро“ – представление на Ленинградския академически мали оперен театър. Обширна сцена, опростен декор, прекрасни артисти, чудесни впечатления. Залата модерна, всичко в стъкло. Лихачов прошепва: „Не е уютна, човек не се чувства добре“.

В сряда цял ден заседаваме в Дом ученых. Кратък доклад на Георгиев, разглеждане на докладите. Интересен епизод: Белодед протестира, че в списъка е включен и доклад на Шевельов, сега професор в Америка, изменник, сътрудник на фашистите по време на окупацията на Киев. Залата е смутена. Стендер-Петерсен се опитва да защити Шевельов – не дава да му се пречи да участва в конгреса. Станг (Норвегия) става и заявява направо, че политиката не бива да се намесва в науката. Еджертон поисква от Белодед да приведе доказателства. Якобсон взема думата и заявява: „Въпросът не е политически, но етически. Ако се докаже, че действително Шевельов⁸³ е сътрудничил с фашистите, той не бива да участва в конгреса“. Приема се неговото предложение Белодед да изпрати необходимите материали в бюро на Международния комитет.

Обядваме тук – стар дом на богат търговец, разкошна украса. Следобед – продължава разглеждането и приемането на докладите. Вечерта на рецитал на Вера Бальмонт, посветен на Блок (аз, Георгиеви – Владимир, Магдалена и Емил). В Културния дом на железничарите – при трите гари: Рязанска, Ленинградска и Ярославска. Залата е полукръгла, малко в старомоден стил, но приятна.

В четвъртък сутринта приемаме устава на Международния комитет със значителни разисквания, уточнявания. Твърде често се намесва Виноградов и прави предложения; възразявам на някои от тях.

През обедната почивка разглеждам музея на Пушкин в бившата сграда на Институт славяноведения.

Следобед се приемат изменения в състава на комитета: влизат Патини и Пикио⁸⁴ от Италия, представител на Швейцария; приема се предложението на Стен-

⁷⁷ Радован Лалич – сръб. славист.

⁷⁸ Адолф Стендер-Петерсен – дат. езиковед.

⁷⁹ Юлиус Долански – чеш. славист.

⁸⁰ Михаил Храпченко – рус. литератор.

⁸¹ Виктор Виноградов – рус. филолог, приятел на Ахматова.

⁸² Може би става дума за рус. писател Григорий Федосеев.

⁸³ Юрий В. Шевельов – укр. славист. Обвиненията на Белодед са лъжа.

⁸⁴ Проф. Рикардо Пикио – итал. българист.

дер-Петерсен за представител на Украйна и Белорусия и за увеличаване на 4 броя на югославските представители.

Вечерта в хотел „Метропол“ прием. Разговори с руснаците и чуждите учени: Городецки – висок, с побеляла коса, с благородно лице, облегнат на бастун; идва при мен Бушмин – дребен, подвижен, разговорно много любезно; целуваме се с Оксман – дребен, набит, с голяма глава. Произнася сърдечен тост Стендер-Петерсен. Виноградов говори духовито, но двусмислено и хапливо. Якобсон е почти пиян, прегръща ме, пием брудершафт и говорим на „ти“.

В петък сутринта от 10 часа чудесна разходка с Андрей Николаевич Робинсон и жена му Вера Александровна в с. Коломно в околностите на Москва. В полето е паднала мъгла, която понякога слънцето пробива. В парка около черквите много млади художници – студенти, които рисуват. Влизаме в черквите, разглеждаме дървената кула, пренесена от Братск – в нея няколко месеца бил затворен поп Авакум; дървената къща от север; дървената къща, построена за Петър I. Мъглата се вдига, изгледът е чудесен, наоколо много дървета и зеленина. Високата каменна черква изгубва студения си и мрачен вид, става особено лека и красива на светлия фон на небето.

Робинсон и жена му говорят с необикновена любов за миналото, за историческите паметници на руския народ. Разказват ми за себе си, за своето студентване, за войната, евакуацията на юг, изпитите на Урал в Свердловск. Робинсон е почти без възраст – с лице на момче, ентусиазиран, увлечен. Вера Александровна е спокойна, съсредоточена, с коси, които са започнали да сребреят, с широко лице и стройна, макар и възпълна фигура, удивително красива и обаятелна. Това са съветски хора от най-висока класа, възпитали в себе си най-хубавите черти и традиции на руската интелигенция.

На връщане Робинсон ми говори за своите изследвания по повод на „Славяно-българска история“. Изследвал историческите трудове в Полша, Украйна и Русия.

Вечерта с Ем. Георгиев в Сатиричния театър „Маяковски“ на „Майка кураж“. Представлението е твърде различно от нашето в София – повече реалистично, което го отдалечава от Брехтовия стил. Глизер в главната роля не напълно ми харесва, при все че има чудесни моменти, в които особено успява да покаже търговката.

Събота, 6.X.1962 г., Москва

Сутринта из града. Следобед с Балашов в Донской манастир. Две черкви различни по стил: едната тежка и сурова, другата лека, пъстра, привлекателна. Гробове – близките на Пушкин. Балашов обяснява великолепно с тънко познаване.

Вечерта със Стойков на „Колеги“ от Аксьонов в Кремльовския театър. Прекрасна светла зала, широки фойета. Пиесата е илюстрация на повестта, има слаби места. Но играта безупречна.

Връщане в нощна Москва: Кремъл, черквите и дворците, Василий Блажени, Червеният площад. Долу под стените тече Москва река. По широките улици профучават непрекъснато автомобили.

Неделя, 7.X.62

Връщане със самолет в София.

11.X.1962 г., четвъртък, София

Днес в 6 ½ у Багряна с Блага Димитрова и проф. Роже Бернар. Багряна е в тъмна, стегната рокля, с бял шал, изглежда много добре – свежа и необикновено стройна за годините си. Маса сандвичи и сладкиши, вино и плодове. Създава се много приятна атмосфера. Разговорът тече естествено, скача от тема на тема. Бернар пита за отделни думи, тълкува произхода и значението им; Блага разказва за току-що завършилия празник на поезията – за пътуването до Търново, Варна, Несебър, Бургас, Пловдив, за съветските поети. Проф. Бернар е произнесъл в Търново кратко приветствие – говори с много хубави думи за Пенчо Славейков. С много хубави чувства говори за Катя Зехирева⁸⁵ – за красотата и таланта ѝ.

Спомняме си за Париж, за дома на Бернар.

След това в разговора малко неочаквано се чува името на Милка Петрова, първата жена на Ем. Коралов⁸⁶. Всички – Багряна, Бернар, аз, говорим за нея с възхищение: за интелигентността, непринудеността и сърдечността ѝ, за трагичната ѝ съдба⁸⁷.

Много разговори за съветската поезия и новото в съветската литература. Младите съветски поети са направили силно впечатление с оригиналните си замисли и новите си търсения, а цялата съветска група – с културата. Вера Инбер е разказвала спомени за Блок – като нещо необикновено в руската поезия.

Говоря за новонапечатания в „Неделя“ разказ на Ив. Бунин „Мадрид“. Разказът е написан с голяма изобразителна сила, с необикновена живописност – виждаш всеки отделен момент, можеш да го нарисуваш в картина. И какво проникване в душата на героинята!

*

В последните дни, след връщането от Москва, непрекъснати заседания: в понеделник следобед в Президиума на академията – обсъжда се „Списанието на БАН“. Не ме освобождават от главното редакторство; във вторник факултетен съвет; в сряда – академически съвет; в четвъртък сутринта славистичния комитет, а сл[ед] об[яд] – редакцията на „Лит[ературна] мисъл“ и научен съвет на Лит[ературния] институт – Ел. Цветанова и Ат. Славов направиха информация за съществуващите литературни речници с оглед на съставянето на биобиблиографски речник на българската литература. Утре редовното петъчно заседание в ректората при Косев и от 3 ч. съвещание в министерството. Не виждам изход от тоя омагьосан кръг – това е истинска интелектуална смърт.

⁸⁵ Бълг. актриса.

⁸⁶ Емил Коралов – псевд. на бълг. писател фантаст Емил Станчев.

⁸⁷ Жената умира на 37 г.

13.X.1962, петък

Вчера – загубен за работа ден: от 9 до 10 лекции, от 11 приемен час за студенти, от 12 до 2 ½ заседание при ректора, от 3 до 6 ч. съвещание в министерството, където говорят Р. Аврамов, Г. Ганев, Ив. Ненов.

Вечерта в Сатиричния театър с Д. Ф. Марков⁸⁸ на „Импровизация“ от В. Петров и Р. Ралин. Отделни силни сатирични елементи, но цялото не прави впечатление – много търсено, много литературщина.

Вечеряме на „Добруджа“ 2 с Чудомир, Петър Пондев и жена му. Чудомир разказва спомени. Когато бил студент, при него известно време живял Людмил Стоянов. Обикновено пролетно време Чудомир си продавал на битпазар балтона, есента купувал друг. И сега продал балтона за 8 лв., но на другия ден стяга студ, дори пада сняг. Людмил Стоянов му казал, че ще му намери балтон. Чудомир не вярвал. Но наистина Людмил му донесъл една пелерина на „два етажа“, стара, с избелели цветове. Чудомир я намята и тръгва с нея. По едно време на улицата към него се доближава отзад някаква жена, докосва го по рамото и извиква „Людмиле!“ Чудомир се обръща – непозната. Това става повод да се запознаят. Оказва се приятелка на Людмил, балдъза на Кабакчиев; от тогава с нея се сприятелява Чудомир.

Спомен за Димчо Дебелянов. Чудомир живеел далече, някъде в края на града. Скъсват му се обувката, а дъжд, кал... Среща Димчо Дебелянов. „Ще ти дам едни обувка.“ Уговарят се в „Цар Освободител“. Димчо му донася съвсем нови обувка, американски фасон. Чудомир ги обувва в Градската градина; оставя старите под скамейката и отива в „Цар Освободител“. Обувката започват да го стягат, краката му влизат вътре, но не могат да излязат. Димчо се смее: „Аз знаех... Това са обувка, правени за германски крака. Иди насреща в градинката (тогава блато и локви), натопи ги, ще се разширят. Чудомир се връща в Градската градина, намира старите си обувка под скамейката и ги обувва...

Говорим за току-що излязлата книга разкази на Чудомир в Съв[етския] съюз. Би искал да отиде в Москва, понеже не може да си получи хонорара тук. „Ще поседя една седмица, не повече, искам да погледам отново Третьковската галерия.“ Бил един месец в Прага – няма друг град, който така да му е харесал, където така приятно да се е чувствал. Съгласявам се с него – градът е чудесен, както със старината си, с красивите си стари квартали, с Вълтава, така и с атмосферата си на столица, в която липсва шумотевица и врява.

15.X.1962 г., понеделник

В събота в 10 ч. сутринта заминахме с Л. Стоянов, М. Грубешлиева и Д. Ф. Марков за Сливен на премиерата на „Антигона“. Обядваме в Пловдив, в „Тримонциум“. Пътуваме през Тракийската равнина за Сливен. В 6 ч. сме в града. Дошли

⁸⁸ Дмитрий Ф. Марков – рус. българист.

са още от София Петър Димитров⁸⁹, Пенчо Пенев⁹⁰, Мицо Андонов⁹¹, Таков, Боян Болгар⁹², Д. Симидов⁹³ и др. В 7:30 започва представлението. През целия път се шегуваме с евентуалния неуспех и провал на пиесата – тайно не сме сигурни в самата творба на Л. Стоянов, явно изказваме съмненията си във възможностите на сливения театър. Затова още по-голяма е изненадата ни още с първия поглед към сцената. Ще се играе без завеса. Декорът е чудесен: опростен, в черно, с нарисувани няколко колони (някои от тях асиметрични), с леко очертани стъпала, с малко светло петно върху хоризонта – като облаче, с кръгъл подиум. Декорът въвежда веднага в атмосферата на творбата (дело на младия художник Ат. Велянов⁹⁴). Първите стъпки на актьорите показват, че имаме работа с талантлив режисьор – също млад, Хари Младенов⁹⁵. Той е изтъквал добре пиесата, намерил е нейния стил, внушил е тоя стил на актьорите. Представлението е стегнато (трае 1 ½ час с една пауза), чисто, внушително и вълнуващо, пиесата се след[и] с напрегнато внимание, посреща се с жив отклик от публиката.

Следя играта и мисля върху пиесата. Изненадан съм от мислите, от емоционалната ѝ наситеност, от нейната човечност. Това е борбата между човека и държавника, владетеля, деспота, който създава догми и няма усет за човешките чувства, за хуманността, за човешката привързаност, за човешката любов. Образът на Антигона е богат откъм мисли и чувства. По силата на една логика тя трябва да загине, но е спечелила нашите сърца с любовта си към братя, към човека, към изоставения, стъпкания, унижения. Под ударите на съдбата се сгромолясва накрая и Креон заради своята суровост. Чудесно прозвучават последните му думи: че идва нощта и нейният мрак го обгръща.

Режисьорът е постигнал извънредно много, но до известна степен е опростил пиесата, обеднил е нейното съдържание. Той е направил съкращения на някои монологични на Антигона, пълни с мисли и поезия. Вл. Полянов⁹⁶, директор на театъра, ми пришепва след представлението, че е опитал да спаси тия места в пиесата, но не успял – режисьорът държал на своето.

Друга голяма изненада са актьорите. Великолепен Креон – младият артист Ив. Раев⁹⁷, с когото после дълго разговаряме (от Жеравна, син на уредника на Йовковия музей Топазов). Добър образ на Антигона дава и Йорд. Цанева⁹⁸, висока, мургава, с интересен профил. Много добър е Креоновият син Хемон – Венелин Пехливанов (носи някои интонации на Трендафилов⁹⁹). Слаби са Имена (П. Щерева) и прорицателят (И. Дойчев). Хор от жени и мъже. Изобщо ансамбълът е много добър, въздействието е несъмнено. Неочаквано добро представление на

⁸⁹ Може би става дума за актьора Петър Димитров.

⁹⁰ Препод. във ВИТИЗ.

⁹¹ Незначителен театрален критик.

⁹² Бълг. писател.

⁹³ Димитър Симидов – бълг. писател.

⁹⁴ Атанас Велянов – бълг. сценограф.

⁹⁵ Хари Младенов – бълг. режисьор.

⁹⁶ Владимир Полянов – бълг. писател и режисьор.

⁹⁷ Иван Раев – бълг. актьор.

⁹⁸ Йорданка Цанева – бълг. актриса.

⁹⁹ Авторът има предвид актьора Владимир Трендафилов.

един провинциален театър. Актьорите са млади хора – талантливи, ентузиастични, културни.

След представлението голяма вечеря, речи, танци, песни. Дълго разговарям с Ив. Раев – много даровит момък, с големи интереси към литературата, също жена му – редактор на многотиражка. Дълъг разговор и с младата Дора (?) – за първи път в театъра, току-що завършила. Извънредно жива, подвижна, умна, прекрасно тълкува „Майка Кураж“ – не приема образа на Олга Кирчева, която кара публиката да я жали, а не показва търговката, алчна да спечели от войната и същевременно нейна жертва.

След 2 ч. се разхождаме с Марков в тихия и заспал град.

В неделя сутринта тръгваме за Пловдив; следобед за София. В Пловдив срещаме Ст. Ц. Даскалов и Лиана Даскалова¹⁰⁰ – дошли за четене. Л. Стоянов и М. Грубешлиева остават също за литературно[то] четене. В Пловдив вечерта премиера на „Антигона“ от Ануи¹⁰¹.

Прекрасна гледка на връщане. Светъл есенен ден, спокоен и тих. По пътя трепетлики със светложълти листа, които дори в тоя покой трептят. Жълто, червено, зелено – тоновете на дърветата се преливат във ведрата синина на небето.

Разговори с Марков. Би искал да му се издаде в България книга статии.

*

Днес вечерта у Йовкови – 25 години от смъртта на Йовков. Гости – приятелки на Йовкова. Тук е и Ат. Георгиев с жена си. Тук е С. Бешкова. Мълчалива. Наблюдавам ги с Йовкова – не им е било леко около двама изключително даровити мъже, на които е трябвало да се посветят и чиито странности и трудни характери трябвало да понасят. Йовкова днес е много подвижна и разговорлива, а Бешкова почти не взима участие в разговорите, някак си съсредоточена в себе си.

20.X.1962 г., събота

В четвъртък, след заседание на редколегията на „Литературна мисъл“ в Лит[ературния] институт, отбиваме се с Цанев¹⁰² вечерта при Радевски. Болен, жлъчка, лежи, но може да става и да разговаря. Прави ни традиционното кафе. В апартамента не уютно, дупки в стените – поставят нови радиатори за свързване с ТЕЦ. Съобщава ни разговора си по телефона с Бож. Божилов – поканил го за стихотворение; Радевски му отговорил остро и прекъснал разговора. Причината: преди деня на поезията идвал Люб. Левчев¹⁰³ да му иска стихотворение за „Лит[ературен] фронт“, другия ден му се обадил и Бож. Божилов. Радевски написал стихотворението – не дошли да го вземат. Смята, че това е част от кампанията срещу него. Много ниско мнение за морала и характера на Бож. Божилов.

¹⁰⁰ Бълг. поетеса.

¹⁰¹ Жан Ануи – фр. драматург.

¹⁰² Вероятно Георги Цанев.

¹⁰³ Любомир Левчев – бълг. поет, функционер на БКП, фаворит на „първото семейство“.

Вчера в 12 ч. среща с полската журналистка Алтман (от Trybuna Ludu). Обадиха ми се от „Работническо дело“ за тая среща. Алтман е симпатична, тиха жена на средна възраст; още е запазила следите на някогашна хубост. Разпитва за полско-българските литературни отношения. Разказвам ѝ за историята на тия връзки; особено наблягам на заслугите на Боян Пенев и Дора Габе. Насочвам я да потърси Дора Габе.

В 3 ч. в Института за български език при проф. А. Мазон¹⁰⁴. Жив, подвижен, бодър, въпреки 80-те си години. Работи с Филипова върху гръцките текстове от Бобошица¹⁰⁵. Интересен материал. Филипова ми съобщава за проповед на проповед на български свещеник от средата на миналия век, изпълнена с Паисиевски патриотизъм.

В 5 ч. заседание на катедрата. Нищо интересно. Предлагам в плана да се включи някой проблем на съвременната литература и да се дискутира на специално заседание – да излезем от шаблона на формализма и бюрократизма.

Вечерта с проф. Роже Бернар, Лавиния Пикио, Багряна и Блага Димитрова в Руския клуб. Взимам Пикио от хотел „Москва“ и по пътя разговаряме за Рикардо Пикио и за съвещанието в Москва. Лавиния е дребна, светла, с малко измъчено лице, тиха, мила. Говори за София преди 20 години – тук се запознава с бъдещия си съпруг. Роже Бернар е много оживен, постоянно говори на български и френски, сипе каламбури и духовитости. Почва с неизбежните остротии срещу Мазон; след това говори за превода си на „Под манастирската лоза“. Багряна и Блага Димитрова споделят огорчението си от статията на Л. Стоянов в „Лит[ературен] фронт“ (доклад за поезията и прибавка към него за Фурнаджиев). Говорим за „Импровизация“-та на В. Петров и Р. Ралин в Сатиричния театър. Блага ни съобщава някои от вицовите на Радой: името на директора, който се колебае и така, и така: Да-но-вски¹⁰⁶! В деня на премиерата питат Радой не се ли бои от министъра на културата, който ще присъства. Радой отговаря: „Не, боя се от културата на министъра“.

ТЕТРАДКА № 13

Будапеща, 26.X.1962 г., петък

Вчера в 7:20 тръгнах със самолет от София за Будапеща по покана на Унгарската академия за съвещанието по сравнително литературознание. В самолета Г. Димитров от издателството на БАН пътува за Вроцлав. Стюардесата ми се обажда – студентка по българска филология. Висока, кестенява, с малко изострена брадичка, с хубави очи – Любка Стоилова. Говорим дълго – възторжена, с нещо много чисто в държането ѝ, чете, обича театъра. Стюардеса от 7–8 месеца; говори за пътуванията си.

¹⁰⁴ Андре Мазон – фр. славист.

¹⁰⁵ Село с някога българско население в Албания.

¹⁰⁶ Боян Дановски – бълг. режисьор, по това време директор на Сатиричния театър.

В Будапеща към 10 ч. Посреща ме представител на Литературния институт. Загубва се куфара ми – откриваме го в багажа на двама българи от радиото. В хотел „Гелерт“. Над него хълма със статуята на свободата – паметник на съветската армия. Следобед се изкачвам при паметник[а]. Изглед към Дунав и Будапеща. По алеите майки и възрастни жени с деца. Хубав есенен ден. Всичко е спокойно и тихо. Спомням си вчерашния студентски митинг в университета за Куба. Студентите се вълнуват, шумно прекъсват и аплодират речите. Дори не съзнават какво ги чака в случай на война. Или тия, които викат, може би няма да бъдат в първите редици. Всъщност всичко е много тревожно и тъжно. Страшната буря е съвсем близо и ако се разрази – тежко на всички, катастрофата ще бъде ужасна. Цялото човечество е изтръпнало. Ще надделее ли разумът?

Хотел „Гелерт“ – възобновен и модернизирал. Идва Петер Юхас¹⁰⁷ – както винаги внимателен и любезен. Следобед се разхождаме из Будапеща. Градът блести с красотата си, със строгите и същевременно приятни линии на зданията, с богатството и елегантността на витрините. Тия витрини ми напомнят булевардите на Париж.

Но в града има не само шумни и блестящи квартали, но и тихи, спокойни, почти вилови, с красиви сгради.

Отбиваме се в сладкарницата (до нея и ресторант), където е ходил Петьофи. Тихо, с мека, потулена светлина, може би като някогашните свещи; по малките масички двойки, на стените снимки, графики, фотографии от епохата. Всичко е оставено така, както е било в XIX в. – да напомня времето на Петьофи.

Вечерта в театър „Мадач“¹⁰⁸ с Юхас и жена му, „Изглед от моста“ от Артър Милър. Пиесата се играе чудесно, особено главната роля – Еди – Шандор Пети. Добри са съпругата Беатриче – Клара Тозунй; дъщерята на Катерина – Ева Вас, по-старият от братята Марко – Золтан Бошалидеш. Образът на бащата с неговите спорни чувства, с любовта, която се поражда и го повлича към катастрофата. Фигура, държане, говор – пресъздават американски работник.

Вечеряме в големия ресторант „Унгария“, с позлатени рисунки и украси върху тавана и стените.

*

Днес в 9 ч. започнаха заседанията. Тържествено откриване в Академията. Председателства Виану, говори Шьотер от името на Унгарската академия; приветства Емит, председател на Международната асоциация на компаративистите.

В залата доста познати фигури: румънеца Виану – нисък, фин в държането, спокоен, с чудесен френски език; вече малко уморен от годините. Още в хола ме прегръща и разцелува усмихнат и въодушевен както винаги Кнъежа. Тук е и съветската делегация: М. П. Алексеев – усмихнат, със спокойни, отмерени движения; Житомирски – с едра, вече натежала фигура, малко уморен, мълчалив и мрачен; Неупокоева от Институт мировой литературы – жена на средна възраст,

¹⁰⁷ Унг. българист.

¹⁰⁸ Става дума за театър Örkény István, който има зала „Мадач“.

доста подвижна, със симпатично, макар и малко сурово лице; арменката от Ереван Аресиян – черна, с големи вежди, набита фигура. От Полша – Вика, солиден и спокоен; Либера – винаги внимателен и любезен; Янион и Жмигородска – сравнително млади, съдржани. От Чехословакия – Долански, когото от много години съм свикнал да виждам усмихнат, патетичен, словоизлиятелен, почти неизменен в своята висока и подвижна фигура. Тук е и Мраз от Братислава – спокоен, скромен, приветлив както винаги. Много унгарци. В президиума директорът на Лит[ературния] институт Шьотер – набит, енергичен, със силни движения. Холандецът Смит е висок, слаб, с побелели коси, говори тихо и приятно, с известно водушевление.

Първите доклади са на Шьотер и Неупокоева. Шьотер изтъква връзката между литературата и другите изкуства. Неупокоева критикува твърде остро американската компаративистика, говори за конфликт между френските и американските компаративисти.

От разискванията най-интересни изказванията на Жирмунски, който излага теоретическата си концепция твърде обширно (превежда на френски Галди); Етиамба от Сорбоната, сравнително млад, висок, жив, духовит – възразява на Неупокоева; Янион също възразява на Неупокоева в защита на структурализма и американското литературознание. Говорят и Макарьовски, вече твърде остарял, с бели коси, и Бока от Унгария, висок, едър.

На обяд в хотел „Дунав“.

После бързаме за следващите заседания по секции в Института за литература в Буда, в сградата на някогашния хотел „Енвъш“.

Аз съм в трета секция [с] председател Долански. Чета своя доклад твърде бързо, без необходимите акценти; не се получава необходимото впечатление. Докладват няколко жени: Шаргина, руския, женена за унгарец, млада, висока, подвижна – за Ади¹⁰⁹ и Блок (взимам участие в разискванията и говоря за особеностите и недооценката на нашия символизъм). М. Рев, млада, хубава и мила – за сатирата в края на XVIII в. – паралел между Щедрин¹¹⁰ и Миксат¹¹¹; арменката Арасия – за националното и интернационалното в литературните връзки; Керений – за унгаро-полските лит[ературни] отношения. Докладват и двама мъже унгарци – Шюпел и Пьоти.

Вечерта в 9 ч. Института при Шьотер водачите на делегациите от демократическите страни – 10 души: Шьотер, Долански, Виану, Краус от ГДР, Вика, Алексеев, аз, трима унгарци (един от тях Кланицаи, зам.-директор на Института). Шьотер ни е повикал, за да предложи някои решения и инициативи като изводи от конференцията. След дълги разисквания, предимно на френски език, решаваме да се изпрати писмо до националните академии за основаване на комитет по марксистко сравнително литературознание със седалище Будапеща и с евентуални инициати-

¹⁰⁹ Ендре Ади – унг. поет.

¹¹⁰ П. Д. изписва по руски фамилията на Салтиков-Шчедрин.

¹¹¹ Калман Миксат – унг. писател.

ви като списание (Шьотер съобщава, че *Acta literaria* може да се превърне в такова списание), речник на живите писатели (има предложение за речник на писателите от XIX в.), библиография.

На връщане вървим с Алексеев, Виану, Долански. Известен песимизъм дали всичко това може да се осъществи – липса на средства, претоварени с много задачи, поставяне на втори план обществените науки.

Отбиваме се с Алексеев и Долански в сладкарницата на хотела на чай и кафе. Уютно, малки модерни масички, целият персонал от млади жени и момичета, които са внимателни и любезни.

Будапеща, 28.X.1962 г.

Вчера целият ден мина в заседания. Сутринта – пленарно заседание. Председателства холандецът Смит от университета в Утрехт.

Първият доклад е от Виану – „Образуване и преобразуване на литературно-историческите термини“. Твърде богат на съдържание, интересни данни. След него почти на същата тема говори Х. Майер от Лайпциг – *Entwicklung und Wandlung literaturwissenschaftlicher Termine*. Жив, подвижен, повече импровизира, отколкото чете; духовит, много често слушателите се раздвижват и се смеят. Казват, че Майер е забележителен учен; неговите книги се печатат и в Западна Германия (според Янион). Самият той има не особено интелигентна фигура – по-скоро с вид на дребен търговец и чиновник, с ниско остригани коси, с голо теме, малко небрежен в облеклото.

Жирмунски изнася третия доклад – „Проблеми на сравнителната стилистика“. Говори бавно, малко уморено (тази година е преминал тежка операция и е твърде застарял); накрая сам чете резюме на немски език. Докладът се посреща много добре. Интересна постановка на въпроса за сравнителната стилистика, за нейните възможности и задачи. Прави силно впечатление с цитатите от Ахматова, рецитира наизуст Ахматова и Блок, Гьоте и Жуковски.

Твърде оживени разисквания; говорят десет души, между другите младият Кланицаи, зам.-директорът на Института за унгарска литература, отличен специалист по староунгарска литература; К. Вика – за позитивизма, Мукаржовски, Краус от Германия, унгарците Галди, Ковач, Вайда, Ангян и др.

Обядваме на маса със Смит; говорим малко; кани ни на конгрес във Фрибург. На масата е и акад. Толнай, испанист. Пише книга върху Куба; бивш дипломат, познава добре Валери Петров.

След обяд ръководя II секция. Присъстват почти само унгарци, К. Вика; после идват Егоров, Шмигродзка, Янион. Всички доклади, посветени на литературата на XX в.: М. Саболчи – „Проблеми на развитието на социалистическата лирическа поезия“; Вика – „Главни научни проблеми на литературата на XX в.“; Д. Тот – „Малкият роман (разказ) на нашите дни в Западна и Източна Европа“; Л. Илеш – „Проблематиката на пролеткултовската епоха в интернационалните пролетарски литератури на Източна Европа“; Ф. Ботка – „Паралелни явления в периода на формиране социалистическия реализъм в Източна Европа“. Разискванията са

доста оживени. Вика поставя много интересни въпроси – за началото на литературата на XX в., за нейната същност. Интересни разисквания за изходните пунктове на пролетарската и революционната поезия. Много се говори за експресионизма. Припомням случая с Гео Милев и „Септември“. Говоря за значението на символизма – Ясенов и Л. Стоянов излизат от него.

Накрая правя обобщение: за важноста и сложността на въпросите – съвременна литература, за началото на литературата на XX в. (съгласявам се с Вика), за нейната характеристика на бъдещето, което ще определи литературата на XX в. като социалистическа.

Вечерта прием в клуба на Академията. Приятни зали, стари картини по стените. Либерата ме моли да го представя на Жирмунски – припомня му, че някога бил в групата студенти, които издали във Варшава неговия *Wstep do teorii literatury* с предговор от Цейески. Добавям, че имам тая книга – тъкмо тогава бях пристигнал във Варшава. Жирмунски отговаря, че също я има в няколко екземпляра. След това говорим за Ахматова – често я посещавал в Ленинград. Боледувала. Написала поема – в Съветския съюз печатала само откъси; ръкописът попаднал в Америка, където е издаден изцяло. Жирмунски съобщава, че много се говорило в Ленинград, че тя ще получи Нобеловата награда. Съобщавам, че наградата – според печата – почти сигурно ще получи Стайнбек.

Вечерта (всъщност вече е 12 ч.) се връщаме с Янион и Либерата. Будапешенските улици са още твърде оживени. Влизаме в едно „Еспресо“ – малка зала, малки масички, препълнено, почти само млади хора, които седят един до друг. Напомня ми Париж. Янион е много разговорлива и оживена. Разтревожена е, че не може да си доставя книги от Зап[адна] Германия. Говорим за книгите, за парите, които поглъщат, за необходимостта човек лично да ги притежава, за хубавите издания по изкуствата. За необходимостта да се знаят много езици – Галди им е направил силно впечатление. Янион ни предава разговора си с Неупокоева във връзка с възраженията, които ѝ направи първия ден. Разговаряли са спокойно и приятелски. Неупокоева е държала на своето – марксисткото литературознание не може да използва структурализма. Янион се е защитила. Искала е с изказването си на пленарното заседание да покаже, че марксисткото езикознание не е само едно, че може да има различни схващания. Неупокоева е опростила нещата, прокарала е и твърде груба политическа, антиамериканска, тенденция. Янион ѝ е казала, че е секретар на първичната партийна организация, че нейните схващания не са ревизионизъм, че в ЦК на полската партия имат разбиране за техните схващания.

Янион много симпатичен човек, открита, пряма, честна във възгледите си. Все пак промъкват се някакви слаби антируски нотки, остатъци от миналото. Дори се шегува: „Аз съм стара полска националистка“ и добавя, че израснала във Вилно¹¹².

Отново личи, че поляците много търсят, искат да използват всичко ценно на Запад. Неупокоева е казала, че това води най-малкото до еkleктизъм.

¹¹² Градът сега се намира в Литва, след като е анексиран от СССР.

Либерата ми разказва, че Сартър¹¹³ и жена му посетили Ян Кот¹¹⁴ в болницата. Сартър говорил за голямото литературно оживление в Съветския съюз; казал, че в близки години там може да се очаква появата на голям роман.

Изпращам Янион и Либерата до хотел „Астория“. Връщам се сам през късните будапещенски улици. В хотела е много оживено. Много хубави и елегантни жени в хола, в ресторанта и фойететата. Сякаш съм попаднал в някакъв свят от западните и някогашните филми.

29.X.1962 г., понеделник

Вчера екскурзия до Вишеград и Естергом. С автобус. Разговарям с Хадрович. Говори много добре на сърбохърватски. Жена му унгарка от някакъв район, където се докосват хървати, унгарци и немци. Написал книга върху Александрита – гръцки текст, преведен от славянския, а за славянския са използвани стари унгарски хроники на латински (може би не предавам точно схващанията му).

Във Вишеград разглеждаме останките на двореца – чудесен изглед към Дунав. Същото и в Естергом – новоразкритият дворец гледа към Дунава (по целия път вървим покрай него; унгарски градчета и села).

В двореца в Естергом възстановени някои зали от материали, намерени при разкопките. Чудесни фрески от XV в. – работили италиански художници, също италиански архитекти. Разглеждаме катедралата – нова от XIX в., строена 40 години, огромна, но не красива, вътре пуста. Интересен само десният параклис при входа, построен изцяло от пренесени материали от по-стар храм. След това в Черновския музей, извънредно богат, особено с картини, главно италианска живопис, отчасти немска (немски дървени скулптури). Връзка между италианската и византийската живопис – картини на италиански художници, повлияни от византийските. Ръкописи на латински, някои от тях огромни (особено тия с нотно писмо), с илюстрации, блестящи многоцветни миниатюри и орнаменти. Стари ръкописи виждаме и в митрополитската библиотека – главно латински. Когато автобусът тръгва, вече се свечерява. Сядам при Либерата, Жмигородска и Янион; от другата страна са Банашевич (висок, мургав, с остри черти) и Др. Недялкович (нисък, пълен, със закръглено лице). Жмигородска и Янион са много внимателни; разглеждат всичко. Висока култура, солидни научни интереси. Интересуват се от живопис (Жмигородска: „Обичам много византийската живопис.“). Жмигородска е по-подвижна, по-жива, с весели очи и червени коси; дори облеклото ѝ е по-пъстро, по-весело. Янион е мълчалива, почти тъжна; през цялото време е в тъмна рокля от много хубава плътна материя, с копринен шал, който се крие под яката.

Късно спираме в сръбското село Сент Андрей (пет сръбски черкви). Влизаме в някаква сладкарница и пием кафе. В единия ъгъл свири оркестър с цимбал. Цигуларят и цимбалистът се издигат над другите и изпълват залата с меки и приятни звуци. Долански дълго време разговаря с някакъв сръбин и шумно се ръкува и потупва с него.

¹¹³ Жан-Пол Сартър – фр. писател и философ с объркани леви убеждения.

¹¹⁴ Пол. театрален критик.

Вечерта с Алексеев, Жирмунска, Юхас в „Гелерт“. Същият блестящ свят – жени, тоалети, изправени келнери, в една от залите свири оркестър.

След това отиваме с Юхас и жена му у Шара Кариг. Там са Хазан, Бьодой и Ласло Наги с жените си. Разговори за България, за преводи на български книги, шаги – някои доста свободни. Ласло е същият, само че по слепоочието има малко бели коси. С малко бастунче, по-скоро тояжка. Говори бавно, меко, с някакво скрито вътрешно въодушевление. Показва ми новата книга от български народни песни (обемиста, чудесно издадена, с хубави илюстрации в черно). През тия години не е писал, а само превеждал. Всички говорят за този необикновен превод, за голямата любов на Ласло към нашата народна поезия. Моля го да прочете нещо на унгарски. Чете „Даваш ли балканджи Йово“.

През нощта късно с Хазан и жена му (млада, стройна, жива и разговорлива) ме изпращат до „Гелерт“.

Днес сутринта пленарно заседание с доклади от Долански, Кланицаи, Кьопеци. Председателства М. П. Алексеев. Живи изказвания. Виану говори както винаги въодушевлено и красноречиво. По-добре говори, отколкото чете и тогава не изглежда стар и уморен. Взимам думата: „Съвещанието е полезно; да се почне с изследване на отделни течения и школи; да се обърне повече внимание на сравнителното проучване на фолклора – соча делото на Ив. Шишманов.

Следобед докладите са в Академията на науките. Трета секция в хубава малка зала с катедра и екран; втора секция в кабинет с дълга заседателна маса, I секция в голямата зала. В III секция слушам докладите на Жужа Зьохдхей („Органически и неорганически моменти във взаимоотношенията на руската и унгарската литература“ – интересно съдържание, някои интересни наблюдения) и на Мария Янион („Съпоставителни изследвания и проблеми на литературния генезис“). Докладът е богат и задълбочен. Опит да се използва структурализмът в марксисткото литературознание. Много критичен анализ на френския генетизъм – изследване на извори и влияния извън самото литературно произведение. За съжаление няма никакви разисквания, дори Вика не взема думата. Лоша организация – този доклад да бъде поставен в I секция, където са теоретическите проблеми.

Във II секция на доклада на М. Жмигроска за ролята на разказвача в европейския роман. Интересен, богат с наблюдения. Правят допълнения Недялкович, Долански, Вика.

В I секция продължават разискванията по доклада на Етиамбл. Много слушатели. Етиамбл отговаря бързо, живо, духовито. В залата често оживление и смях. Взима думата Виану за ролята на френския компаративизъм с паралелизъм. Говорят още Етиамбл и Шьотер. Първият отбелязва, че история и стилистика трябва да вървят заедно, че стилистиката заема широко място и в научните изучвания в Съветския съюз. Шьотер изтъква, че чрез компаративизма ние продължаваме и издигаме по-високо правеното досега от марксисткото литературознание.

След това доклад на К. Хорват върху националната епопея в литературите на Централна и Източна Европа в епохата на прехода от класицизма към романтизма. Не особено интересен, няма разисквания.

Шьотер закрива конференцията. Изтъква новото: преминаване към по-сложно и по-богато виждане на литературните явления. Предлага текст – обръщение към академичните на социалистическите страни: да предприемат сравнителни изследвания; да се създаде международен комитет от представители на социалистическите академии, който да помисли за издаване на списание, библиография, биографии на писателите, да прави научни изследвания, да подготви синтетични трудове.

Говорят хубаво и сърдечно в дух на примирение Смит и Алексеев.

Вечерта продължава дълго в сладкарницата на хотела с Алексеев, Долански и Жирмунски. Всички са доволни от работата на конференцията. Говорим за бъдещи срещи; спомени за посещения в чужбина. Жирмунски разказва за посещението си в Познан – накарал го да говори на немски на студентите по германистика (два дни превеждал доклада си), а оказало се, че те добре знаят руски. Разказваме за трудностите на унгарския ПЕН клуб и за нуждата на Унгария да се брани срещу нападки и клевети за липса на свобода за науката и литературата. С оглед на това – конференцията от голяма значение.

София, 13.XI.62, вторник

За две седмици, откакто съм се върнал от Будапеща, гледах три премиери на нови български пиеси. И трите несполучливи. Първата от тях е все пак най-интересна: „Биография на един дъжд“ от Н. Русев¹¹⁵ в „Трудов фронт“ (постановка на Ст. Прохаскова¹¹⁶). Това е пиеса на търсения – авторски и режисьорски. Крайно условна сценография, маркират се само контури на сграда, врата, навес и т.н. Актьорите говорят ремарките, било като прекъсват играта и минават на авансцената, било като застават отстрани като коментатори на играта, в която в момента не участват. Голяма роля играе и ретроспекцията. Има нещо хубаво в замисъла – еснафската и кариеристична семейна среда, която унищожава един млад човек, отделя го от любимата, тика го по пътя на угодничеството и интересчийството. Но у него все пак е останало нещо хубаво и в края на краищата той се разбунтува срещу еснафщината на братя и снахата. Когато човек напуска театъра, все пак остават някакви образи и някакви мисли – за съдбата на тия млади хора: Стефан, Павлина, дъщерята на архитекта Ана. При това има хубави реплики, на сцената се води културен разговор. Цв. Островска¹¹⁷ като Павлина е твърде бледа. Зехирева – Ана, във втората част на пиесата получава възможност на няколко места да прояви артистичния си темперамент.

В събота гледах „По земята“ от Н. Хайтов¹¹⁸ във Военния театър (режисьор Сашо Стефанов). Започва добре, няколко хубави сцени, очертани образи, богат народен език с много пословици и народни изрази. Основният конфликт между самозабравилите се председател на стопанството Божил Сурлев и бригадира Драго

¹¹⁵ Никола Русев – бълг. сценарист.

¹¹⁶ Стефка Прохаскова – бълг. режисьорка.

¹¹⁷ Цветана Островска – бълг. актриса.

¹¹⁸ Николай Хайтов – бълг. писател, разобличил изхвърлянето на костите на В. Левски от черквата „Св. Петка Самарджийска“, за да не се стичат хора в черквата и да не се засенчи паметника на Ленин, който комунистите издигат на мястото на сегашния паметник на София.

Момчов. И двата основни образа се играят добре – Димитър Стратев и Веселин Василев. На места публиката реагира твърде живо. Във втората част пиесата съвършено пада, дори езикът дотяга – претоварен с търсене на народна мъдрост и колоритност. Авторът не знае какво да прави с конфликта и героите си. Цялото движение на интригата се поверява на селския пъдар, дядо Фрони (Ст. Гьдуларов), народен мъдрец, образ изкуствен в много отношения. Накрая на сцената навлиза цял самодееен ансамбъл, който изиграва хоро.

Тая вечер бях на пиесата на Караславов „Глас народен“¹¹⁹. Съвършено слаба. С мен беше Лавиния Пикио – мога да си представя какво мнение си е съставила за българския театър. Харесва работата на режисьора Ф. Филипов. Според мен и тук нищо особено – вечните режисьорски ефекти на Филипов с песни и музика, сладникавост и изкуствена патетика. Странно е, че с такава пиеса са могли да отидат в Съветския съюз. Като ми казваха, че публиката напусналата театъра по средата на представлението, не вярвах; сега се убедих, че това е напълно възможно.

Цялата пиеса представя една изкуствена постройка – неубедителни герои, неубедителни ситуации, публицистичен език. Изобщо цялото е само лоша публицистика. Никаква пълнота и колоритност в изображението – всичко е еднолинейно, грубо подчертано, присторено, без всякакво художествено внушение. Никой не вярва на това, което гледа. Цели сцени празни откъм съдържание. Закостенялост и вял традиционализъм в постройката на пиесата. Мъчно ми беше за артистите – няма какво да играят и какво да говорят: защо са измъчили Кисимов¹²⁰, Масалитинова¹²¹, Славка Славова и толкова други?

Това е още един от неуспехите на Караславов. Не желае да разбере, че не е драматург. А в Народния театър не му казват истината и играят всичко, което им даде – поради неразбиране, поради страх и угодничество.

Струва ми се, че Караславов изобщо е свършен като писател. Човек, който мисли закостеняло и тясно, който не може да търпи нищо ново, който не наблюдава заобикалящия го живот, все си създава изкуствени схеми, не може да бъде писател. Караславов е напълно заслепен и дълбоко вярва в своето заслепление – той не твори като художник и реалист, а като схематик, с примитивно виждане, с примитивни изразни средства. Това е неговото най-голямо нещастие, но то понякога се превръща и в нещастие на цялата българска литература.

Четвъртък, 22.XI.62 г.

Снощи в народния театър гостуваше „Театър на Пирея“ с „Медя“¹²². Много хубаво представление – стилно, чисто, внушително. Медя – А. Папатанасиу – много добра, играе съдържано, но силно, с ясни, определени, енергични движения, с глас, който се извисява, без да крещи. Великолепна сцената с децата, съчетание на ярост и нежност. Мъжете са по-обикновени, но също добри: И. Милас – възпита-

¹¹⁹ Става дума за Георги Караславов.

¹²⁰ Константин Кисимов – бълг. актьор.

¹²¹ Таня Масалитинова – бълг. актриса, дъщеря на Н. Масалитинов, който е смятан за основоположник на съвременната театрална школа в България.

телят, И. Воглис – Креон, М. Малаветас – Егей, А. Ксенакис – Язон. Много силно впечатление прави хорът – 14 жени, облечени еднакво, говорят и пеят, движат се ритмично и танцуват. Изобщо целият спектакъл е изграден върху ритмиката – мизансцен, движение на действащите лица, хорът. Пълно единство в словото, движенията и танца, живописното и музикалното. Музиката е проста, чиста, внушителна, жените от хора се движат като багри от палитра, образуват живописни петна.

Публиката, която е претърпала салона, е спечелена напълно. Това се вижда от аплодисментите в края, въпреки скучната и дълга реч на някакъв представител на Министерството, който поздравява актьорите.

Жалко, че сега нашият театър е толкова слаб и не би могъл да ни покаже едно тъй стилно и внушително представление.

*

Днес в „Лит[ературен] фронт“ интересни материали: хубава статия от Б. Райнов¹²² за Стайнбек, стихове от Ст. Цанев¹²³, статия от Ат. Славов за новата поезия („Против еснафското самодоволство в поезията“). В статията на Славов има някои маниерни и претенциозни моменти, но е смела, жива, в основата си дълбоко вярна. Цанев е най-талантливият от младите – чудесни стихове не само в „Лит. фронт“, но и във вчерашните „Литературни новини“ („Балада за талантите“, „Намерение за самоубийство“, „Пингвини“). Неговите „Отражения“ в „Лит. фронт“ започват много добре. Хубава малка статия от Ат. Свиленов¹²⁴ за първата книга на Здр. Петров¹²⁵ в „Лит. новини“; интересни признания на Свиленов за критиката, сковавана от догматизма и социологизма. Младежите са били отровени от нея и са намразили всяка критика изобщо. Сега си спомнят за всичко това като кошмар, от който едва са успели да се измъкнат. Статията на Свиленов има силата на документ – човек се замисля. Няма съмнение – в нашата литература пристъпва нова вълна: поети, критици, драматурзи. Нищо не е в състояние вече да я спре. Не ми се вижда да е възможно връщане назад – всякакви опити в това отношение ще бъдат и мъчителни, и напразни.

В днешния брой на „Лит[ературен] фронт“ много хубав разказ от Солоухин¹²⁶ – „И звезда звездою говорит“. Чудесен образ на руска девойка, нещо лермонтовско в тоя образ.

Неделя, 2.XII.1962 г.

¹²² Богомил Райнов – бълг. писател, функционер на БКП, сполучливо прякоросан от Радой Ралин Погодил Номерайнов

¹²³ Стефан Цанев – бълг. поет.

¹²⁴ Атанас Свиленов – бълг. литературен критик, заради сексуалната си ориентация вербуван за доносник от ДС.

¹²⁵ Здравко Петров – бълг. литературен критик.

¹²⁶ Владимир Солоухин – руски писател, който по време на Перестройката застава на монархически позиции и доказва, че престъпленията на Сталин са закономерно продължение на политиката на Вл. Ленин.

Тая сутрин се върнах от Толбухин¹²⁷, където говорих за Паисий. Заминах в четвъртък вечер. Нощно пътуване с влака след тежък ден – сутринта заседание със заместник-ректорите, след това в Литературния институт – разглеждане на Каравеловия архив, за който четох рецензия, след това преглед на показалеца към първия том от История на българската литература.

В петък към 8 ч. сутринта на гара Разделна. Влакът тръгва за Добруджа. Първи впечатления. Хълмиста равнина. Мрачно, вали дъжд. Рядка гора. Редуват се малки гори.

Толбухин. Посреща ме Кр. Дренски¹²⁸. Едноетажен град, по главните улици дюкяни. В града доста нови строежи – модерно кино (чудесна постройка), малки, красиви жилищни блокове, обществени постройки. И все пак градът е запазил стария си Йовковски изглед от преди Балканската война. Само хората може би не са същите – не мога да позная сред уличното гъмжило Йовковите герои.

В страничните улици отделни хубави едноетажни къщи, повечето на улица[та], с дворове и градини. В центъра старата баня. Зад къщите се издига минаре. Дълга улица с магазини (сега „Народна република“), четвъртит площад, послан с калдаръм.

Странно – в разговорите постоянно се слуша „След Освобождението“. В първия миг човек не се досеща, че се касае за освобождението от румънската окупация през 1940 г.¹²⁹

В Музея на революционното движение и социалистическото строителство. Развежда ме уредничката Бобчева. Интересен документ: махзар – обръщение на група индустриалци, търговци, адвокати към българското население – да не се откъсват от Румъния. Ясно свидетелство за продажността на едрата буржоазия, която поставя класовите интереси над националните чувства.

Вечерта на тържеството виждам някогашни студенти – Добринка Желева, Дим. Христов и др. Разговаряме в ресторанта.

В събота сутринта с Дренски тръгваме за Красен, Йовковото село Карлии¹³⁰.

Добруджанският пейзаж – равнина, пътища, които се пресичат, села. В Красен спираме в училището. Широк двор с дървета, две едноетажни постройки, вътрешната сега е разширена. Разговаряме с директорката – от Враца, женена тук, млада, с открито симпатично лице, малко говори. Идва и бившият директор, който 30 години е учителствал в това село (и като румънски учител). Във вътрешната постройка е стаята, в която е живял Йовков, който тук е бил директор на прогимназията. Стаята е малка. Легло с котленски покривки, маса, няколко снимки по стената, малка витрина с материали за Йовков.

Излизаме пред училището. Селото е пред нас – разхвърляно, с големи дворове. Показват ми насреща къщата, в която са живели двете учителки (в Йовковата стая има ясна снимка на ученици, Йовков, двете учителки – с мили симпатични лица). Наляво е черквата, в която се развива действието на „Жетваря“.

¹²⁷ Днес отново Добрич.

¹²⁸ Кръстьо Дренски – бълг. драматург.

¹²⁹ С посредничеството на Германия.

¹³⁰ Йовков учителства в това село, там намира и много от героите си.

По-надолу на шосето са двете кръчми – на Сивков и Филип. Влизаме в първата, доста обширна (сега е удължена, понеже е премахната стената, която е отделяла стаята). Тук влиза възрастен човек, побелял, но много добре запазен, бай Петко. Оказва се ученик на Йовков, когото помни много добре. Главно разказва за неговата дейност като кооператор – по негово настояване кооперацията е доставила на селото вършачка, други земеделски оръдия, мериносови овце. Бай Петко привежда много подробности. Постоянно споменават и името на Йовковия колега Йовчо Стоянов. В стаичката в училището интересна снимка на Йовков с трима негови колеги – Йовков с брада. Директорът Илиев и той разказват предания за заселването на селото. Споменават Татар Христо и Консула. Прякорът на първия е, защото купил къща от татарите, които се изселил[и]; Консула дошъл от Северна Добруджа, знаел румънски. Когато някой румънец беглец минавал границата, водили го при него да превежда. От там и прякорът Консула.

След това в село Извор, където Йовков е учителствал три години. Училището е с широк двор, на вратата паметна плоча. Самата сграда е малка: една учителска стая, една класна стая. Учителската стая е малка, но приветлива. Показват ни тавана – дупки от стрелба на Йовков. Идва учителката – учи четири класа слети, всичко 26 ученици. Тя е много приказлива, с кръгло малко пълно лице. Разказва за селото – селяните се изселват, децата намаляват. От Красен, но е женена тук. Учителка е от 10 години – винаги е учила слети класове. Говори за баба Пена, старица на 80 години, която Йовков някога е обичал, искал я за жена, но родителите ѝ, заможни, не я дали на даскал, който като ратай скитал по селата. Учителката разказва духовито за баба Пена, когато я разпитвам за любовта ѝ с Йовков – нищо нямало...

Връщаме се. Равнината е открита, духа студен вятър. Мрачно и все пак интересно. Тук се е движил Йовков, десет години е учителствал. Тук е видял своите герои. Минаваме покрай Генерал Тошево. В двора на училището, което носи името на Йовков, паметник с бюст.

*

Миналата сряда надвечер в Издателството¹³¹. Излизаме с Милка Спасова, Блага, Симеон Султанов¹³². Вечеряме на „Граф Игнатиев“¹³³. Милка си отива. След това Султанов и Блага идват у дома на кафе. Търсим Камен Калчев, който идва в 10 ½. Стоим до 1 ч. Много разговори.

*

Днес разговарям по телефона с Радевски. Казва ми, че по празника на поезията, Сурков прекарал цяла вечер у тях. Почувствал не добре отношението към

¹³¹ Вероятно „Български писател“, защото Милка Спасова е била редакторка там.

¹³² Бълг. литературен критик.

¹³³ П. Д. вероятно има предвид Клуба на журналистите.

себе си и се чудил, защо са го поканили. Радевски се възмущава на една статия на П. Данчев в „Пламък“, в която се казва, че Л. Стоянов имал неизчерпаема енергия.

21.XII.62, петък

Извънредно напрегнат месец. Замествам в Университета Косев¹³⁴, който е в Иран. Организираме празника на Университета – на 8.XII. говоря в Универсиа-дата¹³⁵. На 3 и 4 сесия за Паисий в Академията – говоря за неговото място в развитието на българската литература. На 5.XII. в Пловдив – говоря за Паисий във Военния клуб – много голям интерес. Пленума на Съюза на учителите – цял ден заседание, след това изказване (17.XII.). Атестационната комисия. Ръководя Академически съвет. Усилено коригирам т. I от „История на българската литература“. Качват коректурите на „Литер[атурни] въпроси“¹³⁶ и на Каравеловия сборник¹³⁷. Подготвяме със Ст. Георгиева тома с битовите приказки за „Българско народно творчество“. И т.н.

Почти не се виждам с писатели. Няколко разговора с Камен Калчев – за Гуляшки¹³⁸, който ходил при него да говори за опасността от упадъчни влияния в литературата, а самият помества в „Пламък“ разказите на Вас. Попов¹³⁹, които критикува.

На тържеството за Паисий на 10.XII. в Нар. опера сме в президиума с Талев¹⁴⁰ и Караславов. Караславов ме пита за поемата на Сл. Караславов¹⁴¹ за Паисий и се оплаква пред Талев, че срещу него имало кампания.

На 17.XII. след излизане от Атестационната комисия, се отбиваме с Цанев при Радевски – с Антоанета гледат телевизия. След това разговаряме. Още се чувства огорчението му. Говори за работата в редакцията на „Септември“ – Дим. Методиев¹⁴² му предложил да влезе като зам. гл. редактор Гошкин¹⁴³ – Радевски отказал. Върнал цикъл стихове на Ан. Стоянов, написани без препинателни знаци. Разговорите му с Вас. Попов – не иска да чуе никакво мнение. След това дошъл и се извинил. Възмущава се от двата разказа, напечатани в „Пламък“.

В неделя, 16.XII., Л. Стоянов и Грубешлиева се върнали от Владая. Л. Стоянов сериозно загрижен за Грубешлиева, която не изглежда добре.

¹³⁴ Димитър Косев – бълг. историк, по това време ректор на СУ.

¹³⁵ През 1961 г. Лятната универсиада се провежда в София.

¹³⁶ Литературни въпроси, С., Нар. култура, 1963, 382 с.

¹³⁷ Вероятно става дума за Възрожденски писатели. 2 изд., С., Наука и изкуство, 1964, 377 с.

¹³⁸ Андрей Гуляшки – бълг. писател, функционер на БКП. Много любопитни са подобни тревоги на минаващи за „свободолюбив“ автори като съчинителя на Авакум Захов.

¹³⁹ Васил Попов – бълг. писател.

¹⁴⁰ Димитър Талев – бълг. писател, репресиран заради „великобългарски шовинизъм“, но през 50-те години БКП променя политиката си по македонския въпрос и Талев и творчеството му са реабилитирани. В дневника си Б. Делчев най-откровено споменава, че Талев по случайност е останал жив по време на избиването на „народните врагове“ след преврата на 9.IX.1944 г.

¹⁴¹ Слав Караславов – бълг. писател, племенник на корифея на социалистическия реализъм Георги Караславов.

¹⁴² Димитър Методиев – бълг. поет, функционер на БКП.

¹⁴³ Георги Димитров-Гошкин – функционер на БКП, който минава за публицист и известно време е секретар на СБП.

Днес вечеря в „България“ в чест на Лавиния Пикио. Присъстват Е. Аврамова и чиновник от Комитета. Л. Пикио е облечена много елегантно, с чудесна фризура. Необикновено оживена. В неделя заминава за Краков при мъжа си. Говори как са се запознали в София през 1942 г. – заедно са били само една седмица. Дала му да чете книга на Елин Пелин и така започнала любовта им. Ек. Аврамова разказва за проектираната изложба на българското изкуство в галерията „Карпантие“ в Париж. Трудността – как да се пренесат там оригиналните материали, както предлага директорът на галерията.

Връщам се към 10 ч. Чудесен лек сняг, атмосферата е чиста, топла и приятна нощ.

*

Преди няколко вечери срещам Д. Йовкова със студентите от IV курс. Трябва да кажа няколко встъпителни думи. След това въпроси. Йовкова говори много хубаво. Казва някои неизвестни неща: как се запознават в София, женитба в Добрич, Йовков се връща във Варна. Виждат се след една година в Букурещ, когато вече и детето се е родило. Как преживява Йовков новата румънска окупация. Как пише Йовков. Планове за нови творби. Поръчах на Св. Николова и Йор. Холевич¹⁴⁴ да държат бележки – да се запази казаното от Йовкова.

*

Едно от най-хубавите преживявания през тоя месец – концертът на Моник дьо ла Брюшолри и Филхармонията. Изящна тънка фигура, лице спокойно и същевременно вдъхновено, сигурен удар. Никога не съм чувал по-хубаво изпълнение на концерта на Бетовен. Великолепни преходи, дълбоко почувствана красотата на концерта. За съжаление не можах да остана за бисовете – трябваше да бързам за вечерта на К. Мирчев¹⁴⁵ по случай 60-годишнината му.

5 януари 1963 г., събота

Последните седмици съм потънал в такава безнадеждна служебна работа, с толкова задължения съм отрупан, че просто животът ми се е обезсмислил – не знаеш дали живееш, или си се обърнал на машина. И понеже това не [е] само с мене – то е страшно, това е унищожение на човека, който би искал да мисли и да твори. Понякога се питам – необходима ли е тая жертва, която правим със силите и времето си? Може би е нужно да я дадем, за да организираме живота, науката, възпитанието на младите, изкуството? Боя се, че това е само привидно така, че организирането се е превърнало в цел сама за себе си, в машина, която се върти без гориво и без вещество, от което трябва да се ражда нещо полезно и необходимо.

¹⁴⁴ Доц. Йорданка Холевич – бълг. фолклористка, преподавателка в СУ.

¹⁴⁵ Проф. Кирил Мирчев – бълг. езиковед.

Ето защо през всичките тия дни почти нямам срещи с хора, водим откъслечни разговори, свържеш се с някого по телефона, размениш полудуми, полумисли. И отново те обгръща тая шумотевица и пустота едновременно, която не само поглъща цялото ти време, но след като те убива през деня, отнема през нощта и съня ти – защото нямаш сили дори за сън. Никога не съм имал толкова безсънни нощи. Понякога искам да мисля, че са от годините, но струва ми се, че са по-скоро от умората и от тревогата, че работата те затрупва и нищо не можеш вече да свършиш – като някакъв длъжник, който с години напред трябва да работи за стар дълг, а тоя дълг расте в геометрични пропорции и става абсолютно невъзможно да го изплатиш.

Днес следобед се опитвам да се освободя поне малко от това и да потърся книгите, литературата и хората. Чета натрупалите се вестници. В „Литературни новини“ свежо, живо писмо от Весна Парун¹⁴⁶. В него има една много хубава мисъл: „На поезията е нужно време и тишина, за да проникне у нас и да ни освети до най-тъмния кът“. Харесва ми езикът и подходът, с които тая статия е написана. Но още повече отделни мисли в първата ѝ половина. Весна Парун като чужденец е видяла и казала много верни неща за нашата поезия – и за хубавото в нея, и за нейните недостатъци. Едно друго око е погледнало на нашата литературна действителност, едно друго интелектуално виждане. Разбира се, оценките и характеристиките на отделни поети във втората част на статията са и неверни, и спорни, и случайни. Не може да бъде и иначе. Но не това е важно в тая статия. Затова съм учуден от мнението на Блага Димитрова, с която разговаряме по телефона, че статията е повърхностна, външно украсена и образно ефектна, невярна и неинтересна. Може би за такова мнение са решавали тъкмо оценките за отделните поети. Блага не е видяла в статията и положителното признание за „упоритата и богата вяра в могъщата чистота на света, напук на отчаянието и песимизма“ на нашата поезия, а също и толкова внимателно казани верни бележки за „превеса на емоционалността над интелектуалния момент, преобладаващата по отношение на формата консервативност, послушността спрямо утвърдените норми на прекрасното“ и т.н. Верни са думите в началото на статията: „Говореше се и тук, и там, че днешната българска поезия е или декларативно стихотворство, или пък сантиментален анахронизъм, че в нея няма нищо достатъчно интересно, нито блестящо, нито ново, което би привлякло върху себе си вниманието или надживяло времето“. С удоволствие се чете такава статия, където непосредността на поета се проявява върху основата на една несъмнена литературна култура.

На обяд срещам пред университета Любен Георгиев¹⁴⁷, Мишо Василев¹⁴⁸, Ат. Свиленов, Д. Манчев¹⁴⁹, Ю. Вучков¹⁵⁰ – кратък и несъществен разговор на тротопара, а след това обядваме в Руския клуб с Мишо и Любен. Разговорът обаче не е особено интересен. Не интересен и разговорът у Л. Стоянови, където наминавам

¹⁴⁶ Хърв. поетеса.

¹⁴⁷ Бълг. литературен критик.

¹⁴⁸ Бълг. литературен критик.

¹⁴⁹ Може би става дума за актьора Димитър Манчев.

¹⁵⁰ Вероятно „професор“ Юлиан Вучков – откровен мегаломан и манипулатор, по това време се подвизава като правоверен театрален критик.

за малко вечерта. Грубешлиева е болна, Л. Стоянов е загрижен, там са Симилов и Симилова.

В Клуба на журналистите изведнъж виждам много хора на голямата маса – Емилиян Станев и Талев, Марангозов и М. Наимович¹⁵¹ с жените им. След това идват Вежинов¹⁵², Върбан Стаматов¹⁵³, Васил Попов, минават край масата мнозина. Разменят думи, кратки разговори. Може би не се казва нищо интересно, но все пак си в досег с хора, които живеят с литературата, мислят за нея дори когато говорят за друго и си разменят шеги и закачки. И ти се струва, че истинският живот някак те отминава, и ти оставаш в периферията му, и че губиш нещо безвъзвратно.

Стоим до късно. На съседната маса гуслари¹⁵⁴, които са се събрали по някакъв случай, подеват тиха тъжна песен и се създава особено настроение – връщаш се към наивността на нещо от миналото и от там идва някаква топлина, която бавно, но приятно те обхваща. Разговорите на масата окончателно замлъкват и всички са завладени от прелестта на мъжкия хор.

Навън сме след полунощ. Въздухът е чист, диша се хубаво след тютюневия дим и се прибирам вкъщи по-добър и по-жизнерадостен.

21 януари 1963 г., понеделник

Тая вечер у Багряна с Весна Парун и Блага Димитрова. Към 6 ч. пристигам пръв. Багряна изглежда много добре за годините си, енергична, подвижна, изправена. Майка ѝ е болна – големи грижи, пречка за работата ѝ. Пристига Весна Парун – все така едра, с външно грубовато лице и фигура, носеща в себе си нещо много наивно и чисто, поетично и хубаво, което проличава едва когато заговаря. Тъжна е, повече мълчалива. Казват, че е влюбена във Върбан Стаматов – може би нещо не върви. Идва Блага с Ваня Петкова¹⁵⁵. Пръв път виждам това момиче, за което казват, че е много даровито и че е дало сбирка с много хубави стихове. Чел съм от нея много малко. Отива си веднага. Странен вид – почти провинциален (от малките градчета или села), облеклото небрежно, някакви плитки под баретата. Но има нещо хубаво в очите, в държането, в начина, по който пристъпва към човека.

Говорим за младата съветска поезия – Ахмадулина¹⁵⁶, Възнесенски¹⁵⁷, Рождественски¹⁵⁸, Евтушенко¹⁵⁹. Много търсения, но силен граждански тон. Предавам интервюто с Възнесенски в Париж.

Весна разказва как са посрещнали нейните статии за България в Загреб. Мнозина не вярвали на онова, което говори за страната, хората, поезията.

¹⁵¹ Максим Наимович – литературен критик.

¹⁵² Псевд. на бълг. писател Никола Гюгов.

¹⁵³ Бълг. писател.

¹⁵⁴ П. Д. има предвид хористи от известния мъжки хор „Гусла“.

¹⁵⁵ Бълг. поетеса, приела името Хатидже Садък.

¹⁵⁶ Бела Ахмадулина – рус. поетеса.

¹⁵⁷ Андрей Вознесенски – рус. поет.

¹⁵⁸ Роберт Рождественски – рус. поет.

¹⁵⁹ Евгений Евтушенко – рус. поет.

Между многото теми, които подхващаме, разказва как е започнала да пише. На 16-годишна възраст, но печатала по-късно. Огромна роля у нея играе интуицията. Когато започне да пише, може да пише три дни непрекъснато. Но много мисли, натрупва впечатления. Сега подготвя автобиографична книга, към която издателите проявявали голям интерес – повече, отколкото към стиховете. Ще бъде написана есеистично. Цели пасажии ще бъдат само отделни мисли, разделени с многоточия. За да я напише, ѝ трябва да се уедини някъде. Може би в Рим, където възнамерява да иде след Багряна.

В разговора постоянно смесва обикновеното с много поетични хрумвания и с изненадващи мисли, които мъчно могат да се възпроизведат. Например за самотността и колектива. Затова обича комунизма, защото смята, че при него човекът няма да бъде самотен, ще има винаги среда, с която ще се чувства свързан.

Излизаме много късно от Багряна.

*

Напоследък се говори много за словото за Яворов, което преди две седмици Вл. Василев¹⁶⁰ произнесъл в Секцията на поетите. Дълбока и ярка характеристика на личността и поезията на Яворов. Спомени, лични впечатления, съчетани с голяма мярка и пълно разбиране. Също възхищение от начина, по който Вл. Василев е очертал портрета на Яворов.

Това е удивително за Вл. Василев – тази година навършва 80 години, а е запазил напълно свежестта на мисълта, непосредствеността на виждането, чувството за езика. Отношението към него продължава да бъде неправилно. Ако му бе дадена възможност да пише и печата, нашата култура можеше само да спечели – дори в политическо отношение.

Миналия четвъртък Дора Габе е говорила в Яворовия музей, чела писмата на Яворов. Впечатленията са противоречиви. Вчера самата тя ми се обади по телефона. Не е доволна от това, че е дошла много външна публика – тя е предназначила спомените си за по-тесен кръг слушатели, главно писатели. Припомня ми как се е запознала с Яворов, как е скъсала с него. Заминала за Женева. Ухажвана от млади хора. П. Росен¹⁶¹ прави клюки, Яворов ѝ пише остро писмо. За да избяга от клюките, напуска Женева и отива в Гренобъл.

Яворов е бил много противоречива натура – в отношението си способен на най-чисти пориви, но същевременно и груб в преценките си за жената. Разказва един от последните епизоди в отношенията им – вечерта груб, сутринта пише писмо с горещи извинения.

За Блага беседата била интересна – научила много неща. За Багряна – много превземки, а също и неверни неща.

¹⁶⁰ Владимир Василев – бълг. литературен критик, основател и издател на сп. „Златорог“.

¹⁶¹ Петко Росен – псевд. на бълг. писател Петко Чорбаджиев.

16 февруари 1963 г., събота

Сутринта втори ден продължава отчетното събрание на Академията¹⁶². На обед произнесе интересна реч Т. Живков – направи силно впечатление.

Следобед ми телефонира Д. Добрев да отида в „Нар. култура“ да ми покаже сигналния екземпляр на „Литературни въпроси“. Корицата нарисувана добре, хартия лоша, лош печат; няколко досадни печатни грешки.

Добрев ме е извикал по-скоро да изясним случая с книжката за Тувим¹⁶³. Тая сутрин Пантелеев¹⁶⁴ му е предал моето недоволство, че освен на мен издателството е възложило и на Хр. Радевски да направи подбор – Добрев ме убеждава, че ръководството на издателството нищо не е знаело, че това е работа на Л. Павлов и Д. Икономов. Разправя ми няколко случая за парична неакуратност (най-слабо казано) на Д. Икономов спрямо поляци.

Надвечер у Л. Стоянови. Там е и Стоевска (д-р Чолаков). Говорим за представлението на „Хамлет“, което гледах снощи в Учебния театър. Единствената интересна игра – Хашъмов¹⁶⁵ в ролята на Хамлет. Несъмнено даровит младеж. Има в него нещо много изтънчено, чувствително и фино. Казва монолозите с много вярно разбиране. В играта – мярка и стил.

Към 8:30 ч. у В. Сеизов¹⁶⁶. Там са Весна Парун, Д. Талев, С. Северняк¹⁶⁷. Много и бурни разговори за Македония и Югославия. Както винаги Д. Талев е много чувствителен и експанзивен на тая тема. Весна разказва интересни неща за отношенията между хървати, сърби, македонци. Подозрение у хърватите, че сърбите ще претопят македонците, за да играят господстваща роля в Югославия. Югославизмът на хърватите и национализмът на сърбите. Сръбските писатели в Загреб – на литературно четене, след това в кабарето, когато започват да говорят без задържки.

Весна говори много хубаво за нуждата от един роман, който да разкрие вълненията на съвременните югославяни, да хвърли поглед върху тяхното развитие. Според нея преди да дойдат историците, романистите трябва да разкрият историята на едно общество, да покажат живота, хората, техните тревоги и вълнения. В югославските литератури няма такъв роман, а само романи с локално значение. А един роман трябва да покаже как се е родила тази югославска общност, мъките, през които е преминала, какво се разкрива в бъдещето. И това трябва да бъде роман реалистичен, с фабула, с герои. Съвременната романистична форма, когато се дава само един поток от вътрешните преживявания на автора – без причинна връзка, без хронология, – не може да послужи за тая цел. Поезията също не може да постигне това – тя има задача да улови тръпката на момента, чувството и мисълта на отделен миг. Много хубаво Весна дава своето разбиране за поезията – за нейната асоциативност и образност. Поезията не говори открито, в нея има винаги

¹⁶² Вероятно БАН.

¹⁶³ Юлиан Тувим – пол. поет.

¹⁶⁴ Димитър Пантелеев – бълг. поет.

¹⁶⁵ Сава Хашъмов – бълг. актьор.

¹⁶⁶ Вероятно Васил Сеизов – бълг. журналист и деец на ВМРО.

¹⁶⁷ Серафим Северняк – псевд. на бълг. писател Серафим Серафимов.

загадка – читателят ще го усети, ще го почувства, без всичко да разбере, без всичко да му е ясно. Весна разказва за мисленето на хората от народа в Далмация – те винаги обичат гатанките, не отговарят направо, изказват се чрез метафори, дори се срамуват да нарекат нещата направо. В своята поезия тя излиза от тая метафоричност и я смята съвсем естествена.

Между другото говори за книгата на Оскар Давичо¹⁶⁸ – „Човеков човек“. Поема забранена в Югославия. Поразителна със своята идея за човешкия човек. Почва с реалистичен момент, дори се говори за реални лица, след това се прекъсва, па-сажи за природата, за лични преживявания, но през всичко това мисълта е раз-движена, читателят е развълнуван, той разбира основното. Нов тип човек – над социалните строеве, може би космополит.

Една реплика на Д. Талев, твърде остра, когато споменавам, че българската литература има „Под игото“. „Стига сме говорили за „Под игото“. Той е вече над-минат в нашата литература. Бих могъл да му посоча много недостатъци“...

София, 5.IV.1963 г., неделя

Тия дни твърде много говорим за Багряна по случай нейната 70-годишнина.

Във вторник вечер бях у нея. Разпитвах я за Сливен. Там са се преместили родителите ѝ от Търново, където са били една година през 1907 г. Записва се тук в гимназията; след това леля ѝ (мисля Ходжева) я повиква в София – учи в Деви-ческата гимназия. Но всяка ваканция е в Сливен. Това трае около четири години. „Малко съм живяла в Сливен, но много дълбоко чувствам Сливен. Може би, за-щото в тези години момичето се развива. Това са годините от 15 до 18.“ Разказва ми за рода си – кръстена е на баба си Елисавета Желева – една от първите класни учителки в Сливен. Нейното семейство се е родееело с Чинтуловото – като малка са я водили в Чинтуловата къща. Студенствувала е заедно с Вяра Чинтулова, коя-то я е смятала за своя сродница.

Дядото Михаил Белчев е произхождал вероятно от Чинтуловци.

Интересни спомени за Сливен. Тук се е увличала по астрономията – взимала книги от сливенеца проф. Ганев, чела Фламарион¹⁶⁹. Сега на стената пред бюрото ѝ висят три цветни картини на звездния мир, нарисувани от книга, която Блага знаела от асистентката Малина¹⁷⁰.

В Сливен чела много Юго; взимала го от библиотеката на Д. Консулов, братов-чед на баща ѝ, превеждал от френски. Спомня си сливенската къща: малка, ни-ска, 2 стаи, голям джамлък, стара кайсия, която раждала много, цветна градина. Подава ми ново стихотворение – „Утро в Сливен“, написано по молба на сливен-ския вестник; ще се печата там. Стихотворението чудесно предава някогашната

¹⁶⁸ Сръб. поет, надреалист, функционер на КПЮ.

¹⁶⁹ Камий Фламарион – фр. астроном.

¹⁷⁰ Вероятно става дума за прислужницата на поетесата.

атмосфера в Сливен; чудесни контрасти със сегашния Сливен. Чета и друго ново стихотворение, което ще излезе в „Лит[ературен] фронт“ – „Пролетно усещане“ – свежо и хубаво.

Багряна ме моли да ѝ помогна за отговора на приветствията в Сливен. Написвам няколко страници – като проект. Тя го одобрява. После го чувам в Сливен – останали са само 2–3 пасажа, другото е много умело променено, вмъкнати са хубави лични спомени, лични моменти.

Разговаряме за различни неща. Споделя между другото свои трудности. Има големи материални затруднения; получава само част от заплатата, с другото изплаща дългове на фонда¹⁷¹. На момичето плаща над 30 лв., харчи за майка си (тежкоболна, сега е в болница). Първи май я сварва без пари: днес ходила на IV етаж в Министерството на просветата, за да вземе хонорар от 26 лева, изпратен ѝ от Съв[етския] Съюз – за да може да даде на момичето да купи за ядене за празника. „А хората мислят – Багряна юбиляр, пишат за нея, има много пари.“ Оплаква се от „Бълг[арски] писател“ – отложили за следната година изданието на „Избрани стихотворения“. (В четвъртък вечер на разходка с Камен Калчев и Мария – разказвам за материалните затруднения на Багряна.)

В петък вечер говорил с Блага по телефона за новите стихотворения на Багряна от бразилския цикъл в кн. 4 на „Септември“ – извънредно интересни, особено „Азалия“, „Носталгична любов“, „Шепа сняг“. Талантът на Багряна е в пълната си сила. Много нови, тънко видени неща.

В събота сутрин към 10 ч. заминаваме с М. Грубешлиева и Л. Стоянов за Сливен. Много хубаво пътуване – всичко е зелено, свежо, разцъфтяло.

В Сливен в 6:30 започва тържеството. Чудесно настроение – сливенци са радостно възбудени, салонът е препълнен. С интерес са посрещнати групата писатели от София. Тук са: Радевски, Фурнаджиев, Д. Габе, Цанев, Бленика¹⁷², Каралийчев, Марангозов, Л. Лилов, Колевски¹⁷³, Джагаров, Челкаш¹⁷⁴, Цв. Стоянов¹⁷⁵, Ант. Войникова¹⁷⁶, Й. Вълчев¹⁷⁷. От артистите Олга Кирчева, М. Пъдарева, Милка Ем. Петрова.

Моят доклад се приема добре. Фурнаджиев говори не особено интересно. Много място отдели на отношението на Багряна към политическите въпроси – излишно. Много поздравления и подаръци. Багряна отговаря много хубаво.

Вечеря до късно – с тостове; Радевски и Марангозов четат стихове. Прибираме се късно в хотела – вече 3 ч.

Тая сутрин пътуваме за София. Същата пролетна зеленина.

В „Тримонциум“ в Пловдив обядват Радевски, Олга Кирчева, Падарева.

Вечерта се готвя, утре заминаваме за Загреб.

¹⁷¹ Става дума за Творческия фонд на СБП – обект на възжеленията на толкова много кандидат-членове на Писателския съюз.

¹⁷² Псевд. на поетесата Пенка Цанева.

¹⁷³ Васил Колевски – бълг. литературен критик.

¹⁷⁴ Псевд. на сатирика Димитър Чавдаров.

¹⁷⁵ Цветан Стоянов – бълг. литературен историк и критик.

¹⁷⁶ Антоанета Войникова – съпруга на Цв. Стоянов.

¹⁷⁷ Йордан Вълчев – бълг. писател, репресиран след преврата.

Към 10 ч. вечерта идва Весна Парун. Лицето е по-избистрено, по-озарено. Но почти не говори български като други път; може би е уморена. Питам я, превежда ли? Не – пише, дошли ѝ нови неща; по нов начин иска да пише, нови неща иска да каже. Говори пак много интересно за творческата си работа – образи и картини, които се явяват почти хаотично. Да ги разбереш трябва много да се сближиш с тях. Говорим и за преводите на нейни стихове – начина, по който ги превежда артистът Чаушев¹⁷⁸ – търси сходни метафори.

Весна много любопитства какво става с литературата в Загреб, в Югославия. Иска да ѝ донесе новини.

По същество не намира разлика между у нас и у тях – сега вече напълно се чувства у дома.

ТЕТРАДКА № 14

Загреб, 8 май, сряда, 1963 г.

От три дни съм в Загреб – по покана на Филологическия факултет да прочета две лекции.

Тръгнах в понеделник, 6 май, веднага след връщане от тържеството за Багряна в Сливен. Във влака пътуват много спортисти – финландци, немци, турци... Край прозореца в купето млада двойка немци – може би сватбено пътешествие. Слизат някъде след Белград.

В купето пътува за Любляна, а от там за Риека млада българка – Йоанна Димитрова. Стройна, висока, хубава. Сестра ѝ е женена за хърватин, професор по медицина в Риека. Отива им на гости. Завършила е стокознание във Варна. Жива, разговорлива, няма никакви литературни интереси. В характера ѝ – въпреки живостта ѝ – има нещо затворено и трудно. Преди една седмица е излязла от болница след отравяне. През втората половина на деня ѝ става лошо; през цялото време лежи. В купето двама весели, открити, пияни финландци (борци, връщат се от състезание в Пловдив) през цялото време говорят високо, почти крещят, надигат бутилки с коняк. После се кланят дълбоко няколко пъти – и си отиват.

Наоколо – през прозореца – всичко е зелено, свежо, светло. Нивите са позеленели – няма кооперативни блокове, виждат се слога[ве], орат с волове и коне. Белград се издига с нови, извисени в небето сгради на високия бряг на Дунава. Минаваме Сава, насреща е Калемегдан. След това отсам Сава – новите правителствени здания. На белградската гара разговор с Райка Курелич.

Войводина, Словения – зелена равнина.

Вечерта в 8 – загребската гара. Посрещат ме проф. Занинович и неговият асистент Грчевич. В новия хотел „Интернационал“, втория етаж, стая 204. Тясна, но удобна. Всичко е модерно, прости линии, стъкло и метал, много светлина.

Вечерям в ресторанта на хотела. Не особено обширен, нито луксозен. Но всичко е удобно, чисто и красиво.

¹⁷⁸ Вели Чаушев – бълг. актьор.

Във вторник от 10 ч. обикалям с Грчевич из града. Най-напред в нова[та] сграда на Партийния университет (недалеч от „Интернационал“). Лека, не многоетажна постройка – стъкло и алуминий. След това излизаме на площада пред Нар[одния] театър – „площад Маршал Тито“ – великолепен ансамбъл, сега нарушен от нова сграда, която е издигната в един от ъглите на площада. Срещу театъра е старата сграда на Философския факултет. Надясно от театъра е Театралното ка[ф]ене, където професорите са се отбивали.

По-нататък е Университетската библиотека – стара сграда от австрийско време. Излизам на шумната търговска улица „Илица“ с блестящи магазини и витрини. Стигаме до централния площад – „Площада на републиката“. Тук със Занинович, който ни чака, се изкачваме на небостъргача (нова висока сграда на ъгъла) и разглеждаме панорамата на Загреб – с планината, която напомня на Занинович непрекъснато Витоша. После обикаляме из горния град – стари улици и сгради, католически църковен център.

Обядвам в Дома на писателите – позната обстановка от 1955 г.

Вечерта на театър – студентски фестивал. Гледам пиесата „Градът на тъгата“ от О'Кейли. Играят студенти от Белградския университет.

Преди това дълъг разговор с Грчевич за живота в Загреб, за хърватската литература.

Днес сутринта във факултета. Занинович, Храсте, Бадалич, декана Йонке. Нова сграда, не висока, стъкло и алуминий, чисти аудитории, коридори, кабинети.

Вечерта в Народния театър – оперета на Стравински „Животът на развратника“. Играят на гола сцена – в средата един не особено широк плосък декор – нарисувана стена, врата, прозорец. Няма добри певци.

Прочетох в програмата една интересна мисъл на Верди, към която, както сам отбелязва, Стравински се е придържал в тая опера: „Вратите се на старо, бит че то напредак.“

Загреб, 10 май, петък, 1963 г.

Днес в 10 ½ ч. ще бъде моята втора лекция във Философския факултет – „Проблеми на съвременната българска литература“.

Вчера сутринта първата лекция „Светът на Йорд. Йовков“. Аудиторията е добре посетена – професори и студенти. Представя ме проф. Занинович. Чета на български – бавно.

След това обядваме в Клуба на писателите: деканът Йонке, Занинович, Ал. Флакар, Франгеш, Бадалич, Грчевич.

Следобед в 6 ч. ме взима с колата си Бадалич (зет му проф. Иванчевич – юрист, висок, строен) кара. Разглеждаме стария Загреб с тесните дъговидни улици, двуетажни или триетажни къщи. След това в подножието на загребската гора (най-високият връх Sljeme¹⁷⁹). Хълмове със зеленина, дървета, вили сред градини (но не сгъстени – затова има много въздух). Чудесен изглед към Загреб.

¹⁷⁹ Авторът има предвид планина Медвеница.

След това у Бадалич – самостоятелна стара двуетажна къща. Жена му – бивша оперна певица (пяла заедно с П. Райчев¹⁸⁰), дъщеря му (Бояна) – с красиво лице, много жива и разговорлива, историк на музиката, внукът – Боян. Вечеряме на терасата.

В 8 ч. в операта – балет-оратория *Heloti* („Илоти“) от Брканович, много хубава музика, оригинална балетна концепция. Тоя път сцената не е празна – опростен декор. Интересно съчетание на песен с балет.

Следва

¹⁸⁰ Петър Райчев – бълг. тенор.

ТАЛОН

ЗА АБОНАМЕНТ НА СПИСАНИЕ „БИБЛИОТЕКА“
НА НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ ЗА 2014 г.

Име. Презиме. Фамилия

Фирма (библиотека)

ИЗПРАЩАЙТЕ АБОНАМЕНТА НА АДРЕС:

Пощенски код. Град (село). Област

Улица. бл. вх. ет.

ап. тел.

Заплащам сумата от. лева за:

	Бр. кн.	Ед. цена	6 м.	12 м.
☐ Сп. „Библиотека“	6	4,00 лв.	☐ 12 лв.	☐ 24 лв.

ЗА КОНТАКТИ И ИНФОРМАЦИЯ:

Юлияна Павлова – Административно-стопански отдел, тел. 9183 152,
e-mail: yu.pavlova@nationallibrary.bg

МОЖЕТЕ ДА ИЗПРАЩАТЕ ТАЛОНИТЕ НА АДРЕС:

1037 София, бул. „Васил Левски“ 88.
НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
Административно-стопански отдел, Юлияна Павлова

По сметка:

IBAN сметка: BG20UNCR76303100112993, BIC код:
UNCRBGSF, Уникредит Булбанк,
Бизнес център София Батенберг, 1000 София.

С пощенски запис:

1037 София, бул. „Васил Левски“ 88.
НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
Административно-стопански отдел, Верка Димова

**Прилагам към поръчката копие от платежния банков документ
или квитанция от изпратения пощенски запис.**